

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her:

<https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskerens Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

Peter Braams
Valore

GULDALDER-
TIDENS
KVINDER

Bakkehusmuseet

Peter Braams Valore

Født 1951 på Frederiksberg.

Mag. art. i nordisk litteratur (1979) og cand. mag. i tysk (1985) fra Københavns Universitet.

Har tidligere skrevet om guldalderetiden og det moderne gennembrud.

Forsideillustrationer

Øverst: Kamma Rahbek. Silhouet af F. L. Schmitz (1805) i Bakkehusmuseet.

Der findes ingen oliemalerier af Kamma og hendes søster Christiane, gift med Adam Oehlenschläger, kun silhouetter, men fra Thieles og Marie Konows levende beskrivelser kan vi danne os et indtryk af hendes udseende. En fin, ejendommelig person, altid klædt i fine, bløde uldkjoler med yndige douce farver, alt uden stads eller smykker, fine zephyrgarns strømper under silkestrømper og safianssko. Et tyndt sort hår ganske skjult under en kappe, og ædel ørnenæse og et par mørke øjne, der næsten gnistrede af livfuldhed og som skarpe pile trængte ind i den, der mødte hendes rette blik.

Nederst: Rahbeks skydebroderskive. Dateret den 25. maj 1825 med Bakkehuset østfløj set fra haven. Fra 1780 havde Rahbek logeret på Bakkehuset, og den 24. december 1802 blev han i stand til at købe det af dispachør Langberg for 7.200 Rigsdaler.

(Foto: Lennart Larsen. Nationalmuseet)

Bogen er udgivet med støtte af:
Augustinus Fonden
Carlsen-Langes Legatstiftelse
Landsdommer V. Gieses Legat
Den Hielmstjerne-Rosencroneske Stiftelse
Hvass-Fonden
Lundbeckfonden
Direktør K. Steinmanns Fond

Omslag: Jørgen Duus

Bogen er sat med Baskerville hos Grafisk Formgivning, Herning

Tryk: Bell Print, Kolding

ISBN 87-982734-1-8

Oplag: 1000

Peter Braams Valore

GULDALDERTIDENS KVINDER

Omkring Frederikke Brun

og

Kamma Rahbek

Bakkehusmuseet 1989

Forord

I Det kongelige Bibliotek i København og i det Brun-Bügel'ske arkiv på Rigsarkivet findes en korrespondance mellem Frederikke Brun og Kamma Rahbek¹.

Korrespondance er måske så meget sagt. Kamma Rahbek gemte nemlig enhver skrivelse, hun modtog, selv indtil de mindste ubetydeligheder, og savner man vigtigere aktstykker, er det tidens tand eller tilfældige forhold, der har spillet ind². Frederikke Bruns brevefterladenskaber blev derimod brændt efter hendes død, i overensstemmelse med hendes eget ønske, og man skånede kun nogle enkelte breve fra hver af hendes talrige korrespondenter³.

Nu var det ikke utænkeligt, at Kamma Rahbeks breve havde forvildet sig andre steder hen. Af et brev, fru Brun i december 1827 sendte sin ven Carl Victor v. Bonstetten i Genève, fremgår det nemlig, at det var ledsaget af en lille pakke Kamma-breve, og v. Bonstetten spørger i sit næste brev meget naivt, men forståeligt, hvad han skal gøre med disse epistler, skrevet med den nydeligste damehånd⁴.

Det var mit håb, at disse breve stadig befandt sig i et Bonstetten-arkiv i Schweiz, således at de i denne udgave kunne indplaceres, hvor de hører til. Jeg kontaktede Schweizerisches Bundesarchiv i Bern, Zentralbibliothek i Zürich, Burgerbibliothek i Bern, Stadtbibliothek i Dessau, Bibliothèque publique et universitaire i Genève, hvis leder M. Jean-Daniel Candaux selv er en stor Fr. Brun-ekspert, og forskeren Dr. Peter Walsers-Wilhelm i Dietikon undersøgte to ellers utilgængelige privatarkiver, Papiers Dominicé og Papiers Reding, uden at finde de pågældende breve.

Interessen for emnet blev vakt, da jeg i 1975/76 på Københavns Universitet fulgte en øvelsesrække hos docent,

dr. phil. Anne E. Jensen med titlen »Bakkehuset og romantikken«. Som afslutning skrev jeg en semesteropgave med titlen »Geliebte Bocca-Mela«, der blev bedømt af overbibliotekar ved Universitetsbiblioteket Torben Nielsen.

Emnet var spændende. Her lå en upubliceret brevsamling, fra den periode vi i litteraturhistorien kalder »guldaldertiden«. Det var forståeligt nok, hvorfor den ikke tidligere var udgivet. Frederikke Bruns håndskrift er for viderekommende, og med stor hjælp af den daværende leder af Det kgl. Biblioteks håndskriftsamling, dr. phil. Tue Gad forsøgte jeg at tyde »Madammens Tegn og underlige Gerninger«, som Kamma Rahbek kaldte fru Bruns håndskrift⁵. Enkelte steder måtte vi ty til nestoren indenfor brevudgivelser og skriftlæsning, dr. phil. Morten Borup, og når han heller ikke kunne løse vanskelighederne, blev de anført som ulæselige.

Opgaven førte de kommende år en hensygnende tilværelse på min hjemlige reol, for nok havde Torben Nielsen anbefalet en udgivelse, men hvorfra får man penge til det? Bakkehusmuseets dynamiske leder Inge Nørballe hørte om sagen, og i fællesskab fandt vi frem til en række fonde, der blev bestormet med breve. Mange gav intet resultat, men enkelte troede på ideen, og Augustinus Fonden, Carlsen-Langes Legatstiftelse, Hvass-Fonden, Landsdommer V. Gieses Legat, den Hielmstjerne-Rosencroneske Stiftelse, Lundbeckfonden og direktør K. Steinmanns Fond takkes hermed for den finansielle støtte, der har muliggjort publikationen.

Frederikke Bruns breve til Kamma var med 2 undtagelser alle på tysk, og mens Kamma skrev til veninder i Hamborg på tysk, valgte hun at besvare fru Bruns breve på dansk. Danmark var på dette tidspunkt tosproget, således hentede man mange af de dygtigste mænd indenfor statsadministrationen og kulturlivet i hertugdømmerne, og i hovedstaden havde en tredjedel af kirkerne en tysk menighed. I vore dage kan man derimod ikke regne med en sådan sprogkyndighed, og brevene måtte derfor oversættes til dansk, for at nå så stort et publikum som muligt. Det blev ikke en pastiche på 1800 tals

dansk, men en 1988 udgave, hvilket man skal have in mente, når man læser brevene. Til min store glæde tilbød universitetslektor, dr. phil. Uffe Hansen, Institut for Litteraturvidenskab ved Københavns Universitet at gennemlæse oversættelserne og rette de værste sproglige misforståelser, og jeg bringer ham herfor min hjerteligste tak. Germanistkyndige, der foretrækker den originale vare, bliver dog ikke snydt, idet der ud for hvert brev er henvisning til appendikset bagest i bogen.

Endelig var der den ikonografiske side. En bog sælger i vore dage i høj grad på billedmaterialet og de ledsagende tekster. Jeg har undgået de kendteste gengivelser og i stedet fundet nogle hidtil upublicerede, og i den anledning opsøgte jeg efterkommerne af den brunske familie. Museumsdirektør, mag. art. Dyveke Helsted, der selv er født Brun, skylder jeg stor tak i den anledning. Overalt blev jeg meget venligt modtaget, og folk fandt sig tålmodigt i, at deres hjem for et par timer blev vendt op og ned, for at den unge fotograf kunne få sine optagelser. De øvrige illustrationer er fundet i museer og deres billedsamlinger. Min kollega Jørgen Duus skylder jeg også tak for praktisk vejledning og mange kloge råd ved denne del af arbejdet.

Min mentor teaterhistorikeren, mag. art. Karen Krogh har gennemlæst manuskriptet og er som altid kommet med megen værdifuld hjælp.

Sidst men ikke mindst tak til mine nærmeste, der tålmodigt har hørt om denne bog, dens problemer og med aldrig usvækket interesse har fulgt dens planlægning.

Indledning

Guldalderetiden eller romantikken kalder vi de første årtier af det 19. århundrede, men faktisk var det nedgangstider for Danmark. I 1807 var flåden blevet taget, og store dele af København lagt i ruiner ved englændernes bombardement. Økonomisk levede befolkningen under trykket af statsbankerotten i 1813, og politisk under indtryk af Kielerfreden og Wienerkongressen, hvor landet havde måttet afstå Norge. Som den, der havde holdt på den forkerte hest, måtte Danmark se sin udenrigspolitiske rolle og betydning særdeles indskrænket. Kulturelt og indenrigspolitisk oplevede landet, hvordan indskrænkningen af trykkefriheden i 1799 virkede som en dæmper på det politiske liv.

Hvordan kan man da tale om en guldalder. Jo, indenfor litteratur og kunst begyndte der nu at komme en ubestemt trang efter nye perspektiver og idealer, og de vigtigste impulser kom, som så ofte tidligere, sydfra, fra en kreds af tyske filosoffer og skønnånder. Det vil føre for vidt her at komme ind på, hvad romantikken stod for og hvilke idekomplekser, der lå bag, men nogle antydninger kan gives. Fra den trivielle hverdag vender digteren blikket mod fjerne epoker og lande. Fantasien bliver en magtfuld tryllestav, kunstnerens egentlige hædersmærke. Overalt i naturen fornemmer man den slumrende verdenssjæl (panteisme), i historiens gang og religionernes skiften aner man en guddommelig vilje. Menneskeidealet skifter også fra den oplyste samfundsborger til det naive opladte sind: barnet og de unge elskende, den folkelige vismand og den inspirerede poet.

Inden for digtekunsten er tidens store navn Adam Oehlenschläger, inden for billedkunsten Berthel Thorvaldsen og inden for videnskaben H.C. Ørsted.

Og så er der to navne, man tit støder på i perioden. Kamma Rahbek og Frederikke Brun. Hvem var nu de to damer?

Sophie Christiane Friederike Brun var født Münter. Den 3. juni 1765 kom hun til verden i Gräfin Tonna ved Gotha, hvor hendes far Balthasar Münter var superintendent. 10 uger gammel kom hun til Danmark, da hendes far blev præst ved St. Petris tyske menighed. Allerede som ung pige læste hun digtere som Ossian og Tasso på originalsprogene, og samtidig studerede hun ivrigt tysk og dansk litteratur, specielt Ewald var hendes favorit. På rejser med forældrene lærte hun digtere som Herder, Klopstock, Bürger og Wieland at kende, og 1783 giftede hun sig med den 20 år ældre storkøbmand Constantin Brun. De første 27 år af sit ægteskab tilbragte Frederikke, med enkelte pauser, på rejse i Tyskland, Schweiz og Italien, og her gjorde hun bekendtskab med Europas førende navne inden for litteratur, kunst og videnskab. I 1810 stillede Constantin Brun hende et ultimatum. Enten blev hun i Italien og fik en årlig pension på 2000 spanske daler, mod at give afkald på yndlingsdatteren Ida, eller også vendte hun hjem. Frederikke valgte det sidste og bosatte sig permanent i Danmark.

Langt fra det elskede Italien og vennen Carl Victor v. Bonstetten blev tilværelsen i Danmark et Dantesk Limbus⁶ for Fr. Brun, eller som hun udtrykte det »hier lebt man so hin, wie eine Thranlampe«⁷, men ikke desto mindre skabte hun nu i sit hjem i de følgende 25 år en litterær salon efter europæisk forbillede. Om sommeren foregik det på landstedet Sophienholm ved Bagsværd Sø, om vinteren i Moltkes Palæ, på hjørnet af Bredgade og Dr. Tværgade. I gamle dage ville man have sagt, at hun »gjorde hus« – her mødtes diplomater, kongehusets medlemmer, videnskabsmænd og kunstnere og over dem alle svævede husets »überschwengliche« frue. Den materielle side af disse »assembléer« må ikke undervurderes. Mange kom nemlig kun for traktementets skyld.

Digtere som Baggesen, Oehlenschläger og Heiberg priste hjemmet i høje toner, og den billedskønne, men noget indo-

Pastel af Frederikke Brun. Malt af J.L. Lund (29×36).
Privateje.

lente Ida henrykkede gæsterne med sin sang og sine plastiske attituder.

En helt anden tilværelse møder vi hos den anden skrivende part, Karen Margrethe Rahbek, født Heger. Hun blev født den 19. oktober 1775 i København, som datter af brygger og assessor Hans Heger.

1798 blev hun gift med digteren og litteraturhistorikeren, den 15 år ældre, Knud Lyne Rahbek, og parret skabte i deres hjem på Bakkehuset en kreds, hvor det meste af, hvad der

fandtes af ånd i Danmark, på et eller andet tidspunkt har haft deres gang.

Bakkehusets glansperiode falder i de første årtier af 1800 tallet. Senere blev besøgene sparsommere, ligesom de fysiske kræfter tog af. Kamma Rahbek var utrolig belæst inden for så forskellige sprog som græsk, latin, italiensk, spansk og portugisisk, men i modsætning til Fr. Brun efterlod hun sig intet forfatterskab. Bortset fra de utallige breve, der er skrevet uden tanke om offentliggørelse, har vi kun en række myter om delikate theborde og den legendariske have, og endelig en række smukt dekorerede æskearbejder, der nu er blevet museumsgenstande. Bakkehuset var ingen litterær salon, der til var de pekuniære forhold for anstrengte, men når Kamma Rahbek har gjort et så uudsletteligt indtryk på alle, der omgav hende, må det skyldes personlighedens kvaliteter. Lige fremt kom hun folk i møde og skyede affektation og skaberi eller »miøseri«, som hun kaldte det.

Hvad hun og Frederikke Brun stod for, og på hvilke områder de harmonerede, vil fremgå af følgende breve.

Hvornår bekendtskabet mellem Frederikke Brun og Kamma Rahbek opstod, lader sig meget vanskeligt fastslå. I fru Brun og sønnen Carls stambøger i det Brun-Bügelske arkiv i Rigsarkivet findes ingen optegnelser af Kamma, og fra fru Bruns rejseliv findes ingen breve til Kamma overleveret.

Det første tegn på en forbindelse stammer således fra en af Oehlschlägers såkaldte »Hundeposte«⁸, skrevet i anledning af Kammas fødselsdag og dateret den 19. oktober 1812. Heri hedder det:

. . . »Gid ei naar jeg i Vindvet søger
Maa finde de store brunske Bøger
I bred Octav, og blaae paa Bindet
Men baade brun' og blaae i Sindet!«⁹

og det er samtidig et vidnesbyrd om, hvilken forbindelse, der

bestod. Frederikke Brun benyttede nemlig Kamma Rahbeks trådfine, skønne håndskrift til at renskrive sine egne svært læselige manuskripter.

Næste gang vi finder en forbindelse mellem de to kredse, er der tale om et planlagt besøg på Sophienholm, der må aflyses, og årstallet er 1814.

Johan Ludvig Heiberg havde efter sin flugt fra Bakkehuset i 1804 genoptaget forbindelsen med ægteparret Rahbek i 1813, og samme år ved vi, at han gennem sin moder, fru Gyllembourg, blev indført i det brunske hus, hvor det ikke så meget var Frederikke eller Constantin Brun, men mere datteren Ida, der drog den senere digter.

På Bakkehuset hed Johan Ludvig »den spanske« og i fru Bruns saloner »l'enfant.«¹⁰

En lørdag formiddag i 1814 skriver Kamma Rahbek til Johan Ludvig Heiberg:

... »Med andre Ord: Rahbek synes, at det er uforskammet at forlange Svanes¹¹ Vogn en Søndag, altsaa maae vi udsætte vor Tour til en anden Gang, Fru Bruns skjønnne Plan gaae i Lyset, og det stakkels Boccamela i Dag bede om den Plads i Mynsters Vogn¹², som hun i Gaar forsmaaede, fordi det dengang var hendes fulde Agt, at følges med Dig.

Vær nu ikke vred paa mig, Du Gode, Kiære! og troe endelig ikke om mig, at jeg ikke veed at paaskiønne den elskværdige Godhed, at Du gierne vilde følges med mig til Sophienholm. Vi skulle med Guds Hielp ogsaa nok engang komme derud saaledes som vi have bestemt det«...¹³ ¹⁴

Fra omtrent samme tid stammer følgende interessante beskrivelse af et besøg i det brunske palæ i Bredgade. Gæsten er den unge Chr. Molbech¹⁵, der endnu på denne tid var Kammas fortrolige. Åbenbart har der været meget faste konventioner omkring, hvordan man holdt salon. Uvilkårligt leder brevet tanken hen på Oehlschlägers beskrivelse af sit besøg

hos den europæisk kendte madame de Stäel, hvor husets frue, stærkt sminket og med turban på hovedet, modtog ham på sin sofa ved kaminen¹⁶. Molbechs brev er dateret den 30. marts 1814:

... »Efter denne Fortælling skulde jeg vel berette Dem Noget om mit korte, ikke schirpenhaimerske Besøg hos den ikke-danske Fru Brun, som jeg vil bidrage til at gøre dansk – men deels er denne Gienstand virkelig mindre mærkelig, deels faaer jeg nu kun nogle Øiebliks Tid.

Jeg maa altsaa kun sige Dem, at jeg blot ved at træde ind i de gyldne Sale, imod hvilke Donses¹⁷ tabte sig, som en sjællandsk Bondepige imod en jydsk Deilighed – strax aandede en saa uschirpenhaimersk Luft, at jeg da først ret syntes at føle Forskiellen imellem »die Schirpenhaimlichkeit des Orts« og dens Modsatte. Jeg blev virkelig nogen Tid staaende og saae mig ret om – og vil De troe det, blev temmelig ligegyldig ved Alt, indtil det til min store Glæde faldt mig ind, hvorledes al Fru Olsens huuslige Pynt og Stads og Elegantomanie reent blev til en Skygge imod al denne Luxus- og Konst-Pragt. Jeg følte da, at ogsaa Luxus og Pragt skal være noget heelt – eller være borte og give Plads for den simple, ædle Elegants. Men jeg skred for Resten temmelig ligegyldig ind igiennem al denne Pragt i den inderste Helligdom, hvor – Biskop Münter (det vil sige hans Søster) til min høieste Overraskelse modtog mig strax inden for Døren, saaledes at jeg, der havde ventet at finde en fiin, smækker, bleg, sygelig Frue og nu fandt – en gammel Bekiendt, følte mig strax ligesom halv hiemme og uden Betænkning satte mig ned paa en overfortræffelig Sofa og raabte imellem hverandre paa Dansk og paa Tydsk, som jeg bedst kunde, uden at lade mig genere hverken af Desaugiers¹⁸ eller af »meine Tochter Charlotte«. Den kvindelige Biskop Münter var virkelig saa godmodig-artig og bekiendt-venlig og müntersk imod mig, som om jeg havde kiendt hende i hendes Broder alle disse Aar – men hvad der fortrød mig var, at da jeg i en forbisvævende Skikkelse med Natkappe paa troede at see en Huusjomfru eller et lignende Væsen, og nu maatte høre, at det var »meine Tochter Adelaide«, ikke kom hende saa nær,

Ungdomsportræt af Johan Ludvig Heiberg (1791-1860).
Miniature (18×24). 1812. Uden signatur. Teatermuseet.

at jeg i hende fik opdaget »vort Nords Psykarion«¹⁹, die göttliche Ida – hvilken Lykke jeg maaskee aldrig opnaaer, af bare Schirpenhaimlichkeit.« . . .²⁰

På Bakkehuset blev Frederikke Brun kaldt »den grandiose«, og fru Bruns navn til Kamma var »Bocca-mela« eller, når hun var tysk, »Honig-Mäulchen«, efter et lille italiensk honningspisende dyr. I et brev fra A. E. Boye²¹ spørges med denne benævnelse og det mystiske dyr. Boye foregiver at skrive fra Sophienholm, hvor han næppe nogensinde kom, i fru Bruns tyske grandiose stil, idet han bl.a. gør nar af den overdrevne forgudelse af naturen, der ofte forekommer i hendes digte.

Brevet er dateret 11. juli 1815, altså kort før Mynsters bryllup, efter hvilket Kamma første gang aflagde et besøg på Sophienholm:

»Ich bin Ihnen zuvorgekommen, liebenswürdige Freundinn! Schon seit vorgestern verweile ich hier im Schoße der blühenden Sophienholms, während diese holde Blume der grandiosen Natur Sie noch nicht gesehen, und Sie wahrscheinlich nie sehen wird. Und doch streckt dieses von der milden Natur gesegnete Sophienholm (denn wahrlich es ist jetzt weder entblüht, noch entblättert) seine laubigen Arme Ihnen so sanft einladend entgegen! Sahen Sie solches nur, gewiß Sie kam, ehe ein unbarmherziges Clima diese blühende Natur – in ihre Simplicität doch so erhaben und grandios, vernichtet und vertilgt usw. Ich studiere wechselnd die Natur und den Plin, diesen uralten Vertrauten der Natur; und mir schlüpsen indessen die seligen Stunden in süßer Ruhe und Einsamkeit kaum bemerkt vorüber. Es ist eine Zimmermannsche Einsamkeit und eine Matthissonsche Natur, welche hier mein schönes Los geworden. Gestern las ich in meiner Plin (Artikel Sardinien) eine sehr interessante Stelle; mir wenigstens so interessant, daß ich nicht umhin kann, Ihnen sie hier abzuschreiben. So lautet sie: . . . »Paa den berømte Ø Sardinien findes et lille, men yndigt Dyr; det er af Væselsslægt, men hel uskadelig: først er det frygtsomt, men

tømmes let og bliver derefter selskabelig, mildt, indsmigrende, artig og er derhos tro; men mest af alt elsker det Honning og alt Sødt, hvorfor ogsaa Indbyggerne kalder det bocca-mèla ☉: i vort Tungemaal Honningmund. Men i grandios Forstand betyder dette bocca-mèla Sødttalende, hvilket Grækerne kalde ηδυεχηζ, saaledes som Homer bruger det om Nestor.»²²

og en næsten enslydende forklaring finder man i et brev fra Kamma Rahbek til Chr. Molbech, som hun sender ham i efteråret 1815:

»Jeg havde i Sommer, da hun (fru Brun) gav adskillige af mine Bekjendte Navne efter Dyr, ogsaa udbedet mig et saadant, og derpaa svarede hun saaledes: »Wo soll ich denn eine Thierhülle finden, um eins der geistigsten Wesen hinein zu kleiden, wenn es nun einmahl durch mich verkleidet sein will – durch mich, welche der leichten Psyche lieber die glänzenden Fittige lösen, als solche noch tiefer verhüllen möchte!

Auf dem festen Lande Europa's fällt mir nichts ein. Allein es lebt auf der wenig gekannten Insel Sardinien ein niedliches Thierchen, vom Geschlecht der Wiesel, allein ganz unschädlich. Dieses ist sehr scheu anfangs, allein leicht gezähmt und alsdann der liebenswürdigste Gesellschafter: liebkosend, munter, treu. Nur hat man die Honigtöpfe vor demselben zu hüten, daher es auch Bocca-Mela genannt wird – im höheren Sinne: Süßredend! Plinius redet in seiner Naturgeschichte (Artikel Sardinien) davon – ich weiß nicht ob Busson. Allein das Thierchen ist so angenehm, daß man es nicht entbehren kann und es immer um sich her nußlen läßt.»²³

Den 21. juli 1815 stod brylluppet mellem Kammass onkel, J. P. Mynster og fru Bruns niece Fanny, datter af Sjællands biskop Fr. Münter. I den anledning gav familien Brun en stor fest på Sophienholm.

I et brev til sin tante Anna Dorothea Drewsen fra Strandmøllen, der var på besøg på Lolland, og derfor måtte holdes underrettet om de nyeste begivenheder i hovedstaden, giver

Maria Frederica Franziska (Fanny) Münter (1796-1871) var datter af fru Bruns broder biskop Friedrich Münter. På grund af sin mors mentale tilstand tilbragte hun større perioder i det brunske hjem. I sekstenårs alderen forlovede hun sig med den vidtløftige Edouard Varga Bedemar og ville ikke opgive forbindelsen. Ganske vist blev han først senere afsløret som eventyrer, men bispen gjorde uden held, hvad han kunne for at forpurre forlovelsen.

Først da J. P. Mynster tog affære, lod hun sig overtale. I sine erindringer taler Mynster diplomatisk om en »Familie-Forvikling, hvor min Medvirkning blev begiert« (p. 196). 1815 blev hun gift med Mynster. Olie på lærred, (27×21,7). Frederiksborgmuseet.

Jacob Peter Mynster (1775-1854). 1801 præst i Spjellerup, 1811 I. kapellan ved Frue kirke i København. 1828 kgl. konfessionarius og 1834 biskop. Han blev ven med Kammas broder Carl og svogeren Oehlenschläger og en af Kammas livslange fortrolige, hvad en omfattende korrespondance vidner om. Hans Bakkehusnavn var »Onkel Job«.

Silhouet i Bakkehusmuseet (9,7×7). Ukendt kunstner, omkring 1810.

Kamma en levende beskrivelse af bryllupsfestlighederne. Samtidig erfarer vi, at det er hendes første besøg på Sophienholm:

Bakkehuset, den 6. Aug.

»Und warum verstummt meine liebe Boccamela auf ei nmahl? Ich fürchte das liebe Honigmäulchen hatte sich von Ihrer so günstig vorgeliebten Freundin irgend ein Luftbild gemacht, welches nun bei näherer Beleuchtung im trüben Nebel zerrann, welcher Sophienholm umschleiert, etc. etc.

I Haab om, at disse Klagetoner fra Sophienholm ville, om just ei retfærdiggjøre, saa dog komme til Undskyldning for at den skrivesløse Nièce, saa slet har holdt den elskværdige, fraværende Tante Ord, begyndte jeg med dem og vandt idetmindste — en Begyndelse. Jeg vidste sandelig heller ikke at give Dig et bedre Beviis paa min Skrivesløshed, end ved at vise Dig, at jeg endog forsømmer hende med Breve, hende, der dog saa godt forstaaer at vedligeholde Skrivelysten hos hendes Venner, og det gjør jeg endog, efter at Ida har gjort mig en rørende Beskrivelse over, hvorledes mine Breve blive modtaget paa Sophienholm; men jeg gjør det rigtignok ogsaa, efter at Fr. Brun har sagt: »Tag Dig iagt, at jeg ikke engang, naar jeg bliver fattig — (Du og Rahbek vilde have sagt: naar jeg skal boe i Snapop)²⁴ — sælger dine Breve til en Boghandler.«. . .

Men maa jeg ikke ansee mig selv for altfor profan til at underholde Dig, nu, da jeg ikke alene har været paa Sophienholm, men endog et Par Gange i det brunske Palais i Kiøbenhavn? Har jeg dog ikke ærlig benyttet mig af din Tilladelse, at drive mit brunske Væsen, saameget jeg lystede, medens Du var borte? Thi et Par Dage, efterat jeg havde faaet Dig afsted, nemlig Søndagen efter din Reise, var jeg allerede paa Sophienholm og fandt mig saa vel der, at jeg blev der til Mandag-Middag. Og nu, kan Du tilgive mig, at jeg maa bekiende, at Soph. virkelig er et Paradiis? Og kan Du fortænke mig i, at jeg ønsker, jeg kunde formaae saameget over Dig, at

jeg kunde faae Dig til engang at følge derud med mig, forat Du med egne Øine og Øren kunde overbevise Dig om, at det virkelig er, som jeg siger, og at hun, som er Siælen i hele denne sophienholmske Natur- og Kunst-Verden, virkelig fortjener den Beundring og Kiærlighed, som saamange yde hende?...

Beskrive Dig den høitidelig skønne Bryllups Handling (som jeg vilde ønsket, Du havde bivaanet, om aldrig for andet, saa dog for at see vore smagfulde Blomster-Decorationer, hvorved de søde Gartnerpiger og jeg have indlagt os stor Berømmelse) — duer jeg nu slet ikke til, men, derimod kan jeg godt beskrive Dig, hvorledes jeg var indættet i Bocca-mela-Commerz Bryllupsdagen. Bruden sagde ganske høit til alle Mennesker, at det ikke var at tænke paa, at faae Adgang til mig, og jeg kan ikke nægte, at hun havde Ret. Og al den skrækkelige Commerz var egentlig for at faae mig til at komme til Sophienholm om Søndagen. Alle mulige søde, overtalende ord bleve anvendte af Moder og Datter, og da disse ikke kunde batte, sagde den første i en ganske haard Tone: »Veed Du vel! at Du ordentlig er uartig imod os, og at Du ikke længer skal hedde Bocca-mela, men jeg opsøger et afskyeligt Dyr, hvorefter Du skal opkaldes?»

Og dog lovede jeg dem endnu ikke at komme, men, da Naturen gik over Optugtelsen, kom jeg dog til største Forundring og Glæde, og fandt mig saa vel der, — især da jeg havde faaet alle de Fremmede bort, at jeg lovede og fast besluttede, at komme igien den næste Uge. Men jeg blev da ogsaa baaret paa Hænderne, og jeg behøvede sandelig ikke, hvad man siger, Giæsterne maa til Bruns, sørge for mig selv, thi den ene vilde det heller, end den anden, og, langtfra at tillade, at jeg om Aftenen blev opvartet af en Cammer-Jomfru, vilde Ida ikke engang tillade den ældste Frøken Dreyer at opvarte mig, men løb selv og bragte mig alt, hvad jeg behøvede. Jeg havde det nydeligste Giæstekammer paa hele Gaarden, hvorfor jeg ogsaa stod ganske tidlig op om Morgenen, blot for at see ud af Vinduet. Jeg havde overtalet Oehl. til ogsaa at blive der, og vi to havde mange Løier sammen, men det er dog ikke ganske sikkert, at være der med ham, da han altfor let sætter En i Stikken, naar noget Comisk forefalder. Forresten havde jeg det Uheld, at jeg kom derud

i Regn, og paa Veien maatte skiændes med den store Ole,²⁵ som jeg dog alligevel blev gode Venner med igien, uagtet jeg dog er lidt jaloux over hans store Lyst til at være Bocca-mela den Dag. Det gik saavidt, at jeg tilsidst maatte spørge Fru B., om det var ham eller mig, der var Bocca-mela. Desbedre havde jeg det, da jeg havde faaet ham paa Døren, og da jeg, til C. B's Forargelse, havde en lang Geheime-Conferenz med hans Moder i hendes eget Cabinet, hvor han adskillige Gange prøvede paa at komme ind, men forgiæves, da Døren var i Laas. Denne vakkre Kammerjunker forsonede jeg mig ellers med igien i de Dage, vi havde Commertz sammen, fordi jeg dog hørte mange Ord af hans Mund, der vidnede om, at han er Fr. Bruns Søn. Snurrig er Knægten dog i det Mindste, og jeg kan ikke nægte, at jeg morede mig ret godt med ham Bryllups-Aftenen, uagtet jeg dog maatte stie mig til at tale med ham, fordi Moderen — (Jeg sad nemlig mellem Moder og Søn) — vilde, at jeg ene skulde tilhøre hende. Jeg maatte ordentlig, for at straffe hende for hendes Jalousie, sige hende nogle forskrækkelige Ord, som han havde hvasket mig i Ørerne, og som jeg vil gientage Dig.

Min Moder, sagde han, er overordentlig smuk i Aften, men jeg er dog alligevel 31 Aar gammel. Hvad mener Du, Du vil sige, naar Du engang skal høre lignende Ord af Din C.? thi A. siger dem naturligviis ikke, siden han ikke er smuk »for han ligner Moder«²⁶ — Mener Du ikke det Samme? Men gaaer det an i denne sublunarske Verden, at man siger Ord som de anførte til en Dame, hvis Elskværdighed endog har rørt den hellige Fader? Imidlertid sagde jeg dem dog, og hun smiilte derved med sin sædvanlige Grazie.

d. 9.

Du kan overalt ikke forestille Dig, saa uroligt jeg lever i denne Tid, og hvorledes der hvert Øieblik holder Karether for min Dør med Kronings Mennesker²⁷ ☹: dem som have været her til Kroningen, som Egerne for det Meste bander, uagtet det dog for det Meste er mig, der maa conversere dem. Jeg spørger daglig, naar de reise, for at faae lidt Ro, men vi have desværre endnu adskillige tilbage, hvoraf jeg dog egentlig kun bryder mig om Prof. Reinhold og Phaff

fra Kiel, som jeg paa anden og tredie Haand kiender endeel til, ligesom de ogsaa paa den Maade kiende mig. Fru Brun skrev mig nylig om dem, at de ønskede saameget at gjøre hendes Bocca-mela's Bekiendtskab, og hun endte med de Ord: Nehmen Sie doch ja solche an! Atter et Beviis paa, hvorledes jeg er redet ind i det paa Tydsk, og gid det blev derved, men desværre kan man ikke være brunsk, uden man ogsaa maa være — foruden tydsk, italiensk og fransk, det første, fordi Fr. Brun egentlig er en Romerinde, og det sidste, fordi Huset vrimler af diplomatiske Personer. Men alt dette finder jeg mig dog godt i (uagtet det er i Hundedagene, og vi desuden føre os op med gale Hunde) og længes — jeg kan ikke dølge det — saameget efter Sophienholm og alle de Elskværdigheder, det indslutter. . . »²⁸

Adolph Engelberth Boye (1784-1851) miniature af ukendt kunstner. Privateje.

Fru Brun benyttede, som det tidligere er sagt, Kammas tjenstvillighed til at udføre smukke afskrifter af sine litterære produkter, der håndskrevne skulle overleveres gode venner. Derudover måtte Kamma skaffe afskrivere til at kopiere hendes

temmelig ulæselige manuskripter, der skulle trykkes i udlandet. Til dette arbejde tyede Kamma til sin gode ven A. E. Boye, der fik arbejdet udført ved tyske skrivere i Finanskollegiet. I et brev fra Kamma til Boye hedder det således:

Onsdag Aften.

»Kjære Adolf!

Tør jeg bede Dem have den Godhed, at formaae den grandiose Afskriver til meget snart at kopiere medfølgende Manuskript. Han er saa vant til at forstaae sig paa den grandiose Frues Hakker og Hager og Kors og jeg veed ikke alt det, hvoraf hun betjener sig, for at forbinde Grandiositetens adskilte Dele: saa at det vel er overflødig at sige ham, at den med Knappenaal tilheftede Stump er Begyndelsen af det første Brev, nemlig af Brevet til Oehlschläger, men dog siger jeg dette for Sikkerheds Skyld. Fru Brun har bedet mig sørge for, at det ikke kom til at udgjøre mere end 3 Ark, og jeg har ogsaa beregnet, at han med indknebet margina og forresten ikke for vidtløftig Skrift gjerne kan komme ud med 3 Ark. For For-sendelsens Skyld maa det være Postpapir, men ikke af det meget store. . .

Tilgiv at jeg i de Par Ord jeg skrev i Aftes ikke har kunnet forskaane Dem for lidt af det forhadte Brevstof, og undskyld mig dermed, at jeg selv Dagen iforvejen havde faaet vel meget af det Slags Sludderstof, først af den grandiose Frue (skjøndt dette var vistnok af en ganske anden Natur; thi naar de andre arbejdede paa at indskyde mig et ondt Sindelag imod den syndige Jens, saa var det tvertimod hendes Bestræbelse, at friste mig til saamegen Godhed, som muelig hvorfor hun ogsaa fortalte mig mange rørende Ting, der dog alligevel ikke forandrede mine Tanker det allerringeste). . .²⁹

September det samme år findes flg. brev fra Kamma til Frederikke:

»Hvorfor har Bocca-mela ikke Vinger, at hun dog engang imellem kunde flyve til Dem og Ida, for at suge lidt Honning af Deres huldsalige Blik, og saa, strax flyve tilbage igien? Dermed kunde vi

alle tre være vel tiende, men naar derimod adskillige Dyr og Mennesker skulle sættes i Bevægelse, for at bringe et lille laubenet Dyr ind til Dem, og hvis saa — som let kunde hænde — dette kom netop paa en Tid, da De havde, eller i det Mindste ønskede at have ganske andet Selskab: saa vare vi allesammen næsten lige ilde farne. Har Bocca-mela ikke derfor nogen Ret, naar hun lade Løvens³⁰ Piller og Plastre holde hende fra det, der dog saa høiligen frister hende, og maae hun ikke ret misunde Fuglen og beklage, at De gav hende fire lave Been istedet for to Vinger? Dette Sidste bør hun imidlertid ikke; thi hun kan dog ikke miskiende, at De har bestemt det meget viseligen for hende, idet De gav hende, hvad hun maaskee trængte til, og nægtede hende det, hun ikke saa lige kan siges at mangle. Thi den egentlige Bocca-mela, som ikke er synlig, men som De dog har seet altfor godt, det vil sige: bedre, end hun er, maae dog nødvendig have Vinger, ved hvis Hielp hun har kunnet naae saa høit, at hun har kunnet faae Øie paa Dem, eller vil De maaskee benægte, at hun har øinet Dem? Desværre! at jeg mangler Ord; ellers vilde det være mig en let Sag at overbevise Dem, saa klart og tydeligt som Deres skønne Billede staaer for mig. Ofte beder jeg, at det altid maatte vise sig saa ufordunklet for min Beskuelse, ikke som kunde det selv tabe noget af sin oprindelige skønne Glands; men fordi det skarpeste Syn dog ikke altid kan giennemtrænge de Taager, der saa ofte omhulle det Bedste og Skiønneste paa Jorden. Og har Bocca-mela ikke derfor atter Ret, at hun gierne vender Øiet fra disse Taager og stræber didop, hvor ingen Taage er, men Alt er Lys og Flamme: Sandhedens klare Lys og Kiærlighedens rene Flamme? Alle kunne og skulle ikke det Samme, thi det er dog ofte med hellige Baand, som ikke bør løses, at Menneskene bindes til dette Jordeliv; men Ingen kan fortænke Bocca-mela i, at hun efter at have afgjort med sin egen Samvittighed, hvad der er Ret for hende, ogsaa stadig følger dette; at hun ikke søger at gribe ind i det, hun dog aldeles ikke er skikket til, men at hun derimod elsker:

Lifes sacred shades, where Gods converse with men
And peace, beyond the world's conceptions smiles.

Der er det ogsaa, at hun danner sit Hierte til at elske Gud over alle Ting og Menneskene efter ham. Blev Hiertet hel koldt, hun

vilde da snart forlade sine Skygger. Altid boer og bygger hun dog ikke heller i disse, og naar hun imellemstunder troer at burde forlade dem, hvor maatte hun da ikke ønske at kunne tye til Dem, at kunde søge, ikke allene Honning for hendes Mund, men Lys for hendes Aand og Varme for hendes Hierte! Men selv naar hun ikke komme, være De dog ligefuldt takket, fordi De har villet modtage hende; og Ida, den Gode, Elskværdige, være ogsaa ret inderlig takket, fordi hun saa kiærlig kalde hende i det nydelige lille Brev, hvor med hun saa elskværdigt har brudt sit Løfte, aldrig at ville skrive til Bocca-mela. Jeg skammer mig nu over disse natlige Linier, og vil vist skamme mig næsten mere i Morgen tidlig, men det hjælper Altsammen ikke; de maae dog afsted, hvor forvirrede og ulæselige de end ere, thi Bocca-mela kan ikke være tient med at forvænne Dem saaledes, at De i saamange Dage slap for hendes Brev, og Ida maae heller ikke troe at slippe saa let. Naar jeg ellers siger Dem, at min daarlige Side, for hvis Skyld jeg har søgt Løvens Bistand, /: Apropos! Vil De ikke digte mig en Fabel om Løven og Bocca-mela, naar jeg engang fortæller Dem, hvorledes dette lille Dyr har tæmmet Dyrenes Konge?:/har været saaledes, at jeg i Aften ikke har kunnet tage ind, at celebrere Tante Fannys³¹ Fødselsdag, og naar jeg end videre siger Dem, at jeg for lutter Hovedpine ikke har kunnet see at rette min Pen og allsaa egentlig skrive i Blinde: saa vil De let tilgive, hvad der under andre Omstændigheder ikke fortiente Tilgivelse. Med Haabet om denne Tilgivelse, lægger Bocca-mela sig nu til Hvile og glemmer vist ikke Dem og Ida, eller nogen af Deres i hendes Bønner. O, at De ogsaa engang saaledes erindrede Deres Bocca-mela.

Hermelinet³² har nyelig paalagt mig, at hilse Dem fra ham.»³³

Johan Ludvig Heiberg var en af de to damers unge venner, en anden hed Bernhard Severin Ingemann, d. v. s. i korrespondancen mellem dem omtales han kun som »Hermelinen« eller »det nydelige lille hvide Dyr.«³⁴

Årene fra 1810-16 var utrolig produktive for Ingemann. I løbet af disse 6 år frembragte og offentliggjorde den unge digter ikke mindre end fire forskellige digtsamlinger, blandt

hvis indhold er to større digte, to romantiske digtninger, et stort romantisk epos og syv dramatiske arbejder, og han opnåede en popularitet, der en tid truede med at overskygge Oehlenschlägers.

I november 1815 udkom hans digt »Røsten i Ørkenen«, hvor Djævelen forekommer i skikkelse af en mundskænk hos kong Herodes. Den 24. november s.å. hedder det i et brev fra Kamma til Ingemann:

...»Heller ikke forarger det mig i Deres Digt, at see ham træde op, som jeg desværre saa ofte har seet, at have sit Spil allevegne, hvor man var svag nok til at lade ham faae Indpas. Men De maae tilgive mig, at jeg forleden Dag i et Brev til Fr. Brun, og i Dag i et til Werlauff, hvor jeg virkelig var nødt til at nævne ham, kaldte ham: Ingemanns Mundskjænk; jeg lover Dem, at jeg ikke oftere skal betiene mig af dette tvetydige Navn. Ved at nævne Fr. Brun, maae jeg dog sige Dem, at hun vedbliver at spørge til Dem og hilse Dem, mundtlig og skriftlig, og nævner Dem bestandig med det nydelige Navn, Deres hvide Kiærlighed har tilveiebragt Dem. De maae endelig engang gaae ud til hende; og er De maaskee undseelig over ikke saalænge at have været der — thi jeg formoder, De i meget lang Tid ikke har ladet Dem see, siden hun idelig spørger til Dem — saa kan De let faae et Ærinde med fra mig; og jeg tør vist love Dem, at der ikke skal være det Mindste i Veien. De maae ikke misforstaae mig og troe, at jeg mener De behøver min Protection; jeg vil kun hielpe Dem lidt paa Glid igien, og vil overalt gierne, at De skulle have lidt meer Comerz med Fr. Brun; og dette vil jeg for hendes, saavel, som for Deres egen Skyld. Jeg holder ubeskrivelig meget af hende; og jeg holder ogsaa — skjøndt ikke saa meget — af Ida; men jeg var ogsaa et utaknemmeligt Beast, dersom jeg ikke holdt af dem; thi det er virkelig meget rørende, hvor elskværdigt de behandle mig. Saaledes mødte jeg dem for Exempel for nogen Tid siden ved Enden af vor Allee, efter at jeg i nogle Uger ikke havde seet dem; men da jeg var paa Veien til Kirken: saa, uagtet jeg tydelig saae at de vilde til mig: saa holdt jeg dog ikke engang stille for at hilse paa dem, men rullede dem raskt forbi; og desuagtet kom de dog to Dage

derefter igien ud til mig; men kan jeg da forlange mere af Mennesker, der ere vante til at opvartes, og ikke til selv at gjøre Opvartning? . . . »³⁵

Men Ingemann spadserede ikke sådan uden videre ud til fru Brun, hvilket fremgår af følgende brev. Kamma var nu holdt op med at overtale og brugte i stedet det mere håndfaste middel, at sende Ingemann afsted med en kommission, et brev til fru Brun:

Fredag Aften

. . . »og da Fr. Brun nyelig skrev: Das Hermelin wird ja nun in der Schneezeit, hoffe ich, etwas zahmer sein? saa vil De vist ikke fortænke mig i, at jeg ikke længer venter paa at De af Dem selv skal foretage den Tour ud i Bredgaden, som jeg saameget ønsker; men at jeg uden Barmhjertighed jager Dem derud, ved at bede Dem — hvad De dog ikke vel kan afslaae — have denne Godhed, at bringe Fru Brun hoslagte Brev fra mig . . . Lad mig nu see, at det heller ikke bliver for gammelt hos Dem. De træffer Fr. Brun sikkrest om Formiddagen til Kl. 1; men kan ogsaa gjerne træffe hende om Aftenen, naar De heller da vil gaae derud . . . Var det ikke for næsviist, saa vilde jeg gjerne foreslaae Dem i Henseende til Deres sidste Digt,³⁶ at De lod det Exemplar deraf, som Deres Godhed havde bestemt til Bakkehuset, spasere med Dem ud i Bredgaden til Digterinden, der dog har langt større Adkomst til en saadan Opmærksomhed end jeg, og som det vist vilde fornøie uendelig meget, at modtage en saadan Gave fra Deres Haand.«³⁷

A. Koop: B. S. Ingemann (58,5×46). Ca. 1820. Frederiksborgmuseet.

Vi ved, at begge damer besøgte Ingemann, mens han var alumne på Valkendorfs kollegium i St. Pedersstræde, men fru Bruns besøg faldt mindre heldigt ud. Hun kunne umuligt forestille sig noget mindre end et palæ i forbindelse med det adelige navn Valkendorf, selvom hun i sin barndom havde boet et stenkast derfra, og man fornemmer Kammars slet skjulte morskab over episoden, når hun d. 3 marts [1816] skriver til Ingemann:

...»Men hvad er det for Sladder, som jeg maae høre baade mundtlig og skriftlig om, at Fru Brun har kiørt op og ned af St. Pedersstræde og spurgt om Walkendorphs Palais. Og hvor understaar Bispen sig i, at give en forfærdelig Beskrivelse af, hvorledes hun vilde have fundet Deres Værelse, dersom hun var kommet ind til Dem? At

Beskrivelsen maae være forførdelig, kan De vide deraf, at Mynster ikke turde gientage den for mig. Det forundrer mig kun, at Fru Brun og Ida ikke sagde mig et Ord om denne forulykkede Palais-Reise, da den jo dog ikke er foretaget siden i Forgaars, da de vare her. Julie³⁸ er lidt ulykkelig om Deres brunske Commerz; men mig behager den — som De let kan vide — saare vel.»³⁹

Venskabet med Ingemann fortsatte for begge vedkommende gennem årene. Da Ingemann i 1818-19 drog på den obligatoriske udenlandsrejse til Tyskland og Italien, var det med lommen fuld af introduktionsskrivelser fra Frederikke Brun. Også senere i 1820'erne, da han tilskyndet af Grundtvig skrev sin række af historiske romaner, var hun en af hans mest glødende og uforbeholdne beundrere, og derved bragte hun sig i et vist modsætningsforhold til Heiberg og Molbech.

Om et nytårsbesøg, Kamma efter gudstjenesten i Frue Kirke aflagde hos sin grandiose veninde, hedder det i et brev fra slutningen af 1815 til »Grevebarnet«, Johanne Langberg, senere gift med forfatteren Chr. Molbech:

...»Forresten maae jeg tilstaae, at Dit Tørklæde gjorde mig endnu mere Nytte, end jeg havde gjort Regning paa. Thi, forestil Dig, at da jeg kom ud til Bruns, møder den sorte Tjener mig i Forgemakket med et Brev i Haanden, som jeg skulde havt Dagen i Forveien, og hvilket indeholdt en Indbødelse til at spise der om Middagen i Selskab. Han blev da meget lykkelig over at jeg kom, bad mig indstændig ikke at sige Fru Brun, at jeg ikke havde faaet Brevet før og slæbte mig lige ind i Sahlen, hvor næsten hele Selskabet var forsamlet. Men det er meget naturligt, at jeg — hvor nødig jeg end vilde volde den stakkels Sorte Fortred — maatte vise Fru Br: hendes Brev uaabnet, thi det var dog ikke rimeligt at jeg i en Sirtzes Kiole, som jeg havde taget paa for ikke at fryse i Kirken, vilde tage i Selskab der. Hun derimod vilde ingenlunde give Slip paa mig, og paa alle mine Forestillinger, at det var Synd, Petersens Karl og Heste — som havde holdt ved Kirken under Gudstienesten nu skulde holde

Ved Baggesens afrejse fra Danmark i efteråret 1820 hædrede fru Brun sin trofaste ven ved at lade et basrelief med hans portræt opsætte på Sophienholm. Relieffet var modelleret i gips 1816 af Sergel-eleven Albert Jacobsen (1780-1836) og blev opsat i husets venstre fløj, over døren i en havestue med bjælkeloft og smårudede vinduer. I disse stuer havde Baggesen i 1790'erne boet med sin familie, og de var urørt af Ramées ombygning. I sin biografi over faren skriver sønnen: »Baggesen følte sig som en Fisk i Vandet i Sophienholms lille Paradis og blandt Mennesker, som forgudede ham. Han var jo alle Dage et stort Barn, der godt kunde lide at blive rost og kælet for. Og hvad der især tiltalte hans nervøse, evigt urolige Sind, Selskabeligheden florerede, og han blev tilbedt som Solen, hvorom det hele drejede sig».

Ifølge datidens udsagn var relieffet det mest vellignende af alle billeder af digteren.

Ved restaureringen i 1960'erne blev Baggesens stue slået sammen med et tilstødende værelse, og man indrettede et cafeteria. Her fører relieffet, en af de få overleverede indbogenstande fra Fr. Bruns tid, en ret så upåagtet tilværelse.

saa mange Timer til, svarede hun blot: saa kan Du lade dem kiøre og blive her i Nat, saa kiører jeg og Ida Dig selv ud i Morgen Middag, og Fru Reinhard⁴⁰ beklagede at Eselet ikke var der, for at jeg

ved dets Hielp kunde komme hiem. Men da dog nu Resultatet blev, at jeg maatte blive: saa kan Du da nok tænke Dig, at jeg skiulte al min Daarlighed med Dit Tørklæde, som rigtig nok hjalp mig, men hvorved jeg blev umaadelig heed, thi jeg havde desuden indvendig fra pakket mig umaadeligt ind. Jeg blev da endelig trukket op til Høibords ved Siden af Fr. Br. og Grev Bombelles⁴¹, den østerigske Gesandt, som hun i Forveien havde gjort mig kiendt med, og som behagede mig særdeles vel. Du har vel sagtens hørt, hvad Rygtet fortæller ham angaaende i denne Tid, men har Du ikke hørt det saa kan jeg /: unter uns /: sige Dig at han er forlovet med Ida, og at man blot venter paa Brev fra det keiserlige Hof, for at declarere Maria-gen. Det fornøiede mig usigelig i ham at finde en saa godmodig, interessant Mand, og at han behandlede mig, som om han havde kiendt mig længe. Det feilede kun, at han skulde kaldt mig: Boccamela, men det skeer vist ogsaa næste Gang, vi samles. At jeg forresten ikke blev hele Sviren ud, kan Du let tænke, da Du nok veed, at jeg er medlidende imod Kudske og Heste, men det var kun efter megen Strid, at jeg fik Lov at komme afsted, og det gjorde mig ogsaa selv ondt at forlade saa interessant et Selskab, da jeg nu engang var i det. I Kirken. . . havde jeg det Uheld, at jeg maatte sige nei til en høist godmodig Invitation af Bispen,⁴² som absolut vilde have mig hiem med sig, og meente at det ikke behøvedes at tage ud til hans Søster. . .«⁴³

Fejdernes tid kunne man kalde begyndelsen af det 19. årh., og en næsten sikker genganger i dem er digteren Jens Baggesen.

I 1807 havde Baggesen i sit værk »Giengangeren og han selv eller Baggesen over Baggesen« rettet voldsomme angreb på »Tilskuerens« alt for rosende kritikker, d.v.s. Rahbek som en Rosiflengius. Da han i 1813 atter var vendt tilbage til Danmark, skrev han i begyndelsen af 1814 en række grove, personlige satirer i sit blad »Lille Søndagsaften«, bl.a. den allegoriske fortælling »Pindsvinet«. Foruden en række smagløse udtalelser om Rahbeks person, angreb han ham som anmelder, og i

andre satirer kom han ind på Rahbeks virke i teaterdirektionen og hans redaktion af bladet »Dagen«.

Kammas oprør over disse angreb spores tydeligt i hendes korrespondance fra perioden 1814-15, endnu i brev til Mynster fra januar 1816 hedder det: »Baggesen foragter jeg«, men pludselig spores der et omsving i hendes stemning mod ham.

Som det fremgik af brevet ved Mynsters bryllup, herskede der en god forståelse mellem Oehlenschläger og Bakkehuset, men i 1816 skete der en afbrydelse i forholdet mellem slægtningene.

Oehlenschläger havde nemlig dette år indsendt sit stykke »Frejas Alter« til teaterdirektionen til antagelse. Han havde omarbejdet det gamle syngestykke til et prosalystspil, og Rahbek havde med sin medcensor, notarius publicus, Godske Hans Olsen forkastet skuespillet.

Samtidig med angrebene på Rahbek havde Baggesen indledt et felttog mod Oehlenschläger, en strid eftertiden har begavet med det fornemme navn »Baggesen-Oehlenschlägerfejden«. Kamma og Knud Lyne var nok ikke helt uenige med Baggesen i hans hovedpåstand: at Oehlenschlägers produktion efter 1809 var af en betydelig ringere kvalitet end hans tidlige arbejder, men måden, kritikken blev formuleret på, og de evindelige »Kævlerier« den førte med sig, blev ikke billiget af dem.

Baggesen søgte også en tilnærmelse til Bakkehuskredsen, ivrig støttet af fru Brun, som det vil fremgå af de følgende begivenheder.

Kammas nye syn på Baggesen har hun 14. august 1816 givet udtryk for i et brev til A. E. Boye, der, som ivrig anti-Baggesenianer, havde kastet sig ind i stridighederne under pseudonymet »Peter Wegner«. Hun indleder med at slå fast, at Baggesen er hendes næste, og at der, som mange tror, ikke er megen bevidst ondskab i ham. Hun fortsætter:

»Heller ikke vil jeg nogensinde kunne hade ham, end ikke om jeg virkelig troede, at han har villet afstedkomme alt det Onde, De til-

lægger ham; thi var det virkelig saa, hvor ulykkelig var han ikke da, og burde man da ikke snarere føle Medynk med ham, end hade ham? . . . Og nu hvad Hykleriet angaaer, da kan jeg forsikre Dem, at han endnu ikke har hyklet for mig, og just derfor var det, at jeg kunde tale med ham, som jeg vilde talet med enhver anden blandt Forsamlingen. Saasnart der kommer noget, jeg kan anse for virkeligt Hykleri, saa skal jeg vist ikke mangle at afvise det; den beskedne Venlighed derimod, som han viser imod mig, behøver jeg ikke at mistro, da jeg baade tør mene at fortjene den, og han ogsaa godt indseer, den ikke kan bringe ham nogenslags Fordeel. Thi han veed, at jeg paa alle de Hilsener, han nu i lang Tid har sendt mig gjennem forskjellige Personer (i Gaar fik jeg mange Tusinde og Rahbek ogsaa en Slump), ikke har sendt en eneste igjen.

Men nu troer De dog vist, at jeg er en Baggeseianerinde, og mener, som den nugræske Professor Brøndsted mente forleden Aften, at jeg ligesaa lidet som alle andre Fruentimmer kan imodstaae hans Smigrerier. . . «⁴⁴

Og fra Frederik Schmidts⁴⁵ dagbøger ved vi, at Bakkehuset fra nu af blev betragtet som neutral grund, hvor man godt kunne tage imod Baggesen:

. . . »Heger fortalte mig forleden, at Baggesen nylig havde været paa Bakkehuset med Frue Bruun og var blevet særdeles venskabelig modtaget af Rahbek. Da Frue Bruun siden yttrede sin Forundring herover for Baggesen som, foruden de Grovheder han har sagt R[ahbek] i Gjengangeren ogsaa i »Pindsvinet« har kaldt ham den røde Soe, der stinker af Brændeviin, skal hiin have svaret: jeg kunde gjerne været meget grovere mod ham og dog blevet lige got modtaget, hvilket da ret karakteriserer R[ahbek]s overflødige Godmodighed og B[aggesen]s overflødige Lumpenhed.«⁴⁶

Senere på året er der vidnesbyrd om, at Kamma ovenikøbet var begyndt at foretage afskrifter for Baggesen, og samtidig røber brevet, at fru Brun og hendes æsel har været en yndet skydeskive og genstand for stor morskab i Bakkehus-

Adam Oehlenschläger (1779-1850). Gift 1810 med Kamma Rahbeks søster Christiane Heger, og en nær ven af Bakkehuskredsen. Også Frederikke Brun kendte han godt, men var ingen ynder af fruens digte. »Intet forekommer mig upoetiskere og kiedsommeliger end de fatale Naturskildringer, jeg vilde hellere have dygtig Stokkeprygl end gien[nem] læse et Bind af Fr. Bruns Skrifter« (Oehl. brev til K. R., Zürich, 16. sept. 1808).

Oliemaleri på lærred af Friedrich Carl Gröger (1766-1838). (62,5×52), 1815. Frederiksborgmuseet.

kredsen. Caroline Falck, i Bakkehussproget kaldet »Deiligeden«, skriver til Bakkehusets plejebarn, »Langelænderen«, Fritz Hedemann, der befinder sig i Flensborg:

...»Du kan troe kjære Fritz, at hær er et græseligt Muder, hær ude paa Bakkehuset, thi Frue Rahbeck skal til Sophienholm og skal

først have skreven nogle Digte af, af Satyren Baggesen, som skal til Rusland, og hun skal pyntes, og hun skulde enda tale lidt med Deiligheden, som ogsaa haver meget at bestille med at hjælpe hende, dog du maae ikke troe, at jeg skal med, nej, dertil er jeg for ubetydelig, men derimod skal en fornøielig Historie med, som jeg har tegnet, der forestiller Frue Brun ridende paa sit Æsel paa et Bierg i Frederiksdahl, og jeg formoder, at det vil giøre mere Lykke, endsom jeg selv, thi du maa vide, at Frue Brun troe mig, hvad vi paa dansk kalder dum, men nu siden jeg har haft Mod til at giøre hende og hendes Æsel latterlig, vil hun formodentlig ansee mig for en meget vittig Dame.«⁴⁷

Miniature af Frederikke Brun (8×6,5).
Malt på elfenben af Altenrath (1818). Privateje.

Fru Brun forsøgte også at holde sit hus neutralt ved sit såkaldte »Portnerarrangement«. Den 27. dec. 1817 skriver hun til prins Chr.Fr.:

»Ich aber schwöre zu keiner Fahne; lasse mich nie einrolieren, u[nd] liebe über alles die Freiheit.«⁴⁸

Således skulle Oehlenschläger ikke lukkes ind, når Baggesen var der og omvendt, men Oehlenschläger fandt ud af det og blev borte de følgende år.⁴⁹

Fra samme tid findes der i hans papirer også et smædedigt om fru Brun, med begyndelseslinjen »Hør du min gode fede Kone«, hvori det senere hedder:

»Elsk ei for meget franske Sta'sen
Hvor af du altid var en Ven
Og feed for meget ei det Asen
Jeg mener Herr Jens Baggesen.«⁵⁰

Kort efter nytår 1816 blev forlovelsen mellem grev Louis Philippe de Bombelles og Ida Brun så deklareret. Brylluppet, der måtte fremskyndes, idet brudgommen hvert øjeblik ventede at blive kaldt fra København, blev forretet af J. P. Mynster på tysk d. 4. februar 1816.

Kort efter fik Bombelles en depeche fra Metternich, der pålagde ham at tiltræde ambassadørposten ved det sachsiske hof i Dresden. I streng vinterkulde forlod han København umiddelbart efter vielsen, mens Ida først den 7. maj indskibede sig til Travemünde for at møde sin mand i Gotha.

Fru Brun og hele hendes kreds savnede Ida meget, da hun var rejst bort, og Johan Ludvig Heiberg blev fra nu af kun en sjælden gæst.

Baggesen gav sine følelser udtryk i et stemningsfuldt tysk digt⁵¹ dateret 6. maj, som under overskriften »Den døende Harpeklang« blev oversat til dansk og trykt i juninummeret af »Danfana«⁵².

Kamma foretog en sirlig afskrift af dette digt. Ved synet af denne afskrift blussede Baggesens kærlighed til Kamma og Bakkehuset op, og han digtede en elegi til hende⁵³. Frederikke Brun fremsendte den med en buket blomster fra Sophienholms have. I elegien påstår Baggesen, at hun har lånt hans vemod sin glans, og først med hendes afskrift synes han, at digtet er færdigt. Kamma er i sit svarbrev meget reserveret overfor digteren og beder fru Brun overbringe sin tak.

Adelaide Caroline Johanne Brun, kaldet Ida (1792-1857). Med sine plastiske attituder og smukke sang henrykkede hun gæsterne i det brunske hjem, og guldalderdigterne priste hende i høje toner og sværmede for hende, uden at det dog førte til noget ægteskab. 1816 blev hun gift med den østrigske gesandt, grev Louis de Bombelles og fortsatte nu sine triumfer i de højeste europæiske cirkler. Sine senere år tilbragte hun som selskabsdame for Napoleons ekskejsende Marie Luise i Parma. Idas meget orientalske udseende på tegningen skyldes muligvis, at hun har optrådt i et »tablau-vivant«.

Blyantstegning (15×11,5) af J. L. Lund. Frederiksborgmuseet.

Deres søde Blomster kom før Baggesens skønne Maililie, og hvor umueligt det end er for Bocca-mela, følelsesløs og uden Lyst at betragte en saadan Vaarblomst — der ovenikjøbet fremstiller sig for hende paa en ublid Østenvindsdag, som for at hvile med dobbelt Ynde — saa nævner hun dog billig hine først, og hun maatte kiende Deres og Idas Sanger meget slet, hvis dette skulde forarge ham, ja,

hvis han ikke endog vilde finde det i sin Orden, naar hun aabenhjertig tilstod, at Deres Blomster vare hendes Hierte nærmest og kiærest. Grækerne /:som i dette Øieblik næsten gjøre mig det reent umueligt at kunne samle mine Tanker en Smule til det, jeg vilde sige Dem:/ kan bevidne med hvilket Sindelag, jeg af min lille tamme Løves Haand modtog denne elskelige Erindring fra Dem, og at jeg ikke allerede har takket Dem, kom deraf, at jeg i disse Dage har havt meget at bestille og neppe et Øiebliks Rolighed. Mange Blomster gaaer Aaret om igiennem mine Hænder, men meget faa blive hos mig, dog kunne de undertiden saaledes tale til mit Hierte, at jeg ikke uden at sønderrive dette kunde skille mig ved dem. Saaledes tale Deres Blomster søde Ord til Bocca-melas Hierte og fortælle hende om det hulde Væsen, der skjøndt med blødende Hierte over det endnu saa friske Savn af den elskede Ida, dog ikke forglemme sin stakkels lille Honningmund. Maae jeg ikke nok lade dem tale saaledes, og giemme Ordene dybt i Hiertet? Mine ømmeste, kiærligste Tanker følge Dem til Sophienholm, og jeg skal vist ikke bie saalænge som i Fior, med at besøge Dem der. Snart kommer vist det lille Dyr for at vandre ved Deres Side, og i alt Skiønt og Elskeligt at søge Deres Aands og Hiertes Billede, den med al Ret saa elskede og dannede Ida, der desværre har maattet sige:

Every tedious stride I make
 Will but remember me, what a deal of world
 I wander from the Jewels that I love.

Fredag Morgen

Da jeg kun har faa Øieblik endnu at være en Bocca-mela i, og hvert Øieblik kan vente to Løver for hvilke jeg skal være en Skolemester, saa maae jeg skynde mig til Maililien, og det gjør mig virkelig ondt, at jeg maae affærdige den med ganske faa Ord, da der dog var meget, jeg i denne Anledning gierne vilde og maaskee endog burde sige. Hvad Smukt og Elskværdigt Digteren fortiente, man sagde ham derfor, det overlader jeg til Dem, som kan det bedst som overalt Bocca-mela helst seer, at det er Dem og Ida, han har villet vise en elskværdig Opmærksomhed ogsaa dermed. Men jeg kunne dog sige Et og Andet, der kunde tiene til: avis au lecteur, naar jeg

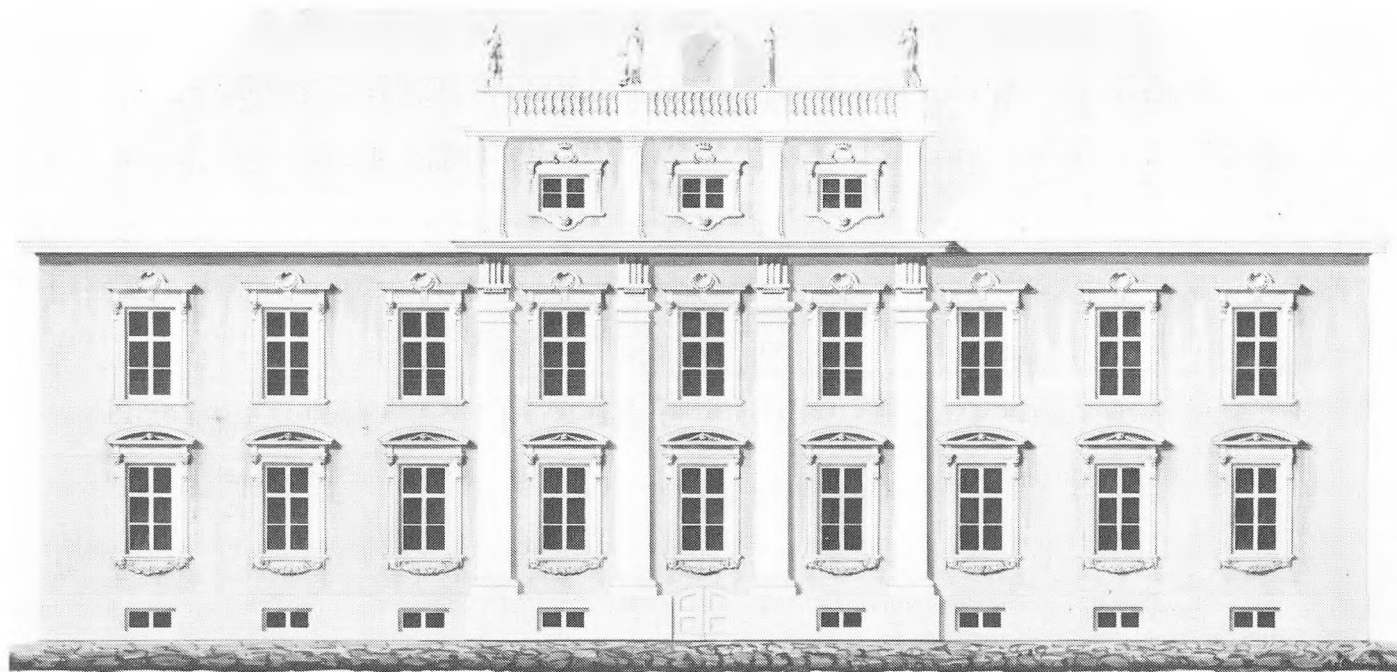
blot nu ikke sad som paa Naale, formedelst mit Skolemester Emede. Hvorledes jeg, og endog de hørte Krager, var blevne skamrøde, vil jeg som mindre betydeligt springe reent over; men jeg kan ikke fortie min Forundring over, om Digterens Forundring over det, der dog er saa ganske naturligt. Thi sandelig! Jeg veed ikke, at jeg nogensinde har givet nogen Anledning til at tiltroe mig et Barbari, det under ingen Omstændigheder var mig mueligt at forfalde til; og hvad skal jeg kalde det andet, end Barbari, dersom jeg ikke med Lyst og Glæde gjerne havde villet dvæle ved, hvad der var saa skiønt og elskeligt: ikke gjerne havde udfoldet hvert Blad af en saa-dan Rose, for at nyde dens hele Duft? For at dette maatte være mig et sødt Arbejde, behøvede jeg ikke engang at elske Dem og Ida saa høit, som jeg gjør det; thi hertil udfordredes — som sagt — blot at jeg ingen Barbar var. Men nu er min Tid for denne Gang udrunden, og jeg kan kun i største Hast yttre min Tilfredshed med, at Baggesen ikke lader min Rose visne i sit Hierte. Thi hvad der gives af et redeligt og kiærligt Sind, bør og bevares i et saadant; og dette er mig en ny Bekræftelse paa min gamle Erfaring: at i alle Ting er det Onde det Forbigaaende, det Gode derimod det Bestandige, og hvad skulde vi kalde det Gode i Verden, hvis ei det, der udvælder af et godt og kiærligt Hierte? At dette ogsaa er Bocca-melas' hele Rigdom, veed De; og selv forsmaaer De ikke den ringeste Gave, som udgaar af dette. Gud velsigne Dem derfor! Havde jeg ikke været saa syg i disse Dage, var jeg vist kommet til Dem, men det vil ikke vare længe, inden jeg kommer efter den Honning, der er lovet mig i Idas Brev, som jeg længes usigeligt efter. Deres tro hengivne

Bocca-mela

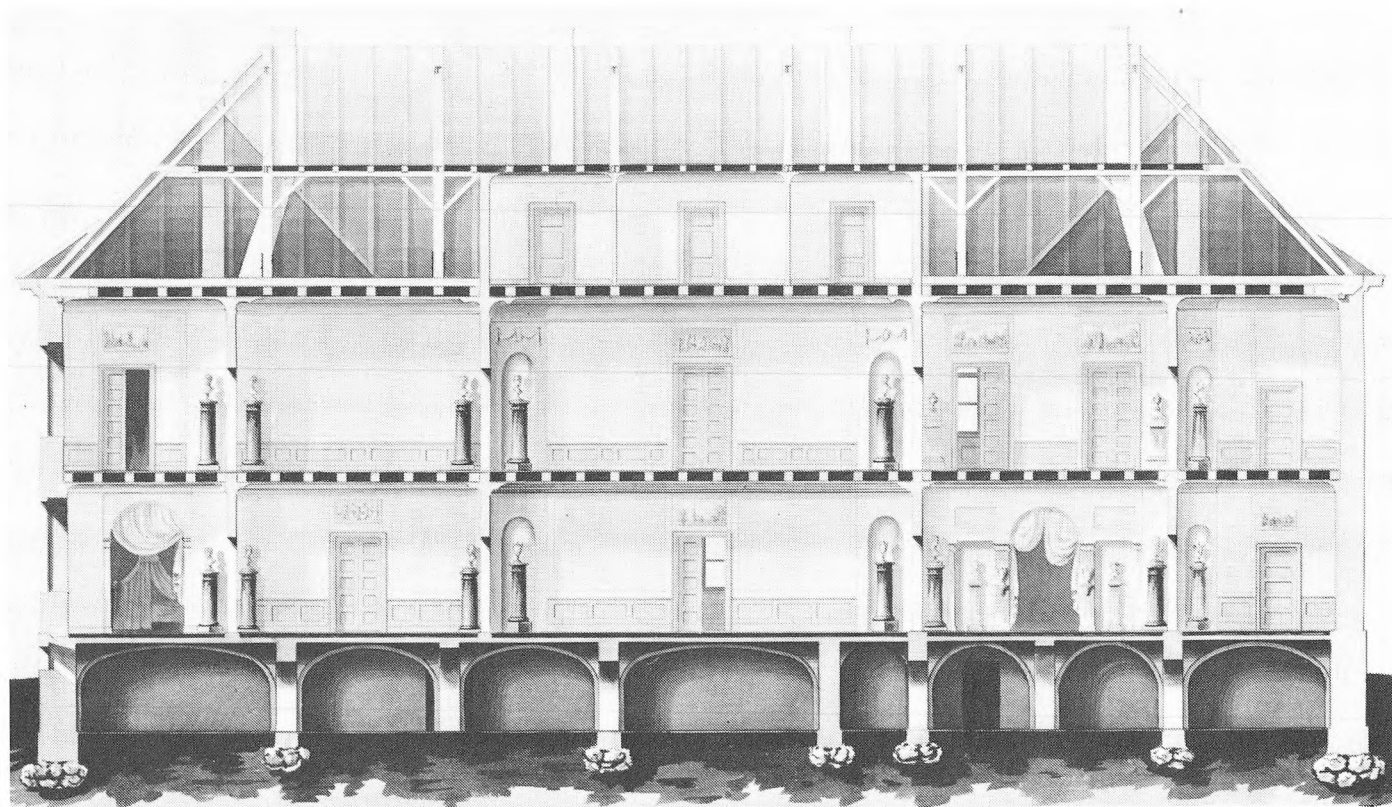
Søndag Aften

Juni 1816⁵⁴

I 1802 havde Fr. Brun gennem sin ven v. Bonstetten lært en af tidens navnkundigste kvinder at kende, Anne Germaine de Staël-Holstein⁵⁵. Hun og Ida havde besøgt fru de Staël på slotet Coppet, og bekendtskabet var blevet fortsat gennem en righoldig brevveksling. Men i 1813 brød damerne forbindelsen på grund af politiske uoverensstemmelser.

Maryil Facade

Profil vom Hauptgebäude

Den 14. juli 1817 døde fru de Staël, og fru Brun følte det nu som en pligt at vise den døde den sidste ære. Dette skulle ske i form af et mindedigt, der skulle give nogle karaktertræk til forståelsen af hendes personlighed. Specielt de tyske blade havde nemlig nævnt fru de Staëls død med kulde og ligegyldighed.

Resultatet blev en smuk og varmt følt karakteristik, der blev skrevet i et kraftfuldt og fyndigt sprog. Det blev offentliggjort i »Morgenblatt für gebildete Stände« og oversat på dansk i Rahbeks »Minerva«⁵⁶. Ikke alene tegnede fru Brun et kritisk billede af hendes ydre personlighed og fremtræden, men hun gav også en fremstilling af hendes litterære virksomhed og fortjenester i forbindelse med Tysklands befrielse.

Fra Frederik Schmidts dagbøger ved vi, at Kamma var dybt involveret i dette arbejde:

. . . »Den asteniske Frue (o: Kamma Rahbek) fortalte en Hoben om alle de Afskrifter hun har maattet tage af Frue Bruns Karakteristik over Frue Staël eller Frue Rocca, som andre kaldte hende, samt hvorledes førstmeldte Frue havde søgt hos den franske Chargé d’Affaires d’Egabre en saa detailleret Forklaring over Frue Staëls legemlige Qvaliteter, at han til visse Poster havde svaret: je suis trop modeste pour en faire reponse, skjøndt Modestien slet ikke skal trykke bemeldte Person for Resten, hvoraf man da kan slutte at Spørgsmaalene maae have været temmelig naive.«⁵⁷

Billedtekst til foregående 2 sider:

Moltkes Palæ. Opført 1690 af Ulrik Frederik Gyldenløve. Efter Christiansborgs brand 1794 erhvervede enkedronning Juliane Marie det. Hun solgte det efter 2 års forløb til konferensråd Constantin Brun, som bevarede det til sin død 1836.

I årene 1852-1933 var det i slægten Moltkes besiddelse. Tuschtegninger, laverede (64×44), 1805. Kunstakademiets Bibliotek.

En anden af de to damers protegéer, den unge grev Nicolo Conrado Lunzi³⁸, på Bakkehuset kaldet »Grækeren«, gør i anledning af dødsfaldet nar af fru Brun og hendes ophøjede poesi. I et brev til Kamma skriver han:

»Kjere gode Frue Rahbek.

Denne Gang maa De lade Dem nøje med et Dansk Brev og det foruden meget kort, jeg veed nok at De holder meest af at jeg skriver Dem i den Sprog, hvori Petrarca har ophøjet Laura til Skyerne, hvilken høje Digter forgjeves Frue Brun søger at efterligne, jo mere hun søger at nærme sig ham, desto mere bortfjerner hun sig fra ham, thi istedetfor at blive petrarkisk bliver hun pedantisk. Har De nyligen været ude på Sophienholm og besøgt Æselet og Frue Brun. Har De gratuleret hende, for at hun som gjorde hende Rangen stridig, eller snarere kun som lod hende langt tilbage, og kunde fra sit ophøjede Sæde see med Medlidenhed ned til hende og beklage hende for hendes mislykkede Forsøg at være en stor Digterinde, at Frue Staël endelig er død. Nu kan Frue Brun rolig lad sadle sin Pegasus (Æslet) og ride igennem Luften, over Skyerne til det himmelske Olympus, med, Gud veed om kun der man boe rolig, da Olympens Beboere er hende for store, og hun vil være den største, hun vil altsaa paa sin skrydende Pegasus ride blandt Muserne, hvor hun vil være den største, men Pegasus støder, falder og styrter ned fra det høje Parnassus.»⁵⁹

Blev det ikke i første omgang til noget med Kamma og Johan Ludvigs tur til Sophienholm, har vi dog senere bevis for, at de kom der sammen. I september 1817 hedder det således:

... »at jeg i Forgaars Aftes fik en Lap Papir fra Fru Brun, hvorpaa der iblandt andet staaer: Ich erwarte Sie Theure sicher am Sonnabend den 20. Sept: mit Heiberr: Schön wäre es, wenn Sie bis spät am Abend bleiben, Prinz Chr: und seine holde Gemahlin kommen alsdann etc. At hun virkelig mener Dig, Du Spanske, uagtet de tvende

R-er, kan jeg ikke betvivle, og skynder mig derfor at sige Dig: at det virkelig er min bedste Hensigt at tage derud paa Løverdag /:om Formiddag eller Eftermiddag, veed jeg ei endnu; men troer det Sidste var det passeligste:/ og at jeg meget ønsker og haaber Dit kiære Selskab. Jeg har forlænge siden engageret Hanne Malling⁶⁰ at følge med, og haaber vist, at hun ikke bliver en overflødig Person, da hun kan synge saa smuk; og endvidere har jeg tilladt Kammerjunker Warnstedt⁶¹ /: den Yngre:/ ifald hans Undseelighed tillader det at følge med.«⁶²

Men ellers lod Kamma sig nu ikke indfange i fru Bruns kosmopolitiske verden. Hendes kontakt indskrænkede sig til formiddagsbesøg i palæet i Bredgade, og måske er noget af forklaringen også, at fru Brun var meget svær at kommunikere med.

I den hårde vinter 1788-89 blev Fr. Brun – kun 23 år gammel – angrebet af døvhed, en lidelse, der tiltog, så at hun i fyrrårs alderen næsten havde mistet hørelsen. Hvad der gjorde samværet med hende værre var, at hun ikke var i stand til at erkende lidelsen

Der findes mange morsomme historier om fru Bruns døvhed. Oehlschläger beretter i et brev til datteren Marie Konow om en episode, hvor »Heiberg for mange Aar siden havde ligget i Sengen hos fru Brun – da den Gamle (o: Constantin Brun) kom ind med en Fremmed, som han viste Huset; men med en beundringsværdig Resignation havde sagt, idet han gik igien med den Fremmede: »Da liegt meine Frau mit einem Ihrer Bekannten«. Heiberg læste hende nemlig noget for, og for yderligere Tydeligheds og Mageligheds Skyld, havde de strakt sig ved Siden af hinanden, paa Sengebolstrene.«⁶³

Når der skulle læses højt, foregik det gerne ved »at hun laae paa Sophaen, medens en uheldig Skabning sad ved Siden af og holdt Bogen lige for Fruens Øine; høre kunde hun jo næsten ikke, og Oplæsersken maatte sidde i en forvreden Stilling for selv at kunne see at læse i Bogen.«⁶⁴

Nicolo Conrado Lunzi (1798-1885) kaldet »Grækeren«. Maleri på kobber (18,4×14,5) af C.A. Jensen. 1819. Privateje.

Der var imidlertid et punkt, hvor fru Brun, ifølge eget udsagn, kunne høre »Gud har bevist mig den Naade, at jeg ikke er døv for Musik.« Dette foranledigede husets gode ven C. E. F. Weyse til at sætte sig til klaveret, lade som om han spillede, bevæge fingrene, uden at slå en tone an. Efter nogen tids forløb udbrød fru Brun: »Hören Sie doch auf Weyse! Es ist zu göttlich! Meine Nerven können es nicht aushalten.« Men iøvrigt sad fru Brun ved koncerterne i hjemmet med en pind i munden, der berørte sangbunden i klaveret⁶⁵.

Maleren Johannes (Christel) Riepenhausen, som fru Brun

havde lært at kende under sit ophold i Rom, beretter, hvordan han – efter et stort kor i en passionskoncert – hørte Frederikke Brun sige: »Begynder det ikke snart?« Som så mange døve mennesker undgik Fr. Brun heller ikke at blive en smule paranoid. Oehlschlägers datter Lotte, der var meget munter og lattermild, kom tit til at le. Engang da Fr. Brun mærkede det, blev hun vred og sagde: »Hvad leer hun ad, Mamsel?« Lotte fandt på en lille nødløgn, men den sandhedskærlige Mimma Zoëga, der var en af de unge piger i det brunske hjem, brølede i ørene på fru: »Ce n'est pas vrai, madame, c'est de vous qu'elle rit.«⁶⁶

Datteren Augusta var ligeså døv som sin mor:

...»*Meiner armen lieben Guste Taubheit ist schrecklich! An dem einen Ohr ist sie Stocktaub; ach u[nd] in das andre muß man hineinschreien. Sie wissen wie schwer es mir ist laut zu reden – alles eigentlich holde zarte liebliche ist dann ausgeschlossen! Das kann nicht geschrieen werden. Wir lesen viel miteinander – wir sehen beide ins Buch – ich verstehe dabei jedes Wort von Guste aber wenn sie ermüdet u[nd] ich lesen will sie nichts – ja sie hört sich selbst nicht, denn sie ist von außen u[nd] Innen taub. Ich nur von außen. ...*«⁶⁷

Hertil kom, at en af fru Bruns niecer, frøken v. Eggers, også var døv, og tilsammen udgjorde de en »taube Dreieinigkeit«, der var »eine wahre Übungsscola für die Brust der Redenden«.

Alt tyder på, at muligheden for at kommunikere de mere intime betænelser med fru Brun var ganske udelukket. Derfor har Kamma nok snarere benyttet pennen, når fortroligere ting skulle berøres. Så meget mere ærgerligt er det, at så få breve er overleveret fra hende.

Den 13. oktober 1818 døde Kammars nære ven, lægen O. H. Mynster i en alder af kun 46 år. Ved begravelsen på Helliggeist kirkegård den 17. oktober var det, at de to svogre, Oehlschläger og Rahbek blev forsonet.

De gamle digtervenner hædrede Mynsters minde med en række digte, som Rahbek samlede og udgav. I denne minde-

krans⁶⁸ findes også aftrykt et digt af Frederikke Brun. Rahbek gør i en note undskyldning for, at det er medtaget, idet det er skrevet i en anden anledning, nemlig som tilskriften viser »Am Geburtstage einer gemeinschaftlichen Freundin am 19. October 1818«. Denne veninde kan selvfølgelig ikke være andre end Kamma, hvis fødselsdag netop er 19. oktober, to dage efter jordpåkastelsen.

Digtet har været ledsaget af en løvkrans med efterårsblomster:

»Meine Thräne floss so leise,
Als sich Blatt an Blüthe wand –
Dass aus trauten Freundeskreise
Dir ein holder Geist entschwand!

Still den Schleier von sich hebend
Stieg die schöne Seel' empor,
Himmelsheitre schnell durchstrebend,
In der Bruderengel Chor!

Aber kleiner stets und enger
Wird der Auserwählten Schaar!
Heisser fließt die Thrän' und bänger
Auf der Wehmut Weih' altar.⁶⁹

I en anden billet fra Kamma Rahbek til A. E. Boye, der stammer fra tiden omkring 1818, hvor Boye oversatte Krusensterns verdensomsejling, deraf de mange forskellige tilnavne, hedder det:

. . . »Tillad at jeg paa et kruset(krøllet) Stykke Papir beder den berømte Nautiker Adolf-Krusenstern-Lisianskoy v. Boye, at besørge mig medfølgende grandiose Manuskript kopieret af Gran-

diositetens Lieblings-Abschreiber, Hr. v. Nippenau. Thi denne Herre er nu til min største Forundring steget saaledes i den grandiose Frues Yndest, at hun glemmer wilkürliche Margina und daß er dabei so weittläufig schreibt, kort alle hans Abschreiber-Udyder, og forsikkrer mig, at han er den bedste Afskriver i Kjøbenhavn, og at Lærde saavel som Ulærde ere enige om denne Sag. Ja hendes Iver for hans Roes gaaer saa vidt, at hun ordentlig ligefrem sagde mig, at det var meget ubilligt (hendes Udtryk var ikke saa mildt, men jeg har glemt hendes egne grandiose Ord) af mig, at jeg havde noget at udsætte paa ham. Jeg lovede hende ogsaa, at jeg herefter skulde tale og skrive med mere Agtelse om denne liebenswürdige Hr. v. Nippenau, og dermed skiltes vi ad som gode Venner. — Tør jeg nu haabe Deres Protektion i denne grandiose Kommission og at De vil bidrage Deres til, at han kan beholde Grandiositetens Yndest derved, at De advarer ham mod alt Vilkaarligt og Vidtløftigt; thi saa højmodig er jeg, at jeg ikke vil hævne mig paa bemeldte Grandiositet ved ingen Grændser at sætte for Hr. v. Nippenaus vilkaarlige Anbringelse af margina og hans Vidtløftighed. . . Nu maa jeg holde op med at smøre mere sammen, for at det grandiose Manuskript kan komme ombord paa »Newa«; thi Kaptain Lisianskoy har lovet mig at bringe Dem det paa Paaske Øen, ifald han er saa heldig at træffe Dem der.«⁷⁰

65

Min dyrebareste veninde.

Køb. 12. Maj 1820

En upasselighed, som har angrebet mig, en åreladning, som vil gøre det endnu værre, og de forberedelser, som altid går forud for afrejsen til Sophienholm, gør det umuligt for mig at sige Dem lev vel, som jeg gerne ville.

Giv mig nu Deres velsignelse til mine sommerarbejder – og bred den (o: velsignelsen) som en dåb over det kære, hvide uskyldige papir, som jeg så gerne modtager fra Deres hænder. Hvornår skal overbringeren af dette komme for at hente det?

Jeg har intet at gøre med Egernet, indtil han opfylder det løfte, han frivilligt har aflagt overfor sin vens maner⁷¹, mod dennes hu-

stru. Adio. Og held og lykke og gunstige vinde på dampfarten.

Læs idag Klopstocks måske skønneste, sikkert yndigste Ode Bardale⁷² »blumigten zwölfter May«.

Det norske hus på Sophienholm⁷³ var et træhus, ikke ulig de amerikanske blokhuse, som familien Brun havde fået fra Norge, fiks og færdigt skåret til og med bjælkerne nummeregnet. Det var højt beliggende med rosendækkede terrasser ned til Bagsværd Sø og bestod af et værelse, et kabinet og et lille køkken. Ofte drak man the dér, ved aftenstide holdt man oplæsninger, og i det lille køkken kunne de børn, der var gæster, få lov til at lave retter.

Indtil kl. 11 var der dejligt køligt, og her tilbragte Fr. Brun formiddagen med at afvikle sin korrespondance.

Norske Hus d. 26. May 1820

⑥⑥ *Trods alle de smukke papirer, som De har sendt til mig, skriver jeg kun på skillingspapir til min Bokka Mela — for her var kun et halvt blad godt papir til anbefalinger fra sidste år, og jeg er for doven til at hente noget bedre.*

Lev vel! — Rejs lykkelig og hav mig i god erindring. Dreyerne hilser, her er vidunderligt, og tre natteergale synger i de blomstrende lysthuse.

Fr. Brun

Af gamle regninger ved vi, hvilke rejser ægteparret Rahbek foretog til udlandet i 1820'erne⁷⁴. I sommeren 1819 boede de således tre ugers tid, fra d. 17. juni til d. 8. juli på Degetans Hotel i Hamborg og et par dage på Hoffmans Hotel. I 1820 gjaldt turen Röhls Hotel i Plön. 1821 Hamborg, og af et brev fra Jonas Collin⁷⁵ til Rahbek ved vi, at de i 1822 atter besøgte Hamborg. I 1824 findes en regning fra F. Absuchers Hotel, uden nærmere stedsangivelse.

Andre regninger fortæller, hvilke indkøb Kamma Rahbek

gjorde. Det er fortrinsvis beklædningsgenstande, hun ikke har kunnet skaffe sig i København, i hvert tilfælde ikke i tilsvarende kvalitet. Af beløbenes størrelse kan man forstå, at der er tale om de bedste butikker i Hamborg. I 1819 køber hun for 120 Mk., i 1820 for ca. 61 Mk., i 1821 for 64 Mk. og i 1826 for ca. 50 Mk.

Disse mærkeløb er naturligvis Hamborgmark, der i årene omkring den danske statsbankerot i 1813 stod i særlig høj kurs. Omkring 1819 måtte man således betale 211 Rbd. for 100 Hamborg Rdl., og i perioden 1820-22 er kursen fast 250.

Sammenligner man disse beløb med Rahbeks indtægter⁷⁶, forstår man, at det må have været meget dyrt for dem at foretage disse sommerrejser. Som professor ordinarius fik Rahbek i 1817 1600 Rdl. om året. Endvidere fra okt. 1819 200 Rdl. sølv af den akademiske fond med forpligtelse til at eksaminere i tysk ved eksamen artium.

Men som Marie Konow skriver:

...»Tante Rahbek bragte os altid noget Smukt hjem fra sine Toure til Hamborg. Hun var jo altid utilladelig ukjendt med Rahbeks elendige Finantser og reiste hvert Aar til Hamborg for at købe Materialier til sine Æsker etc... .«⁷⁷

Hamborg var Kamma's Eldorado, specielt Nemnichs butik i Grosze Bleichen. Her gjorde hun indkøb af kulørte papirer, guldstrimler og i de senere år løvefødder til sine æsker og andre paparbejder. En anden butik var Garvens, An der Mühlenbrücke 59, som Just Mathias Thiele i september 1823, da han passerede Hamborg på vej til Italien, fik i kommission at besøge.⁷⁸

Når Kamma var hjemkommet fra en sådan udenlandsrejse med skrivepapir til Frederikke Brun, modtog hun følgende billet:

④ *Her min engel med tusinde tak! Det er så skønne papirkvaliteter, som man ellers slet ikke ser. Jeg vil nu selv lade søge efter dem*

hos Vater⁷⁹. Når det er koldt, er min smerte frosset inde. — Voila tout! I højeste hast. Adjø.

Fr. Brun

I Danmark var tiderne indenfor handel og landbrug ikke lyse. Med tabet af Norge i 1814 havde Danmark mistet et stort afsætningsområde for sin kornproduktion. Englænderne havde i 1815 indført en kornlov, der i realiteten betød et indførselsforbud, og dertil kom, at verdenspriserne på korn i tidsrummet 1818-24 faldt til en fjerdedel af deres tidligere højde.

Statsbankerotten i 1813 havde medført, at kredit i banken næsten ikke var til at opnå og i så fald kun mod store renter. Da regeringen for at styrke seddelkursen på alle måder taptede sedler ud af omløbet, på et tidspunkt, hvor der var behov for al mulig kredithjælp, blev resultatet en hidtil ukendt bølge af fallitter. Mange af de gamle kendte handels-huse krakkede.

Følgerne indenfor handelsverdenen var den allerstørste usikkerhed, eftersom man ikke vidste, hvem man kunne holde sig til.

Soph. Mandag [juli/aug. 1820]

④ *Velkommen! Velkommen tilbage!*

Hvordan går det bedste Bocca-Mela? Jeg har det vældig godt denne sommer, og nu ville jeg bare gerne se Dem her. De ved, at min Ida drager til Neapel. Gid revolutionen dér bare intet må ændre ved denne lykkelige bestemmelse.

Men ak. Hvor er der megen ulykke i København. Rybergs⁸⁰ — De Conings og nu det store jødehus — Hvad har De hørt om alt det i Hamburg? Oh — det er meget svære tider! De må også fortælle mig, hvad den stakkels søster Christiane laver — ak, hun ligger mig meget på sinde.

Min engel, vær god at fortælle budbringeren af dette, hvor på

Frederiksberg han kan bringe dette brev til Emilie Zoëga, som er på besøg hos øjenlæge Witthusens moder.⁸¹

I hast Deres

Fr. Brun

Skal man prøve at forstå Frederikke Bruns breve, bliver det nødvendigt at gøre en kort status over forholdene i Europa efter Napoleonskrigene. Den 30. oktober 1814 åbnedes Wienerkongressen, der i juni 1815 blev afsluttet med underskrivelsen af en række traktater, der fastlagde Europas nyordning.

Østrig havde fået sine tidligere besiddelser tilbage, undtagen Belgien. I Italien havde man oprettet det lombardisk-venetianske kongedømme. Storhertugdømmet Toskana og hertugdømmet Modena kom under habsburgske fyrster, og hertugdømmet Parma blev overdraget Napoleons fraskilte hustru, Marie Louise, en datter af den østrigske kejser Frans.

Den øvrige del af den italienske halvø blev splittet mellem forskellige fyrster, der ganske naturligt måtte søge deres støtte hos Østrig.

I Neapel vendte Bourbonerne tilbage fra Sicilien, og Ferdinand I skulle herske over kongeriget med navnet Begge Sicilier.

Men under overfladen levede de liberale og humane ideer fortsat, specielt hos de såkaldte Carbonarier. Her var tale om et hemmeligt politisk selskab (stiftet omkring 1810), hvis læresætninger var en sammensmeltning af kristelige og kommunistiske ideer. Organisationsformen havde rod i frimureriet, og målet var Italiens samling under en fri forfatning.

I sommeren 1820 udbrød der oprør i garnisonen i Neapel og derefter på Sicilien. Kong Ferdinand blev forskrækket og lovede at antage en forfatning. Et folkevalgt kammer blev samlet i Neapel, og den genopstandne revolution syntes at have sejret.

Men ved en kongres i Troppau i efteråret 1820 besluttede stormagterne en midlertidig besættelse af Neapel ved hjælp af østrigske tropper.

Mest berømt er Ida Brun nok blevet som udøver af den pantomimiske dansekunst, der i det 18. årh. blev kaldt eurytmi. Idag ville vi nærmest kalde det kallistenics. Det var en kunstart, der byggede på et samspil mellem linjer og toner og bestod i at indtage skønne plastiske stillinger. Også på Bakkehuset havde man dyrket denne kunstform. Da den excentriske G. A. Seckendorf, der optrådte under kunstnernavnet Patrick Peale, gæstede København i 1811, var Kammas ellevild, og Peale og hans familie gik ud og ind på Bakkehuset. Dette ærgrede Oehlenschläger, der i Kammas nærvær, spurgte sin hund, om den ikke også skulle gøre »mimische Darstellungen«.

Tegninger af Chr. Heinrich Kniep (1748-1825), (19,8×25,6), omkring 1800, Bakkehusmuseet.

På trods af sit løfte fornægtede kongen forfatningen, og østrigerne rykkede frem mod Neapel. Uenighed mellem de mere mådeholdne og carbonarierne svækkede oprøret, og ved det første sammenstød med østrigerne opløstes revolutionshæren. Det absolutistiske regime blev genindført i form af et rent rædselsstyre, dækket af de østrigske tropper.

I Modena og Milano blev sammensværgelser også knust med stor brutalitet, så man forstår den ængstelse, der gennemsyrrer Frederikke Bruns breve, efter at Bombelles var blevet akkrediteret det toskanske hof i Firenze.

I begyndelsen af juli 1821 ankom han og Ida til den toskanske hovedstad.

Også i Danmark fik revolutionen i Neapel følger. Forfatningskravet kom frem i København, der blev slået løbesedler op på Børsen og andre steder, og den østrigske gesandt frygtede, at Frederik d. VI skulle give efter for det første indtryk. Helt betænkeligt blev det, da der indløb en strålende skildring af begivenhederne i Neapel fra prins Chr. Frederik, der i maj 1819 var draget med prinsesse Caroline Amalie på en stor udenlandsrejse, der de næste 3½ år skulle føre dem gennem det meste af Europa. Frederik VI rådede ham til snart at pleje sin sundhed et andet sted, og med prinsens norske demokratiske fortid var det naturligt, at han blev betragtet med mistænksomme blikke af de reaktionære hoffer.

Frederikke Brun holdt han løbende underrettet om sine indtryk fra disse rejser,⁸² men måske blev brevene lidt mere indholdsløse, efter at den gamle konge havde sendt ham følgende:

. . .»Jeg bør underrette Dig om, at Dine Breve læses af Fru Bruhn for mange Venner her, mig synes dette upassende, og jeg kan neppe tro, det kan være overensstemmende med dine

Charlotte Emilie Frederikke Brun (1788-1873) havde altid stået i skyggen af sine søstre og været den mindst attraktive af de 3 døtre. Mens moren var i Italien, blev hun i 1809 gift med generalkonsul August Vilhelm Pauli fra Lübeck, og parret boede de næste 20 år i Moltkes Palæ sammen med ægteparret Brun. Ligesom Fr. Brun tilbragte hun adskillige år ved udenlandske badesteder, indtil hendes mand i 1816 stillede hende et ultimatum om at vende hjem.

Miniature af ukendt kunstner (7,5×6,5). Privateje.

Hensigter, særdeles da hun er en varm Forsvarer af alt, hvad angaar Tingenes Gang i den nye neapolitanske Constitution og dennes Fremskridt.«⁸³

Prinsens svar er da også meget spagt, når han den 14. februar 1821 svarer:

...»dobbelt forsigtig skal jeg være, siden du har haft det Ven-skab at avertere mig om, at mine Breve læses af flere Personer i et vist Hus, hvilket ej kan være Deres Bestemmelse i hvor forsigtig man end maatte have skrevet.«

Ak, Deres blomsterskat, dette søde forråd, som venskabets bi – samler ind forår og efterår, til mig og Ida, til Ida og mig, og sender os via de venligste herrer, har igår vakt vemod! For min Ida lider, lider, lider!

Hun har haft en heftig reumatisk betændelse i underlivet, efter 3 måneders bedring ramte den staklen som et lyn fra en klar himmel – så igen kval med den søde mund.

Og Neapel er vel i lang tid lukket land for en østrigsk gesandt, og hun må vel tilbringe endnu en vinter i Dresden, som har vist sig at være så usund for hende.

Gid man kunne indgyde hende mod til at prøve med vore himmelstrøg, eftersom Hesperien⁸⁴ er lukket – men vore 49 grader afskrækker.⁸⁵

Jeg har modtaget skønne kære breve fra den kære prins Christian fra Neapel. Han ser på begivenhederne med et sundt blik og erhverver sig et grundigt indblik i Europas nærmeste fremtid.⁸⁶

Han frygter megen ulykke af det fremherskende demokratiske princip, dog er roen i det neapolitanske indtil nu beundringsværdig. Mine, og jeg tør vel sige prinsens venner dér, hører til patrioterne fra 1799⁸⁷ og slet ikke til Carbonarierne, men vil aldrig svigte deres fædreland. Baggesen, som er her, hilser høfligst. Han siger, han rejser med den næste dampbåd. Ida sender jeg tørrede blomster og Deres kære ord.

Gud være lovet, at den stakkels kære Christiane er lidt bedre. Gid hun må komme sig inden vinter. Min altid gode engel, vær rar at lade et lille manuskript⁸⁸, som jeg snart sender Dem, afskrive for mig på postpapir og sørg for en af de gode gamle afskrivere. Han, som skrev barndomshistorierne, var den bedste.

Adjø, bedste kære. – Ak, hvor Deres lidelser smerter mig, og at De bekymrer Dem så lidt for Dem selv. Er det rigtigt, at De læser Plato på originalsproget⁸⁹? Snart sender jeg Dem de 2 småbind af Calderon⁹⁰, som jeg omhyggeligt oversætter, men kæmpefremskridt, som De gør i Hellas, gør jeg ikke. Min venligste hilsen til gemalen! Ser De ikke Madam Poël-Büsche?⁹¹

Fr. Brun

Men det var ikke kun de åndelige materier, fru Brun var nødt til at beskæftige sig med. Siden 1804 havde husførelsen i det brunske hus været varetaget af Constantin Bruns søster Sophie⁹², men da hun omkring 1820 blev dårlig både fysisk og psykisk, var Fr. Brun nødt til at overtage disse mere prosaiske gøremål. I et brev til veninden Caroline v. Humboldt fortæller hun, hvorfor hun ikke med glæde påtager sig gerningen:

... »weil es für mich lebensgefährlich ist, mit dem Caro Sposo (☉: Constantin Brun) in nähere Berührungen zu kommen. Es geht nun freilich gut u. kostet weniger – aber nie werd' ich ihm etwas zu Danke machen. – Kurz ich habe viel Verdruß... Allein ihre Schwäche (☉: Sophie Bruns) begünstigte schon Jahrelang die Unterschleife aller Art, u. ich war dem undankbaren Manne, u. den Kindern schuldig, das Antlitz leuchten zu lassen, über die Wirtschaft. Da nun zuvor jedermann that waß er wollte, u. nun jederman thun muß waß Recht ist ist niemand zufrieden – als – die wenigen Redlichen im Hause... Dies ist nun ein prosaisches Wesen, wobei einem die poetischen Flügel sehr lahm werden.«⁹³

Fra N. C. L. Abrahams ved vi, hvordan han en morgen fandt fru Brun siddende ved sit skrivebord på Sophienholm, i dybe tanker med pennen i hånden. Da hun vendte ryggen til ham og ikke kunne høre på grund af sin døvhed, listede han derhen »for at kige i Papiret og opdage hvilke digteriske Udgydelser hun nu beskæftigede sig med;«, og til sin store forbavselse så han »at hendes Arbeide var en Liste over Urtekramvarer, som Kudskens skulde bringe ud fra Byen«.⁹⁴

Men midt i alle plagsomme prosaiske fortrædeligheder, kunne der også være enkelte lyspunkter, hvad følgende »tableau« viser:

56

Kæreste.

Onsdag kl. 12

Åh Gud, hvor jeg gør mig bekymringer over min indiskrete bestilling. For Guds skyld tænk ikke mere på det og opbevar summen, indtil jeg selv engang kommer og henter den. Guds bedste vel-

tænk på, hvad de sirlige paparbejder koster i materialer og renoncer for stedse på dette skønne hekseri, og du har i sandhed, hvad der skal til for at rejse til Driburg. Tak for blomsterne!

Laurbærrene gav anledning til en komisk uenighed mellem mig og min meget gode husholderske. Hun hjalp mig med at ordne blomsterne, mens køkkenseddelen blev udarbejdet.

»Men Herregud, hvor mange Laurbær. Fruen kunde gerne give mig lidt til Ragout.«

»Pokker i Vold med Ragout. Det er min Laurbærkrands«.

»Ja, men der er saa mange«.

»Dem har man aldrig for mange af«.

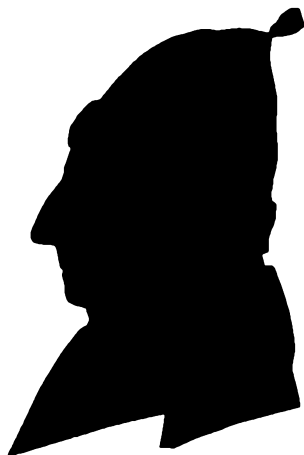
Er det ikke stof til et epigram? Adjø, min engel. Her hilser mine døtre og den søde Sophie⁹³, der desværre i 8 måneder har lidt af blodgang, hjerteligst.

Fr. Brun

Om fru Bruns egocentri i det daglige fortæller Marie Konow:

»Fru Brun var jo aandfuld og elskværdig og igrunden hjertensgod, men unegtelig en stor Egoist og først og fremmest betænkt paa at pleie sig selv. De fine Frugter i Haven bleve mest anvendte til hende. »Imorgen begynder jeg paa min Ferskenkur« hed det; senere kom Vindruerne. De delige spanske Kirsebær saae hun ikke gjerne, at man tog nogen af. »Hold Dig til Stikkelsbærrene, mit Barn, for Kissebærrene er inte mόνne.« Hun gav Husholdersken Besked om Middagsmaden saaledes: »Hun kan tage Suppekjød til de Andre og en lille Agerhøne til mig.« Det var i al Naivitet; hun troede selv at maatte have noget Bedre.«⁹⁶

Morsom silhouet af Constantin Brun fra Fr. Bruns stambog, klippet i 1820'erne af ukendt kunstner. Det Brun-Bügelske arkiv. Rigsarkivet.

Hos Adolph Marcus i Bonn udgav Fr. Brun i 1820 det tredje og sidste bind af sine digte med titlen: »Neueste Gedichte«, til-egnet de tre søskende Stolberg.

I digtet »Der Eichenkranz« skildrer hun Napoleon og den store armés skæbne, i »Europa an Columbus« hylder hun Nordamerikas befrielse fra englænderne, og i en række romancer og ballader er hun inspireret af Thieles indsamlingsarbejde af fortidens overtro og sagn; men også de mere jordnære ting som »Bey der Vermählung meiner Tochter Augusta« (1811) findes optaget her, ligesom hendes digt om Oehenschläger: »Der erwachte Adler« (1816).

Bogen skulle være sendt Kamma på hendes fødselsdag d. 19.oktober:

Lørdag tidlig [efter 19. okt. 1820]

⑤4 *Dyrebare Bokka-Mela*

I 3 uger syg og så svag, at jeg næppe kan holde pennen, mindes mit hjerte Dem med inderlig kærlighed, med tak for det så frie og rent skænkede venskab, med bøn om at det må blive bevaret og med ethvert fromt ønske for Deres fremtid.

Ak, jeg har ingen blomster mere (eller dog kun »spege-planter« (d.v.s. tørrede blomster) som min broder Matthiesson⁹⁷ kalder de vulgære blomster). Mine druer fryser uden at modnes, og det samme gør jeg. Jeg lider af en reumatisk yderst voldsom hoste og må leve stum som i et kartäuserkloster⁹⁸. Memento-mori⁹⁹, siger jeg til mig selv hver nat, når jeg på grund af hostens skrækelige paroxysmer ikke kan få vejret. Sophia Dreier og Jonna Eggers er hos mig, og jeg takker Gud for, at jeg kan gennemleve min sygdom her stille og i uforstyrret ensomhed.

Bruces' Travels i Abissynia¹⁰⁰ underholder mig derved usædvanligt. Jeg havde håbet at kunne sende Dem, dyrebare, 3. bd. af mine digte på denne dag – men de er der bare ikke endnu. Hvordan går det Christiane? Send mig gode efterretninger om den stakkel, der så længe har lidt smerteligt. Adjø dyrebare. Undskyld dette åndløse, uklare og dumme brev.

Fr. Brun

I 1820 var familien Oehlenschlägers lejlighed i Bredgade blevet for lille til den voksende børneflokk, og de flyttede til den gamle bispegård i Nørregade, hvor fru Bruns bror biskop Fr. Münter også boede. Kort efter flytningen blev Christiane Oehlenschläger angrebet af en meget heftig gigtfeber. I syv uger led hun af voldsomme smerter, derefter indtrådte der en bedring, men det gik kun langsomt fremad. Sommeren, der dette år var rå og kold som et efterår, var næsten gået, inden hun igen følte sig nogenlunde rask. Det er baggrunden for Frederikke Bruns utallige forespørgsler og store bekymring for Christianes helbred, vi gentagne gange støder på i brevene til Kamma.

[dec. 1820]

- ④ *Oversættelsen er en afstøbning! Hvilken fryd ikke at være nødt til at trækkes med *petitesserne*. Al mulig held og lykke med 6. udviklingstrin¹⁰¹. Jeg føler tydeligt østenvinden i mit smertende bryst. Jeg er beskæftiget med at arrangere juletræ til 34 store og små*

Christiane Oehlenschläger, født Heger (1782-1841). Søster til Kamilla Rahbek. 1810 gift med digteren Adam Oehlenschläger. Silhouet af F. L. Schmitz (6×9), 1805, Bakkehusmuseet.

mennesker og desuden en sød overraskelse. Adjø bedste – Når jeg går ud, gælder mit første besøg til Dem.

Fr. Brun

[1821]

④ *Her med tak de bøger, jeg glemte i går. For det andet prøvebladet med angivelse af margen og plads forneden. Til de af mine kommentarer, der måske kommer på. Jeg beder afskriveren om hellere at lade fremmedord og talemåder på udenlandsk stå tomme i stedet for at skrive dem forkert, hvilket ofte er svært at rette. Gid det hele ved gennemlæsningen må behage Dem, ligeså meget som begyndelsen gjorde i går.*

Er mine to italienske Ragazzer¹⁰² ikke yndige væsener! Orilana¹⁰³ hilser. Han er her endnu idag til middag, og vore Polichinelle!¹⁰⁴ De gør deres sager godt. Ak, der kan have været et slag. Gid disse stakler, der takket være skæbnen mere end skylden er blevet holdt i umyndighed, må tilkæmpe sig ærefulde betingelser.

Måske har Østrig vakt den slumrende løve i mig, og hvad skal al den unyttige modstand til for? Vox populi, vox dei,¹⁰⁵ genlyder det fra den nye ind over den gamle verden¹⁰⁶. En artikel i Times

siger, at på marchen bliver hver østriger, der bliver tilbage, sikkert myrdet – Ak, nu sidder jeg for Idas rejse til Florens og de 150 studenters hemmelige møde fra alle Tysklands universiteter¹⁰⁷.

Det har altsammen vakt angst.

Fr, Brun

A. E. Boye spøjte med grandiositeten ligesom Kamma, der selv ikke undlod at friste ham til det. Imidlertid var det hende undertiden imod, at man fulgte hendes eksempel, og hun giver ham engang en påmindelse om at dæmpe sin satiriske lyst. I 1821 sender hun ham et manuskript til afskrivning. Det er bogen »Wahrheit aus Morgenträumen«, Frederikke Bruns egne barndomserindringer, til hvilken hun knyttede skildringen af »Idas ästhetische Entwicklung«¹⁰⁸. Hermed indfrieede hun et løfte, hun havde givet fru v. Staël, og som Bonstetten ofte havde påmindet hende om at opfylde. Værket udkom i 1824. Hun ledsager det med følgende linjer:

...»Herved sender jeg Dem det grandiose Manuskript, som De ved Rahbek har lovet mig, at ville modtage til Abschreiber-Befordring. Jeg takker Dem meget for Deres tjenstvillige Godhed, meen vilde dog paalægge Dem een Betingelse, ifald jeg ikke indsaae, at det er umueligt at indgaae eller rettere opfylde den. Min betingelse er forresten denne: at De ikke til Trøst for den Forargelse dette, som ethvert andet grandioest Arbeide nødvendig maa foraarsage Dem, giver hele Grandiositeten, ja Madammen selv til Priis. Hvorledes dette skeer, veed De selv bedst og De kjender ogsaa for godt den Broder, der saa ærlig deler Deres grandiose Sorger, til at De ikke skulde vide, at han atter maa søge Trøst, og at denne gaaer ud over mine Øren. Men som sagt Betingelsen er for streng, og jeg maa derfor om Grandiositeten sige: lad gaae! Abschreiberen, der gewöhnliche, bedes at skynde sig med Arbeidet, og fremfor alt give nøie Agt paa alle Madammens Tegn og underlige Gjerninger, som hvor forvirrede de end see ud, dog hænge ganske ordentlig sammen. Hun vil gjerne have det i stor Quart og med ordentlig Margen til hendes grandiose Indflikninger...«¹⁰⁹

og hvorledes »betingelsen« blev opfyldt af Boye, vil man se af hans svar:

»Kjæreste Veninde!

Hvorledes? Jeg skulde have noget imod, at Grandiositeten er grandios? Tvertimod, det er min største Fornøjelse. Og nu Idas Entwicklung, Idas ästhetische Entwicklung, det er saa fortræffeligt et Emne, især naar det er tilegnet unserer verklärten Freundin, Anna Germain v. Staël. Emnet er saa fortræffeligt, at jeg gjerne afskrev hele Værket gratis, naar jeg kun havde Tid.» *Ida Ida zu erzählen« ist doch ein feiner schöner Gedanke. Und wie Henriette Händel Schütz mitten in »das Unwesen« (mit Bakkelsen) vom Himmel herunter fiel, ist sehr rührend u. zugleich ergötzend zu lesen. Nur mochte das »vom Himmel« mit »aus der Hölle« zu vertauschen sein, denn da sind ja die bösen Weiber zu Hause, und wie konnte allenfalls etwas Himmlisches da erscheinen, wo Bakkelsen sein Unwesen trieb ja sogar »improvisierte«. Saasart det er dem deutschen Abschreiber nogenlunde mueligt, skal Værket være færdigt fra hans Hænder og indrettet paa bedste Maade til grandiose Randgloser. Emnet er saa rigt, at slige vist ei ville mangle.»¹¹⁰*

Grækersagen

Den tyrkiske erobring af Balkanhalvøen havde ikke betydet, at den indfødte befolkning var blevet fortrængt af tyrkerne. De kristne i Grækenland havde fået lov til at beholde deres tro og kirke, for størstedelens vedkommende den græsk-katolske, men de var udelukket fra embeder og politiske rettigheder og tynget af hårde skatter, og de var især plaget af de store tyrkiske militærembedsmænd, paschaerne, som riget var delt imellem, og som førte et elendigt og demoraliseret styre.

Da de Ioniske øer efter 1815 var blevet uafhængige af tyrkerne – beskyttelsesretten var overdraget englænderne – kom

de til at danne et samlingssted for hellensk selvstændighedsfølelse, og fra disse øer stammede også grev Ioannis Capo d'Istria, der senere skulle blive Grækenlands første præsident.

Nu var hverken Frederikke Brun eller Kamma Rahbek ukendt med græske forhold. Deres nære ven, arkæologen P. O. Brøndsted, havde i årene 1810-13 opholdt sig i landet og havde efter sin hjemkomst i årene 1815-17 holdt en række forelæsninger om sine indtryk. Deres yndling var den tidligere nævnte Conrad Lunzi, som Brøndsted havde taget med sig til Danmark. Lunzi var en flittig gæst på Bakkehuset, hvor han vandt Kammas fortrolighed og underholdt hende på nygræsk. Efter sin hjemkomst til Zante korresponderede han med hende og holdt hende orienteret om begivenhederne i Grækenland. Endelig havde fru Brun gjort Capo d'Istrias bekendtskab, da han i egenskab af russisk udenrigsminister i 1819 besøgte København på en rejse fra London til Danzig.

I 1821 begyndte så et oprør mod tyrkerne i det egentlige Grækenland, på Morea. Fra græsk side blev det en udryddelses- og religionskrig, båret af den frygteligste fanatisme. Tyrkerne svarede igen med at hænge patriarken i Konstantinopel på katedralens kirkedør, og i 1822 ødelagde de øen Chios totalt. Samtidig blev over 30.000 mænd og kvinder solgt som slaver.

I så godt som hele Europa var begejstringen for den græske rejsning stor. Det dannede Europa opfattede Grækenland som kulturens moder og demokratiets vugge, og i Frankrig og Tyskland udkom mange digte og debatindlæg, der talte Grækenlands sag.

Forholdene i Danmark var imidlertid noget anderledes. Ved Plakaten af 1810 var det blevet bestemt, at intet blad måtte bringe »politiske Efterretninger«, d. v. s. udenrigspolitiske meddelelser om fremmede staters politik eller forfatningsforhold uden speciel tilladelse fra kongen.¹¹¹ I årene 1815-30 havde kun 2 aviser en sådan tilladelse: »Den danske Statstidende« og »Dagen«, og de ikke-privilegerede aviser viderebragte så i stort omfang disse avisers oplysninger. Nyhe-

derne om frihedskampens forløb bragtes i aviserne, men den egentlige debat om kampen og om danskernes engagement i den foregik i mange tidsskrifter, især »Hesperus«, der i årene 1820-23 blev udgivet af Knud Lyne Rahbek.

For det frisindede Europa var oprøret et led i kampen mod tyranniet og reaktionen. Mange steder blev der dannet filhelleniske foreninger med videnskabsmænd og forfattere i spidsen, som indsamlede pengebidrag og udrustede frikorps. Den berømteste repræsentant blev lord Byron, der ikke alene lovsang grækernes kamp, men fra 1823 også tog aktivt del i den. Ved den hårdt truede by Mesolonghi i Vestgrækenland ydede han i 1824 en beundringsværdig indsats. Men døden indhentede ham – tragisk nok – i foråret samme år.

Allerede i »Hesperus'« aprilnummer 1821 kommenterer Rahbek en opstand i Wallachiet, og i julinummeret s.å. findes foruden 2 digte af Frederikke Brun om grækerne, en artikel af Rahbek, hvori han udtrykker håb om, at Rusland vil intervenere.

Frederikke Brun gik aktivt ind i sagen, og på de sidste sider af bogen »Idas ästhetische Entwicklung«, som hun i 1824 udgav i Aarau, finder vi hendes »Lieder für Hellas«. Sangene er forfattet i 1821, trykt særskilt på hendes bekostning og uddelt til filhellenere rundt omkring i Europa, bl.a. gennem den russiske gesandt i København.

Udbyttet skulle tilfalde de efterladte til de grækere, der var faldet i kampen, og digtene blev oversat til nygræsk både af James Lusignan, en englænder, der i 1824 opholdt sig i København, og af grækeren Mustoxidi fra Korkyra.

⑥0

Dyrebare veninde!

Krogerup, Tirsdag [1821]

Her er mine sange til Hellas¹², til Dem og nogle mennesker, som De gerne under sådan nogle. Denne store interesse for den europæiske menneskehed – Europas æresredning over for efterverdenen lader mig ikke i fred og ro, og jeg føler næppe 5 eller 17 graders varme, skønt jeg er syg af dette termometerdyk. Fr. Brun

Hvor er De dyrebareste? Jeg har helt tabt Deres spor! De skulle dog efter min beregning atter være på den lille bakke. Ak, vi sørger. Døden er, i skikkelse af rovfuglen skarlagensfeber, krøbet ind i den søde fredelige rede i Krogerup og strakte først mit ældste barnebarn, den stærke Fritz¹¹³, på et alvorligt sygeleje – han havde næppe overvundet den første fare, så visnede husets glædesblomst, den henrivende Ida, som jeg ikke bragte Dem.¹¹⁴

Kl. 7 forrige onsdag, ikke sidste, legede hun endnu blandt blomsterne, og en time før midnat om torsdagen var det søde liv rundet bort. Forældrenes smerte kan ikke beskrives – de øvrige børn er hos mig – ak gid englen også havde været det – For skarlagensfeber må man flygte, ligesom for kærligheden.

Hermed følger kære 2 græker – og en sørgesang, som jeg tilbyder Rahbek. Jeg ønsker, at grækersangene bliver almindelig udbredt, eftersom jeg af mit fulde hjerte bekender mig til denne menneskehedens hellige sag og gerne vil erhverve ret mange tilhængere til den!

Mon vores Lunzi allerede er i Grækenland? Her er noget ganske andet på færde end ved polichinellernes insurektion.¹¹⁵

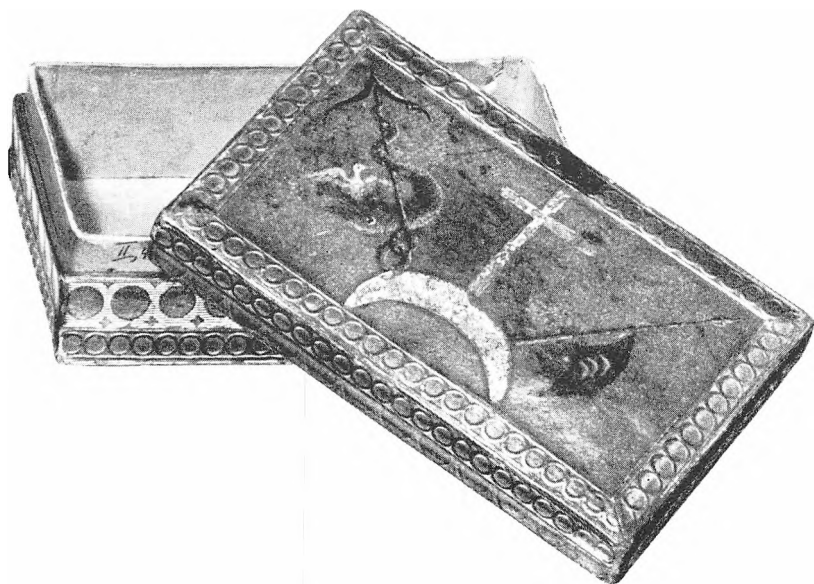
Og nu må Gud vide, om dette brev finder Dem, eller om de kære trækfugle for alvor har lettet vingerne fra Hamburg.

Jeg anbefaler mig hjertelig til Dem og gemalen, hvor De end måtte være.

Fr. Brun

Vi ved også, at Fr. Brun efter de grusomme begivenheder på Chios i september 1822 digtede en række grækersange som »Gott ist mit Euch« – »Klage an Grabe Hellas« og »Das Leichenmahl auf Chios«, der alle til fru Brunns store overraskelse blev trykt i Hamborg.¹¹⁶

I september 1821 fulgte så en kgl. forordning, der forbød publiceringen af opfordringer til dannelsen af hjælpekorps og til anden understøttelse af grækerne¹¹⁷. Rahbek måtte herefter gå forsigtigere frem, og når han 1822 bragte den proviso-

Grækeræske (8,5×5,3×2,7). Bakkehusmuseet.

riske græske regerings erklæring til de kristelige magter i sit tidsskrift, må det ses som en indirekte opfordring til sympati med grækerne.

I Grækenland havde man i foråret 1827 valgt Capo d'Istrias til præsident og var blevet enig om en forfatning. Stormagterne Rusland, England og Frankrig tilbød i Londontraktaten, at tyrkerne kunne få Grækenland som vasalstat, men dette blev afslået af tyrkerne. Da disse i samme åndedrag rekvirerede hjælp fra Ægypten, kom det d. 20. oktober 1827 til et stort søslag ved Navarino, hvor den tyrkiske flåde blev totalt ødelagt.

Efter Londontraktatens underskrivelse blev det muligt for danskerne at indrykke opfordringer til folk om at samle ind til grækerne, og ved årsskiftet 1827/28 blev »Komitéen til Understøttelse for Lidende i Grækenland« dannet, der i årene 1828 og 29 indsamlede 16.000 Rbd. til græske enker og faderløse børn.

Kamma, på sin side, støttede sagen indenfor billedkunsten. I de kunstfærdige æsker kom der nu et politisk indhold, og en af disse såkaldte »grækeræsker« findes idag i Bakkehusmuseet.

Om denne skriver bogkonservatoren Birgitte Dall i sin bog om Kamma Rahbeks æsker, at den mest af alt minder om:

»et orientalsk metalskrin med emailleindlægning. Siderne er betrukne med guldborter med ophøjede cirkler; mønstret er kraftigt og sluttet. En enkelt af disse borter indrammer det maledede motiv på låget. Oprindeligt var dette turkisfarvet, men støv og hænders varme har gjort det dybt smaragdgrønt. Æskens indre har bevaret den originale turkisfarve. Dekorationen på låget er meget interessant: I dets midte er et hvidt kors oprejst på en guldhalmåne, der hviler på spidserne. Symbolikken er tydelig: Kristendommens sejr over Islam. Plantet på halvmånen til højre for korset ses det tyrkiske flag sænket på halv; modstående dette, til venstre for korset er anbragt et anker omslynget af en delfin. Til trods for adskillige udlægninger af disse figurer må de her stå som symboler for håb – og sejr på havene – og med Hetæriets mærke, Fugl Phønix stigende op af delfinens gab er kompositionen særdeles velovervejet. I lighed med midterfigurerne står de to sidstnævnte i indbyrdes modsætning og udtrykker Kamma Rahbeks forhåbning om et uafhængigt Grækenland.¹¹⁸«

Hvor Kamma fik inspirationen fra, røbes i følgende brev fra Conrad Lunzi til Kamma Rahbek, dateret Zante, 15. juni 1821. Efter at have afgivet forskellige krigsberetninger fortsætter han:

. . . »Jeg indeslutter heri den græske Krigsfane, som bidrager ikke lidet til at sætte Folket i Enthusiasme; paa den omstyrkede Maane er opreist Korset, paa hvis ene Side den tyrkiske Fane i halvstang, paa den anden vinder sig om Haabets Anker en Slange som betyder Tiden af hvis Mund udgaar en Foenix.«¹¹⁹

I flere æsker finder man indskriften »Eleutheria ou Thanatos«, d. v. s. »friheden eller døden«, og det var ud fra samme

beundring for grækerne Kamma anbragte et landskab, hvor en lille båd sejlede op ad en å med Hetæriets mærke i flaget. Dette findes bl.a. i låget på en lille guldæske, der har tilhørt arkitekten G.F. Hetsch.

En æske med lignende motivemne må der være tale om, når Frederikke Brun sender følgende brev til Kamma Rahbek:

③⑥ *Søde Bocca Mela*

Jeg er ganske ude af mig selv af glæde over den allerkæreste hellige æske. Hvordan kan De bare skælde ud på den kære gule, som jeg opbevarer mine helligdomme i. De overøser mig med enorme gaver. – Jeg ved ikke, hvad andet jeg kan give end mig selv og kommer snart med en cyklus over væggene i mit værelse.

Jeg bliver vel nødt til at bringe Dem mit værelse, eftersom De aldrig vil komme i det.

Jeg glæder mig til at nyde diplomaterne, når den hellige korsfane dukker op på mit bord. Men jeg bekender det åbent og skammer mig ikke over den. Salis¹²⁰ har jo kaldt mig nygrækernes Tyr-täus¹²¹ og den ædlere Pietro eremita¹²² for dette korstog. Adjø elskede. Snart omfavner Dem Deres taknemmelige

Fr. Brun

En anden grækeræske blev sendt til den landflygtige P. A. Heiberg i Paris, der fremover heri opbevarede den grå silkehandske, han en morgen i februar 1800 havde fået af Kamma på toppen af Frederiksberg bakke.

I 1823 modtog J. P. Mynster det æskearbejde, hvori hans spinkle sølvblyant nu gemmes på Bakkehusmuseet. Det er en firkantet æske, beklædt med guldborter og glansguld på låget, der er smykket med et af Augusta Petersen malet motiv: Svinehyrde med svin – en allusion til Odysseen og i æskens pariserblå indre en henvisning til Odys. Lib. XIV 107, som i

Chr. Wilsters fordanskning lyder: »Selv vogter jeg svinene her og passer dem trolig«.

Fra Molbechs »Katalog« over de gaver Kamma modtog på sin fødselsdag 19. okt. 1814 ved vi, at der deriblandt var fra J. P. Mynster:

»a) En ganske almindelig, men dog mærkværdig Æske med Sviin, NB i Stedet for en Sennepskande«

og af anmærkningen fremgår, at der med de nævnte svin menes oblater med en afbildning i relief af dette dyr, efter en antik gemme.¹²³

Svin, som i sidstnævnte tilfælde, må der være tale om, når Kamma sender følgende »æskebrev« til Fr. Brun:

Bakkehuset d.2. Dec.

Endskiønt jeg nødig vil kiede Dem med Æskesladder, kan jeg dog ikke andet, for at berolige min egen Samvittighed, end give Dem en lille Portion deraf. Tillad derfor at jeg siger Dem, at det gør mig inderlig ondt, at jeg har maattet lade dem vente 1/2 Aar paa et lille ubetydeligt Arbeide, der kan tilveiebringes paa et Par Dage, men at jeg sandelig er mere uskyldig end det synes, da jeg virkelig har maattet vente mange Maaneder, inden jeg kunde faae noget Papir, der stod i en Smule Harmonie med Posterne. Dette Papir kom da endelig, men langt fra at være saadant, som det var lovet mig, var det derimod plettet, krøllet, tildeels iturevet, og havde alleneste kun Farven, omtrent som jeg ønske den. Hermed lod jeg mig da ogsaa nøie, og skyndte mig, at fuldende dette langvarige Arbeide. Men neppe var jeg omtrent blevet reent færdig dermed, før det blev mig fordærvet, saaledes at det kun er efter megen Kluddren derpaa, at jeg tør ansee det for ikke ganske ubrugbart. De kiender mit usle Lokale, og veed, at der neppe er nogen berømt Kunstner, der hielper sig saa tarveligt som jeg, men De veed sandelig ikke, hvor mange Vanskeligheder, jeg har at kiæmpe med, og hvor ofte jeg seer min Flid tilintetgiort ved Andres skiødesløse Uforsigtighed. Naar nu hertil kommer, at jeg virkelig har været meget syg siden jeg saa Dem, af en haardnakket Catharr, som ikke har forladt mig endnu,

og som ogsaa har plaget det stakkels Egern, saa vil De nok tilgive, at Æsken ikke er blevet bedre.

Jeg begyndte gjerne paa en ganske ny, naar jeg forud kunne bestemme, at der med den intet Uheld skulde arrivere; men da Sligt ikke lader sig beregne, vil jeg finde mig i, at sende Dem dette Klud-derie. Posterne¹²⁴ har jeg ganske løselig befæstet med hvide Sviin, for at De kan tage dem op igjen, og ordne dem anderledes, om De vil det. Tillige sender jeg Dem et lidet Partie Papir, hvoraf De kan sende tilbage, hvad De ikke bruger og forlange, hvad De trænger til. Papir og Sviin beløber sig til 5 Rbd., men jeg kunde ikke faae Plads til alle Grisene i Deres Æsker.

Nu faaer jeg neppe heller Plads til et Levvel og til at anbefale mig som Deres trofaste og meget lidende

*Bocca-Mela*¹²⁵

Senere forsøgte Fr. Brun ogsaa at erhverve venindens arbejder til en indsamling eller velgørenhedsbasar for grækersagen, og at det sikkert er lykkedes at få Kamma's tilsagn, og at man ogsaa i samtiden satte pris på hendes æsker, fremgår af, at de på en lignende basar i 1825, der blev afholdt til fordel for de »Vandlidte vestjyder« ved stormfloden d. 3. febr. 1825, blev solgt for 40 til 50 Rdl. stykket.

Fr. Brun til Kamma Rahbek:

⑥1 Dyrebareste veninde.

Lørdag tidlig [1824]

Grækersangene, de første to dele har De vel fået for mere end et år siden? skal snart udkomme: Men nu har jeg sunget nok, nu vil vi handle og søge at gøre noget for de ulykkelige flygtninge, som snart vil oversvømme kysterne. Her grundlægges, tyst og stille, en forening af kvinder, som via sirlige arbejder håber at kunne tilvejebringe en lotterifond. Dyrebare Bokka-Mela, De har med et glad giversind foræret Deres henrivende arbejder bort – må jeg ikke hverve Deres mesterhånd til denne hellige sag? Og tør jeg håbe på, at De ogsaa hos følsomme sjæle blandt Deres slægt og venner vil gøre Deres indflydelse gældende for at erhverve flittige kvindehænder?

Jeg ved, hvilken kærlighed og medlidenhed, der brænder i danske hjerter for vore forfulgte medkristne – hos kvinderne, der på engang er nærmere naturen og mere ukendt med vor tids politiske machiavellisme¹²⁶, fandt jeg overalt et varmt hjerte for denne salige sag!

Gud velsigne vores alles gode vilje – men jeg tror, at Deres arbejder smykket med grækerfanen, vil gøre mest for sagen.

Skal jeg få fat i Langbergs¹²⁷, eller vil De gøre det?

De kommer i fint selskab, det lover jeg Dem! Lev vel elskede og bed Egernet om hans slutten op om denne allerbedste sag.

Fr. Brun

④7 Min bedste Bocca Mela.

Deres sidste rigtige Honningmunds-brev, har jeg desværre ikke været i stand til at besvare, som det fortjener. Derimod sender jeg Dem et mærkeligt brev fra en kvinde, ligeså åndrig som De, og om samme åndelige gebet som De (∴ også har skrevet om).

Hermed følger Deres skarpsindige vens lille bog, samtidig beder jeg Dem, eftersom jeg ikke kender hans bopæl, om på mine vegne at indbyde ham til juleaften, mandag kl. 6, så tidligt for de små børns skyld. Farvel bedste. Jeg skriver i bitter smerte, som kravlede millioner af myrer på mig. Samtidig tynget afgøremål, som i denne tid tårner sig op for moderen, bedstemoderen og husmoderen.

Fr. Brun

I 1822 blev kredsen af unge piger på Sophienholm yderligere indskrænket. Den 19. juli 1822 blev Mariquitta Dreyer viet til førstesekretæren ved den spanske legation Manuel de Villena af dr. Mynster i Garnisons kirke, og 3 dage senere rejste de fra Danmark idet brudgommen var blevet udnævnt til legationssekretær i Torino. Fr. Brun åndede nu lettet op, eller som hun udtrykte det »Der Dämon zog aus! der Engel ein«, for samme dag ankom datteren Augusta fra sit livlandske gods Helmet.¹²⁸

Tak for oversættelserne. Kun omtalen af sangene, som ikke blev oversat, på en misbilligende måde, kunne være udeladt. Tak for blomsterne. De pranger endnu idag på festbordet for det unge brudepar. Bokka-Mela, forsmå ikke Sophienholms frugter. Den 21. august var Ida i det velgørende Florens allerede halvvejs kommet sig. Adjø

Fr. Brun

Gid disse frugter må være et mindebudskab fra Sophienholm. Min Augusta har de sidste 14 dage været i mine arme, Mariquitta kommer snart til Florens, og min Ida dér har det bedre, end hun længe har haft. Men jeg har intet papir og en afskriver, hvis pen sluger det; men som blot ikke kan skaffe nogle af de store ark, som han afskriver så godt på.

Kære, vær rar at besørge mig en ny sending, hvoriblandt jeg ønsker, der skal være 3 Bøger folie. Jeg skylder stadig for det sidste og beder om en lille regning. Idet jeg hilser Egernet hjerteligt og omfavner min Bocca-Mela kærligt. I mit eget og Gustes navn, er jeg i stor hast Deres trofaste

Fr. Brun

Hvert år på Frederikke Bruns og Idas fødselsdage, kunne man være sikker på, at der blandt gaverne og gratulationerne befandt sig en udsøgt buket fra Bakkehusets have:

Bakkehuset d. 19. Sept. [1823]

Dersom det var tænkeligt at jeg kunde glemme det Elskværdigste og Bedste paa Jorden, saa havde De vist nok Grund til at formode, at jeg for længe siden havde glemt Dem, eller i det Mindste glemt at De endnu opholder Dem her paa min Fædrene Øe, som dens mangfoldige Fortræffelighed uagtet – dog – unter uns gesagt

Tu saa Hertna / Kamma Brø saa
Tve ad yghas? / Jøt saa uir die
Egn angatjen, det Gueldt uolst
Taygjeser Juvuliden Tjysarungfang
uist J. Mangbe. obgjed ruder. Cante
u. J. neyran Tjibian. Wnt fofpu wit
uol? af if Kam uist Kavian - Aluain
fo uaf' i fo Joun ist uir ar
Lubundigs Tord: adieu Tager
Tidn in Jøfpar Cien v. Jøf -
Tager. Peterson.
23 Junius.

Brev fra Frederikke Brun til Kamma Rahbek. Dat 23. januar. [1827]

Om håndskriften skriver grafologen Annelise Garde:

»Hun er heller ikke saa intelligent og aandfuld som Kamma, har ikke dennes intellektuelle letsængelighed og heller ikke hendes karakterfasthed og selvdisciplin, men hun er som kvinde mere naturlig, umiddelbar og følelsesbetonet. Hendes følelsesmæssige kontaktevne og oplevelses-evne er bedre end Kamma Rahbeks, og hun bremser ikke i den grad sine lidenskaber, som Kamma.« Håndskriften. . . »er velbegavet, men enkel og ligetil. Muligvis kan hun i for høj grad lade sig rive med af sine følelser og impulser (den skraa, lidt løse skrift), være lidt sentimental, men paa den anden side mangler hun dog ikke sund sans og dømmekraft. Der er ikke saa stærke spændinger i hendes karakter som i Kamma Rahbeks, hun er maaske ikke saa »interessant« som denne, men hun er mere ægte varmhjertet og godmodig.« (H. C. Andersen og hans kreds, p. 150.)

man da bligt de lader sig bruge, vil de find
 i, at samt som alle Elisberia. Kjøbman for
 jeg ganske løselig befalet med sinde Trinin, for at
 de kan lade dem af igjend, og vedna dem andrde
 des, om de vil det. Ellige findes jo dem et
 lidet kasten paged, paaaf de kan finde det
 bage. paa de alle bruges og forlang, paa de bruges
 det. paged og Trinin balider sig til Bøll, man jo
 kender alle paaer plede til alle Grijern: bare de kan
 Me forer jo unge pellers plede til et Land, og til at
 anbefale mig, som

Dens befalet og meget takende
 Boscomela.

Brev fra Kamma Rahbek til Fr. Brun. dat. 2. dec. [u. år]. Om håndskriften skriver grafologen Annelise Garde:

...»Her er vid, aand, vittighed, megen vilje og høj intelligens, en bunden lidenskab, men ikke saa megen kvindelig varme. Bortset fra de pudsige snørkler og smukke sving er skriften lidt haard i midterzonen. . . Hun er uhyre aandeligt modtagelig. . . men hendes personlighed har svært ved at forarbejde de mange indtryk, som hun suger til sig. . . Hun synes at kæmpe en alvorlig kamp imod sin egen legemlige eller sjælelige sart-hed. Blandingen af de skarpe træk og de bløde buer forener fantasi og skarpsindighed. Viljestyrken ses i de lige linier og i regelmæssigheden. Hun er følsommere end sin mand. . . men har samtidig en stærkere karakter.« (H. C. Andersen og hans kreds, p. 47.)

ikke ret synes mig at fortjene den Ære, at Den, som kiender det Bedre saa vel, har valgt den til sit Opholdssted.

Men en saadan Glemsomheds Formodning haaber jeg ikke let at være udsat for af dem, der kiender mig en Smule. Og sandelig! heller ikke glemmer jeg vel, hvad der fortjener at erindres; men Feilen er, at jeg desværre ogsaa erindrer, det der har nogen Adkomst til at vorde glemt; nemlig – blandt andet – mig selv, eller rettere min egen Usselhed. Denne gjør mig virkelig ofte aldeles uskikket til noget Slags Samqvem med Menneskene; thi Tvang er min Natur aldeles imod, og Tvang maatte der dog til, ifald jeg ikke vil pine mine Venner med mine egne Plager, det være skriftlig eller mundtlig.

Under saadanne Omstændigheder holder jeg mig helst ganske roelig i Forventning af bedre Tider. Men af denne Rolighed kan særdeles Omstændigheder dog formaae at vække mig og som for ikke længe siden Hetsch's Bryllup¹²⁹ og mit eget Sølubryllup¹³⁰ vakte mig; for et Par Dage, saaledes vækker mig nu atter den kiære Ida's Fødselsdag. Denne har ladet mig glemme al min Daarlighed, og jaget mig hele Dagen ud i det Frie, for at søge Blomster, som De maae tage tiltakke med, da jeg desværre ikke kan søge og bringe Dem hende selv, den bedste af alle Blomster. Jeg havde dog denne Gang tiltænkt Dem lidt andet, end Blomster, der desværre ere af saa kort Varighed, men Omstændighederne vilde ikke føie mig. Modtag da disse sildige Blomsterbørn med Deres vante Godhed og lad hver lille Blomst De piller op af Æsken sige Dem, at den tilsyneladende forglemmende Boccamela dog stedse varmt og kiærligt erindrer Dem og Ida. Gud velsigne Dem begge!

Deres tro hengivne bocca Mela

Egernet hilse venligst, og jeg tager mig virkelig meget snart den Frihed igien at skrive til Dem da jeg har adskillige Ting, der er behagelige, at fortælle Dem, om vor kiære Veninde i Hamborg.¹³¹

Fr. Brun var meget flink til at passe på, at man ikke snød hende, hvilket vist alligevel ofte skete. Ifølge Marie Konow sagde hun engang: »Jeg begriber ikke, hvor Sukkeret bliver af! Iaftes var der 24 Stykker og idag er der kun 17«. Sophie Dreyer, der skjænkede Theen blev fortrydelig og svarede: »Je ne vole pas vot' sucre, madame! Vous pouvez faire vot' thé par une autre.«¹³² Samme nøjeregnende holdning finder man i følgende brev til Kamma:

50

Dyrebare veninde.

Torsdag

Jeg håbede selv at kunne bringe Dem udlæggene, det blev blot umuligt for mig, eftersom min gode svigerinde Bruns¹³³ sørgelige sundhedstilstand røver meget af min tid med huslige gøremål, som hun ellers sørgede for.

Afskriveren har forlangt 10 Rdl. for 20 ark. Men der er kun 10 ark à 8 sider og den store margin rundt om gør dem meget indskrænkede. Så jeg overhovedet ikke forstår disse 100% oveni.

Undskyld, dyrebare veninde, for fodnoten, som kun angår ham.

Dem skylder jeg nu som altid tak og kærlighed.

Jeg iler til mit blomstrende Paradis¹³⁴. Hvornår, ak hvornår, kan jeg forvente at se den elskede veninde dér?

Fr. Brun

I foråret 1825 gav sangerinden Emilie Pohlmann fra Hamborg en række forestillinger på Det kongelige Teater for udsolgt hus. Emilie Pohlmann, der ikke var helt ung, men ganske charmerende, spillede bl.a. hovedrollen som Luise von Schlingen i den tyske »Liederposse« »Die Wiener in Berlin«, og det var netop det københavnske publikums begejstring over den lystige sangfarce, der fik J. L. Heiberg i gang med at skrive vaudeviller. I »Den danske Skueplads« giver Overskou hende følgende karakteristik med på vejen:

»Hun forenede et meget indtagende Ydre: smukke Ansigtstræk, livfulde Øine og en nydelig Figur, med et tækeligt, fiint coquet Væsen, besad en behagelig og særdeles bøielig, men ikke stor Stemme, foredrog muntre rigtforzirede

Knud Lyne Rahbek (1760-1830). Af Kamma kaldet bl.a. »Egernet« på grund af sine røde hårfarve og sin vane med at spise fuglefrø. 1790-99 professor i æstetik, 1816 i dansk sprog og litteratur. 1810 Ridder af Dannebrog, 1820 medlem af Videnskabernes Selskab, 1826 Rektor for Universitetet, 1828 virkelig etatsråd.

J. C. Dahls blyantstegning m. tuschlivering (18×23) fra 1826 findes i Bakkehusmuseet.

Sager med Ynde og Elegants, og forstod over sit Spil at udbrede et saadant Præg af gratiøs Livlighed, at hun, især hvor hun understøttedes af Sangen, hos Mængden gjorde sig beundret for et Fremstillingstalent, som egenlig kun var en meget routineret elskværdig Personligheds savoir faire. Sin kunstneriske Begavelse viste hun især ved en i baade Sang og Spil høist fortræffelig Udførelse af Rosine i »Barberer i Sevilla«; størst Lykke gjorde hendes gratiøst skjelmiske og naive Fru von Schlingen i »Die Wiener in Berlin«. Denne før-

ste her opførte egenlige Vaudeville vandt overordentligt Bifald ved sin fordringsløse Gemytlighed.«¹³⁵

Hvis man kan regne med Kamma Rahbeks datering, af det brev, hun sender Fr. Brun i den anledning, var det imidlertid ingen af disse præstationer, hun så den aften i komediehuset, men derimod »Torsdag d. 5. Mai: Tydske Scener af »Jægerbruden««, hvor Emilie Pohlmann udførte Annas parti.

Fredag Morgen. [6. maj 1825]

Dersom De er tilfreds med det medfølgende Papir, saa er det mere end jeg venter, men at jeg ikke kan skaffe bedre, er vist og sandt. Jeg har gjort mange mislykkede Forsøg paa at tilveiebringe noget Godt, og kun Egernet er det kommet til Gavn – thi han er graadig paa al Slags Papir, naar det kun er brav tyndt – da han har faaet alt det, jeg ikke har villet sende Dem. De faae derfor her kun for 3 Rbd.; thi det eneste Slags, som jeg vilde kiøbe mere af, kunde jeg ikke faae mere end 1½ Bog af. Skulde noget af det Andet – imod min Formodning – være efter Deres Sind, saa naar jeg faaer Vink derom, skal der følge mere.

Jeg skrive disse Par Ord i strygende Fart, da jeg paa eengang skal hielppe Egernet i Klæder og expedere vort Kiøbenhavnske Bud. Desuagtet kan jeg dog ikke undlade, at takke Dem hjerteligst for Deres sidste kiære Besøg og tilføie det Ønske, at min lille Pohlmann /:der i en Række af Aar har gjort mig saa megen Fornøielse i Hamburg, og for hvis Skyld jeg derfor ogsaa udstod en frygtelig Hede iaftes i Skuespilhuset:/ maa have behaget Dem.

Deres hengivneste Bocca Mela

Egernet hilse venligst¹³⁶

I efteråret 1826 rejste Fr. Brun efter lægernes anvisning på kur til Wiesbaden, hvilket ikke var nogen succes.

Vandet var for skarpt og angreb hendes hovednerver, således at hun i vandet følte sig som i et tornebad og bagefter ikke tålte den ringeste berøring, heftige kramper angreb hendes ben, ja, selv vejrguderne havde sammensværget sig mod hende og bød den ene dag på 28 graders Réaumur, den næste på uvejr med temperaturfald til 12-13 grader, og luften og lar-men var uudholdelig. Derfra drog hun videre til Schlangenbad, hvor den rene luft, stilheden og de milde bade beroligede, trøstede og lindrede, uden naturligtvis at helbrede, og derfra fortsatte hun til Elfeld ved Rhinen, hvor hun i 3 uger skulle gennemgå en druekur¹³⁷.

Atter tilbage i København hedder det i et brev til Kamma Rahbek:

Køp. mandag d. 20. November 1826

70

Højtærede veninde.

Kun kort og med svag hånd kan jeg besvare Deres så righoldige brev. Jeg har det ikke bedre, og min rejse til Wiesbaden¹³⁸ var en apriltur. – Mine lidelser blev kun værre af omfavnelserne fra denne alt for salte nymfe, eftersom hele hovednervesystemet derved blev overanstrengt. I syv uger gennemlevede jeg der mit Helvedes forgård.

Schlängenbad¹³⁹, mild bjergluft, skøn natur og stilhed, for den styrkende druekur bragte mig igen såvidt mod til at tåle nye lidelser og til hjemrejsen. Jeg glæder mig dybt over den vakte ørn. – Før Helge¹⁴⁰ og Yrsas¹⁴¹ fremkomst slumrede han endnu. Jeg besang hans vækst¹⁴² – han tog mig det ilde op – Baggese sagde: »Gud give det var digtet for mig!« Alene det, at Egernet ville oversætte mig, er mig meget kært. Men endnu mere hjerterørende end smigrende er Hr. Bojes Idun for mig, og med glæde sender jeg altså det næsten sidste eksemplar til Baggese ven og beundrer.

Vær hjertelig trykket til det svage bryst, i hvilket der altid banker et trofast hjerte mod Dem

Fr. Brun

Silhouet (h. 9,5) af Jens Baggesen i Fr. Bruns kunstalbum i Bakkehusmuseet. Albummet blev skænket museet i 1942 og rummer henved 200 sider i tværfolio, og af et mærke i det kan man se, at det er købt i boghandelen »Au coq Honoré, Rue du coq, Paris«. Heri findes over 100 tegninger i bly og pen, kulørte blomsterkranse, kobberstik og små flager kunstmarmor, en del papirklip og amatørtegninger.

Efter Fr. Bruns død i 1835 blev det stadig suppleret af hendes efterkomere.

Den 3. oktober 1826 døde Jens Baggesen i Hamborg og blev begravet i Kiel, og ligesom, der findes en hel litteratur om Goethes ord på dødslejet, har mange anekdoter om digterens sidste dage overlevet. Således vil nogle vide, at hans sidste ord har været »Hellig, hellig, hellig«, med et citat fra hans egne værker, andre siger »Tak mit fædreland«.

Da meddelelsen om hans død nåede Danmark, reagerede man med nekrologer i dagblade og tidsskrifter, med sørgedigte og mindeforestillinger på teatrene.

Blandt mindedigtene sås bl.a. værker af Grundtvig og Oehlenschläger, og også Fr. Brun leverede et bidrag til den afdøde ven.

Den 20. november 1826 skriver Kamma Rahbek således til C. J. Boye:

Ved at oversende Dem hoslagte Digt fra Fr: Brun, bør jeg ikke fortie Dem, at jeg har lovet hende at anmode Dem om Fordanskningen deraf, og at jeg endog har smigret hende med det Haab, at De vist kunde og vilde bruge det ved Udgaven af Baggesens Værker. Finder De nu, at jeg er gaaet for vidt i min Iver saa maae De venskabelig tilgive mig denne, og betænke at flere Omstændigheder have forledt mig dertil. Først nemlig at jeg under vor fælles Ven al den Ære hans Eftermæle kan faae /:skiøndt jeg naturligviis inderlig beklager, at han i visse barbariske Tider i levende Live maatte i hans eget Fædreneland savne den velfortjente Hæder, som Tyskland saa villig tildeelte ham/: og dernæst at jeg ogsaa under Fru Brun i hendes nærværende Tilstand den Trøst og Glæde og Hæder, som dermed vorder hende til Deel, at hvad hun af sit Hjertes hele Fjælde har talt til sin forevigelede kiære Ungdoms Vens Roes, bliver saa bekjendt som mueligt og træder frem for danske Læsere saaledes, at det ikke allene bliver hende men Baggesen fuldkommen værdigt. Hun er allerede siæleglad og inderlig rørt og smigret af det Haab, jeg har givet hende, og af et Brev jeg fik idag fra hende med Digtet til Dem, seer jeg, at dette allerede har begejstret hende til den Grad, at hun indbilder sig at jeg allerede har bragt Sagen i Rigtighed med Dem. Derfor banker ogsaa Hjertet lidt i mig nervesvage Stakkel, indtil jeg hører hvad De siger dertil, thi skal jeg bringe hende tilbage fra den poetiske Ljksalighed(s) Høide paa hvilken jeg har ført hende op, turde det blive farligt for os begge. Hvad B: Sønner angaaer, da tør jeg love for, at de med Glæde samtjækker da de sikkert under deres Faders ældste og kiæreste Veninde denne Trøst og Glæde. Og det er jo heller ikke uden Exempel, at man ved Udgaver af eminente Forfatteres Værker gjør det interessant, og anviser dem et passeligt Sted. Et saadant Sted meener jeg der findes i Baggesens Labjrinth for Fru Brun ved Capitlerne: Ljyneborger Hede, meener De det samme skal det inderlig glæde mig. – Endnu har jeg ikke kunnet blive fortroelig med den Tanke, at Baggesen er død. Han syntes mig saa ganske skabt til at leve, da han til alle

Tider og paa alle Steder kunde udspinde faa Livs-Øieblikke til en uhyre lang Traad, ved hans uendelige Mangfoldighed, og den mageløse Lethed hvormed han bevægede sig i alle muelige Former, saa at han i et eneste Øieblik kunde leve mere, end de fleste Mennesker leve i mange Aar, jeg mener naturligtviis de larveligtlevende, paa hvilke vi have stoer Overflødighed i vort kiære Danmark. Rørende var det dog, at han higede saa meget efter dette Danmark, og høist mærkeligt finder jeg ogsaa den Omstændighed, at han skulde finde sine Dages Maal just ved den fædrelandske Grændse, som han Aaret 89 forlod med saamegen Frøgt. . .

Tilgiv nu, kiære Boye! at jeg har sladdret Dem saa længe for, og beviis mig endelig det Venskab, at lade mig høre fra Dem saasnart som mueligt thi det er virkelig Alvor at Hjertet banker mig lidt i Livet. . .¹⁴⁴

I tidligere tider havde det været på mode at bringe andres hyldestdigte i en poets værker, idet de som regel, som en anden slags anbefaling, var anbragt i begyndelsen af bogen, men i tilfældet Baggesen var dette ikke så nødvendigt, og Boye modstod da også, trods Kammas indtrængende og charmerende bønner, at forplumre Labyrinten med fru Bruns digt. Fr. Bruns digt udkom på tysk i København og Lybeck allerede i 1826, og 1827 på dansk i Boyes oversættelse. Lybecktrykket bruger tydeligvis en tidligere version af digtet end det københavnske tryk, som er den tekst, Boye har benyttet.

Forinden var digtet først til udtalelse på Bakkehuset. Fr. Brun til Kamma Rahbek:

(37)

Min Gud. Bedste Bokka Mela!

1. December [1826]

Er den fineste dommer indenfor elegance, Deres mand, tilfreds med digtet i den henseende? Det er trykt efter kladden, og hans godhed har forblændet ham. – Om få dage kommer en anden lille udgave, fordi mange ønsker det. – Så sender jeg straks et eksemplar til ham og Hr. Boje, hvor én strofe er vellykket, og hvor der er mange små korrektioner, som kun synes begrundede for det fine øre, og som jeg

håber, Deres mand vil synes om. Baggesens sønner¹⁴⁵ vil være tilfredse med enhver anvendelse af digtet, som bedst ærer deres afdøde.

Fr. Brun

Digtet bar ikke noget titelblad, men havde i stedet en typografisk kæmpededikation til den nådige fyrste prins Chr. (VIII), som fru Brun i digtet tiltaler som den, der var Baggesens trøst og lykke under mange omskiftelser. Det københavnske tryk opererer endvidere med en pinlig trykfejl, idet man anvendte et spørgsmålstegn i stedet for et udråbstegn.

Prof. L. L. Albertsen har i bogen »Til et minde« foretaget en glimrende sammenligning mellem original og oversættelse, der viser, hvor uheldigt Boye skilte sig ved opgaven.

Fru Brun var da heller ikke helt tilfreds med oversættelsen:

23. december 1826.

⑦1 *Fylدت med smerter og i vrirmlen af moderlige og bedstemoderlige gøremål til juleaften skriver jeg bare kort og sender Dem et ufuldstændigt svar.*

1. Digtet er inderligt og godt oversat, og jeg formåede ikke at gøre det så godt selv.

2. Kun to ting må jeg bemærke a) i den 2. strofe siges der harpe i stedet for zithar, men det er ikke ligegyldigt, for man spørger aldrig på harpen b) man kan ikke se, at Baggesens heilig! heilig! heilig! er citeret som hans værk, hvorfor noten også blev udeladt! Men eftersom »heilig! heilig! heilig! var de sidste danske ord, hans døende læber udtalte, hvilket jeg først erfarede i Nyborg af sønnerne, da digtet allerede var trykt – beder jeg indstændigt om at ændre stedet.

Hvis Aftenbladet¹⁴⁶ bliver meget læst, er jeg tilfreds med, at det kommer deri, og takker på forhånd for æren. Hr. Bojes digt tager jeg med tak imod. Adjø kære. Pennen synker ud af den matte hånd.

Fr. Brun

Den 25. december må Kamma endnu engang skrive til Boye:

Kiære Boye!

Bakkehuset d: 25de Dec:

Fru Brun, som i denne Tid er meget smertefuld syg, takker Dem ved mig uendelig meget for Deres skønne og hjertelige Oversættelse af hendes Digt, og haaber, De ikke tager hende ilde op, naar hun beder Dem om to smaae Forandringer, hvilke – som De vil see – hun ikke i æsthetisk Hense(ende), men af særdeles Grunde ønsker foretaget. Den Første af disse Forandringer er i anden Strophe, hvor hun ønsker Zithar istedet for Ha(τ)pe, fordi man ikke bruger Harpen til Spøg, men vel Zitharen til baade Spøg og Alvor. Det andet Sted er i 12 te Strophe, hvor hun ønsker hans Hellig! udtrykkelig berørt som hans Værk, og Grunden til dette Ønske er, at hun først i Nyborg af Sønnerne erfoer, at: hellig!hellig!hellig! vare de sidste danske Ord, som hans døende Læber udtalte, og at dette har rørt hende saa uendelig meget. Hun glæder sig særdeles til Deres Digt og takker forud for Deres Godhed, at ville sende hende det. Jeg takker ogsaa paa mine egne Vegne, baade for den Fornøielse, jeg har ivente, og den, jeg har nydt ved Deres saa særdeles skønne Oversættelse, som jeg med den største Fornøielse har afskrevet. Sætteren skrider bestandig paa at faae Oversættelsen til Aftenbladet, og idag har han forlangt den til Onsdag, som jo er umueligt, da De jo først maa have dette Brev og vi Svar fra Dem, inden Digtet kan trykkes. Jeg har ogsaa hørt, at Aftenbladet gaaer ind, hvor mener De i saa Fald Digtet burde trykkes? Rahbek beder mig i dette Øieblik ogsaa paa hans Vegne, at takke Dem for Deres Oversættelse – De har vel af Bladene erfaret, at her er begyndt lidt Vrøvl i Anledning af Theater-Festen for Baggesen, over hvilket Vrøvl Rahbek har ærgret sig meget, thi han siger virkelig af Hjertet:

Let all his faults sleep in his mournful chest.

And there for ever with his ashes rest!

His style was witty, tho' he had some gall:

Something he might have mended – so may all!

... Men nu maae Brevet afsted, altsaa kun i Hast min hjerteligste Hilsen til Marie, og vor gientagne tredobbelte Tak for Deres skønne Oversættelse.

Med Agtelse og Hengivenhed

Deres K: M: Rahbek¹⁴⁷

Som tidligere nævnt var J. L. Heiberg blevet en sjældnere gæst på Sophienholm, efter at Ida Brun i 1816 var blevet gift og draget udenlands, til stor forundring for Frederikke Brun, der ikke fattede eller lod som om, hun ikke ville fatte grunden.

Til Frederikke Bruns fødselsdag i 1825 havde Heiberg affattet et hyldestdigt på tysk »Gespräch zwischen Sophienholm und Bellavista«, der var formet som en samtale mellem Idas gamle hjem og hendes søster Charlotte Paulis landsted ved Klampenborg. Situationen krævede naturligvis en hyldest til Frederikke Brun, der åbenbart blev fejret hos den hjemmeværende datter på Bellavista, men pointen i digtet er, at Sophienholm sørger over tabet af den fraværende Ida.

Ved årsskiftet 1826/27 findes følgende brev fra Frederikke Brun til Kamma Rahbek, hvor hun blandt andet kommer ind på sit forhold til Heiberg:

72

Min elskede veninde.

[Januar 1827]

Jeg finder det meget passende, at oden netop udkom nu, og så snart Hr. Boje er færdig med ændringerne. Også at det bliver trykt i vores unge vens Flyvende Post, er jeg meget tilfreds med, hvis han nemlig vil optage noget af mig i det – for han har fuldstændig vendt sig bort fra mig, uden at jeg ved, hvorfor han unddrager mig, ja hele mit hus, sin tilstedeværelse, som altid var os så behagelig, og som vi altid forstod at sætte pris på. Iøvrigt ville jeg sætte større pris på, hvis dr. Heiberg ville udgive et større blad, et månedsskrift. – Han spreder sig over for meget og evner så meget. Et tidsskrift, som også havde en kritisk tendens i ordets egentligste mening og betydning – var heller ingen skade til. Han er overordentlig velegnet til at være redaktør og fortræffelig medarbejder ved et sådan organ – for bag den prægtige pande er der stor logik.

Han er en mester i den gode tone, i smag, i mådehold, og hvis den gode tids ældre mestre ville slutte sig til ham, kunne vi snart foregå Tyskland med et godt eksempel, hvor kritikken i skønlitteraturen trænger til genfødsel.

Jeg lider, lider, lider og er ofte langt nede – men det skal jo gen-

nemleves! Bevar Deres og Deres ærede mands venskab for mig. – Venskabet er min bedste jordiske trøst, ville jeg sige, hvis det ikke selv var af himmelsk oprindelse.

Fr. Brun

Vedrørende Baggenses Adam og Eva¹⁴⁸ ville jeg gerne diskutere med Dem en hel dag – der er meget stof.

Onsdag: Gid det nye år må bringe Dem alt godt og forøge alle højere goder, med hvilke det altid forbliver sandt. Den, som har, han skal gives.

Og Kamma måtte igen minde J. L. Heiberg om ikke helt at glemme den gamle fælles veninde:

Kiære Spanske!

Bakkehuset d. 11 Jan: [1827]

Efter Etatsraad Collin's Ønske /: og med Fru Brun's Tilladelse /: sender jeg ham nu Boye's Oversættelse af Digtet over Baggesen. Rahbek har, med Boyes Fuldmagt, gjort et Par ganske ubetydelige Forandringer, som hun ønskede, og derved har det været mig mueligt, at sende det før ind, end hvis jeg skulde ventet efter Forandringerne fra Søllerød. Jeg selv er meget fornøjet med at dette Digt kommer i Din spanske ☉: Din flyvende Post. Men een Ting maae jeg bede Dig om, nemlig at bringe lidt Orden i Noterne; thi det er »keine lyrische, sondern eine verdriessliche Unordnung«¹⁴⁹, som der findes. Jeg sender Dig herved Originalen, for at Du kan see, at Boye er temmelig uskyldig i Confussionen. Naar Du i Oversættelsen efterseer 1 og 2 Note, og i Originalen 1 og 4 Note, saa vil Du opdage adskillige Mærkværdigheder¹⁵⁰, hvoraf den meest paafaldende er den, Fru Brun paa sin Hjemreise er kommet til L ü b e k – hvor Digtet er trykt – førend til C a s s e l. At Digtet er skrevet, inden hun vidste noget om Baggenses Død, lader jeg passere, thi det er dog tænkeligt; men den forfærdelige Omvei /:det maae være paa den, at Mima og Hovmesteren ere blevene Ki æ r e s t e r s a m m e n:/ kan jeg slet ikke faae i Hovedet, af En, der har reist saameget som Fru Brun. . .

Caspar Johannes Boye (1791-1853).
Olie på lærred (35×27). Malt af Constantin Hansen.
Frederiksborgmuseet.

*Lev nu vel allesammen, og send mig det tydske Digt tilbage
naar Du har brugt det!*

*Endnu maae jeg dog paalægge [Dig], ikke reent at slaae Haan-
den af Fr: Brun, der dog holder saameget af Dig, og der saa høiligen
trænger til den Trøst, at hendes gamle Venner dog ikke forlade
hende.*

Din hengivne

K: M: Rahbek.¹⁵¹

Digtet blev trykt i »Kjøbenhavns flyvende Post«¹⁵² nr. 6 den 19.
januar 1827, og få dage senere skrev Fr. Brun til Kamma
Rahbek:

23. Januar [1827]

- ③ *Allerede igår, kære Bocca Mela ville jeg skrive til Dem – fordi
jeg netop fandt digtet i Den flyvende Post; jeg ville gerne se
Rahbeks omarbejdelse af den tredie strofe – dog, som det er, synes
det mig noglunde, men hellig er kun blevet forståelighed til del*

ved fodnoten. Men det hele tager sig virkelig godt ud, og som sagt ville jeg aldrig selv kunne gøre det så godt, og jeg beder Dem om overfor den fortjenstfulde Hr. Boje, om hvem jeg kun hører lutter godt og elskeligt, at udtale min mest imødekommende tak og ønsket om et nærmere bekendtskab.

I Hertha¹⁵³, kender De udgiveren? har man gjort mig den ære at afstrykke digtet ved siden af Baggesens herlige svanesang¹⁵⁴ fra Morgenbladet. Desværre efter 1. udgave. Hvornår mødes vi? Ak, jeg kan ikke komme – men at være så nær og dog så fjernt er en slags levende død. Adjø bedste kæreste. I største hast på postdagen

Fr. Brun

På Det kgl. Teater havde man d. 11. december 1826, ansat »Erik Eiegod« og »Baggesens Minde« af C. J. Boye til opførelse. Sidstnævnte var et mindedigt, hvori to søstre, Emma og Seline, sammen med deres broder forbereder en velkomstfest for den hjemvendende digter, alt imens de citerer af hans kendteste digte. Også deres samtale er gennemflettet med halvsjulte citater fra digteren. Faderen træder ind og melder, at Baggesen er død, hvorefter man grupperer sig omkring et oprejst digteralter, imens »Et qvindeligt Chor i Sørgedragt« træder ind og synger slutsangen af Baggesens gamle opera-vise »Min Luna svæver i Himlen«. Imidlertid kunne Boye ikke blive færdig med sit bidrag, der først blev indsendt d. 16. januar, og da Collin ønskede en »alvorlig ikke trættende Underholdning«¹⁵⁵, besluttede man på Baggesens fødselsdag, d. 15. februar, at spille Baggesens Minde og Niels Ebbesen. Den 9. februar sættes repertoire alligevel til Erik Eiegod, men da skuespilleren Georg Zinck imidlertid blev syg, måtte det igen opgives, og d. 13. februar averteres: »Torsdagen d. 15de Februar, Digteren Jens Immanuel Baggesens Fødselsdag, gives paa det kongelige Theater, til hans Erindring: Baggesens Minde, et Forspil med Sang; dernæst Axel og Valborg. . .« og med spærret sats i et NB: »Den til Baggesens Mindefest be-

stemte Opera: Erik Eiegod, kan, formedelst Hr. Zincks Sygdom, ikke gives.«¹⁵⁶

Oehlsenschläger havde endvidere indsendt et digt, »Baggesens Minde«, til teaterdirektionen, og Collin bestemte nu, at Boyes digt skulle anvendes som prolog, Oehlsenschlägers digt som epilog efter Axel og Valborg.

Mindefesten blev gennemført i overværelse af prins Chr. og karakteriseres af Heiberg i Den Flyvende Post som »en Fredsslutning i Aandernes Rige«¹⁵⁷, og Baggesens sønner engagerede Boye til arbejdet med udgaven af Baggesens danske værker, hvor han bl.a. redigerede fortsættelsen af »Labyrinten«.¹⁵⁸

Fr. Brun til Kamma Rahbek:

Tirsdag. [jan. 1827]

⑥9 *Desværre min dyrebare ejer jeg ingen af de bøger; Hr. Boje gerne vil have. Ellers ville jeg af hele mit hjerte stille dem til rådighed. Jeg har kun mange breve og også mange smukke utrykte digte af Baggesen – hvis Hr. Boje kan bruge noget af det til sin udgave af de samlede skrifter, så lad mig det vide: Så ville jeg ordne tingene og bede ham gennemgå dem med mig.*

Liunge har jeg selv takket skriftligt og vedlagt et eksemplar af den nye udgave til ham – det synes mig at være indiskret at sige mere, eftersom mine kære landsmænd har vist dette digt deres bifald på en så rørende måde.

Jeg har haft nogle slemme dage. Voldsom hoste, snue og krampe i benene har delt min krop mellem sig, dog er humør og nerver bedre end i det uforglemmelige forrige år, hvor jeg havde vældig brug for venskabets trøst. Vær De nu den venlige lille due, som giver de venligtsindede ubekendte efterretning om mig. Jeg føler det stadig hyppigere, at mange af mine landsmænd, skønt jeg ikke kender dem, vil mig det vel, men ak – de venlige sjæle er uden for min synsvidde! Og så mange, jeg i bund og grund nærede venlige følelser for, er blevet fremmede for mig, blandt dem smerter Heiberg og Thiele mig altid.¹⁵⁹

Adjø min elskede. Hils det venlige Egern og vær og forbliv min trofaste Bocca Mela – som jeg forbliver Deres tro

Fr. Brun

Jeg har 6 børnebørn med kighoste, men godartet. Gid overgangen til tøvejr har skaffet Dem ligeså meget lindring, som den har bragt mig smerte. Kæreste Bocca Mela.

Jeg beder om en sending af al slags papir – ca. for en 4-5 Rdl. Også småt postpapir¹⁶⁰. Jeg kan ikke få noget godt!

Kammas dom over Mindefestens forløb finder vi i et brev til Aug. Baggesen, der lå syg i Kiel:

Hun tilstår at høre »til de Beester, der har formaliseret sig over at man gav Axel og Walborg; thi det forekom mig som om Theater-Directionen vilde dermed belønne Oehlenschläger for hans Ædel- eller Høimodighed, og denne mener jeg, naar den var af Hjertet – som jeg virkelig troer, den var – har sin bedste Løn i sig selv og trænger ikke til nogen anden Løn. Og uagtet jeg virkelig anseer det for smukt* – at Oehlenschläger ved sin Epilog tog virksom Deel i Festen; mener jeg dog, at Axel og Walborg tilligemed Epilogen dog var formeget Oehlenschläger paa den Aften, der kun skulde være en Mindefest for Jens Baggesen, og endelig ikke burde see ud som en Triumph for Adam Oehlenschläger. Jeg seer af Flyveposten at Heiberg har en ganske anden Anskuelse af Sagen. . . «¹⁶¹

*K. R. tilføjer i en note: Heller ikke mere; thi det er ikke saa vanskeligt at lade den Døde vederfares Ret.

Den preussiske statsmand og diplomat, friherre Heinrich Alexander v. Arnim (1798-1861) var 1825-26 legationssekretær i København, og dermed født medlem af kredsen omkring fru Brun, som Kamma Rahbek udateret meddeler:

Fredag Morgen.

Hermed det forlangte Papir for 3 Rbd. Jeg kunde ikke faae det

beskaarne Velin¹⁶² før i Gaar: dette er Grunden hvorfor De først faar det i Dag. Gid det nu maatte være efter Ønske! Jeg har taget meest af det store Postpapir, fordi jeg troer, det er det, De helst vil have.

Eenhornet¹⁶³ duer det rigtigt nok ikke, men jeg lader det dog følge med, thi vil De ikke have det, kan De sende det tilbage og faae Andet i Stedet, da vi her i huset kan bruge alt mueligt Papir. Jeg beklager rigtig nok meget, at min Kuffert altid er saa proppet fuld med egerenske Bøger, naar vi reiser fra Hamborg: thi naar det ikke var, vilde det være mig en Fornøielse at kunne forsyne Dem med langt bedre Papir derfra, end det er mig mueligt at skaffe her. Nu er det endelig Tid, at takke Dem tusinde Gange for Deres sidste kiære Besøg, og den Fornøielse det var mig, at see dem saa ungdommelig rask, og ogsaa Tak fordi De bragte min gode Tante Klie med!

Mit Bud haster om lidt, saa at jeg kun i Korthed kan hilse Dem fra Egernet, at det skal være ham en sand Fornøielse, at modtage Hr. v. Arnim, og vise ham al muelig litterair Velvillie; og skiøndt han vist nok ikke trænger til R.s. Anbefaling for at blive kiendt med Nyerup¹⁶⁴, er det dog R. en Fornøielse at han vil gaae den Vei.

Jeg tænker alvorlig paa at see Dem, før min Afreise, og troe endelig om mig – thi jeg veed at fortiene det – at jeg tænker ofte paa Dem med Glæde, Taknemlighed og Stolthed, selv naar jeg bærer mig ad, som om jeg reent ignorerede Deres Existenz.

Deres tro hengivne Bocca Mela

Fru Bruns epistler kunne være forbilledlig korte, skrevet som de altid var i største hast.

- ③⑧ *Takk for alt gode hielperige Siel! Snart kommer jeg med Elise¹⁶⁶ at lægge Regning affor det livsalige Arbeide – Saa meget kuns – det er og kommer i værdige Hænder.*

Fr. Brun

Men heldigvis har vi også mere detaljerede og indholdsrige ting fra hende.

I november 1826 havde Oehlenschläger indsendt en ny tragedie i 5 akter, »Væringerne i Miklagard«, til teaterdirektionen. Den var blevet antaget af censorerne Olsen og Rahbek og udkom trykt i januar 1827.

74

Min kære veninde.

[1827]

Jeg griber et sjælden smertefrit øjeblik til at takke Dem for Deres kære seddel og Dem og Hr. Boje for mindefesten. – Hverken i liv eller død havde Baggesen, det man kalder lykke. Hensigten med at spille Erik og mindefesten på hans fødselsdag var tydelig hensynsfuld – og nu skulle den elendige skuespiller blive syg!

Imidlertid har mindefesten ikke forfejlet sit blide indtryk. Oehlenschlägers prolog har jeg bare ikke rigtig kunnet forstå. Selv prins Chr. har den [o: prologen i skriftlig form] ikke. Kunne jeg ved Deres godhed få den? Blandt Baggesens breve har jeg fundet et, som er yderst interessant med hensyn til Oehlenschläger Tror De, Hr. Boye vil bære mig med et besøg i dette hovedøjemed?

Kunne De låne mig Oehlenschlägers tragedie? Jeg har været så fordybet i Humboldt¹⁶⁷, Denham¹⁶⁸, Clapperton¹⁶⁹: A tour through the Westindies og har haft så travlt, eftersom jeg havde lånt disse sidste, at jeg hverken har set Valdemar Sejr eller tragedien.

Hvad siger De til kostumballet fra Ivanhoe og LallaRook?

Det er da noget, der rusker ånd og smag op af sønnen! Vi påtænker nogle tableaux – apropos tableaux – Ida har det godt og er lykkelig. Men min kære Gusta var alvorligt syg af en katarlisk nervefeber, hun er dog kommet sig, men har måttet ofre alt sit skønne hår til Æskulapsen¹⁷⁰. – Den kære engel kommer måske til sommer, dog kun måske. Adjø min elskede – Jeg omfavner Dem af mit ganske hjerte. Gid mildningen i vinteren må bringe Dem lindring. – Mig bringer den altid dobbelt så mange smerter – Ak jeg frygter dog, at disse grusomme kramper til slut vil lamme benet – også det bedste, det venstre, gentager som et ekko smerterne og svaghederne i det dårligste. Adjø kære gode

Fr. Brun

Torsdag: Mange venlige hilsener til ægtemanden.

I sit følgende brev hudfletter fru Brun Oehlenschläger, ligesom J. L. Heiberg, der i 1820'erne havde overtaget Baggesens rolle som Oehlenschlägers uforsonlige kritiske modstander og i »Københavns Flyvende Post« brugte tragedien til at vise, at Oehlenschläger ikke havde sit talent i det dramatiske, men i det lyrisk-episke.

57

Kære Veninde

Mandag tidlig [1827]

Nye lidelser forhindrede mig i at besvare Deres kære billetter og at takke for alle ting. Mindedigtet er meget kønt og hjerteligt og elegant, og det syntes efter min mening altsammen meget smukt, således som tilfældighederne har arrangeret det. Men, at Erik Eiegod¹⁷¹ endnu ikke og, efter hvad man tror, overhovedet ikke skal spilles, ville være uansvarligt. Tværtimod, skulle dette syngespil gives sammen med Bojes mindefest. Mange ønsker dette og frygter hint.

Om tragedien (∩: Væringerne i Miklagard) ville vi blive nødt til at tale en time. Der er en mangel på værdighed i karaktererne, der ikke helt kan tillades, såsnart de bestiger koturnen¹⁷² – I 4. og 5. akt begynder alt at hæve sig. Sprog, diktion, dialog og versifikation, og der er meget smukke passager, men skinken¹⁷³ i væringergildet slår koldt vand i blodet.

Det er, som om forfatteren ofte gjorde dette af kådhed, og Haldors karakter er ligeså mådelig som forfejlet. Ligesom også Zoe er alt for gemen. Man kan ikke engang hade hende, så dybt foragter man hende – og en sådan karakter hører ikke uidealiseret til på scenen. Kort sagt, kæreste veninde, dette stykke er ganske vist bedre end det, vi længe har set fra Adam. Men det forener det mangelfulde i hans tidlige stykker, i hvilke, som f.eks. i Hakon Jarl¹⁷⁴ og i Stærkodderr¹⁷⁵ den finere sædelige-æstetiske følelse ikke bliver forskånet, uden at nå op til disse stykkers kraft. Men der er allerkæreste og rørende steder deri. – Klammeriet med Olaf Tryggvesen er yderst forstyrrende – det skulle den vise eneboer være hævet over. Maria er herlig, og Elisabeth som hun skal være. Bare jeg nu ikke mishager Dem med min måske indiskrete åbenhjertighed.

Ida er, som De rigtigt huskede, født meget senere, nemlig 20. sept. 1793, den Ida¹⁷⁶, der tales om i Labyrinten, er Ida Kramer.

Min Karl er for nylig kommet hjem fra teatret fuldstændig indtaget i Hr. Bojes Jutta¹⁷⁷. Karakterernes idealitet, diktionens, dialogens og versifikationens grazie havde begejstret ham. – Ak, kunne man bare smelte de to sammen!

Jeg ser med smerte, at en uværdig tone med kævlerier tager overhånd i vore dag- og ugeblade og poste – og at man altid glemmer sagen til fordel for sølle personligheder. I det hæfte af Hertha, som jeg modtog, herskede der en bedre tone. – Adjø bedste Bocca Mela. Jeg hilser venligst gemalen, der er så venligsindet mod mig. Et sådant lykketræf, som det med gaven til Aug. Baggesen, glæder meget, og jeg deler denne fornøjelse med Dem.

Fr. Brun

Der er skrevet meget om Kammas have og hendes botaniske interesse, og haven var da også meget avanceret for sin tid. Kamma Rahbek stod ikke blot i forbindelse med alle byens gartnere, men var også ven med Holbøll fra den botaniske have, og fra ham fik hun jævnligt fortegnelse over de nyeste fremtoninger i haveverdenen. Hun var også i nær kontakt med slotsgartneren ved Rosenborg Have, P. Lindegaard, og slotsgartner Petersens tre døtre på Frederiksberg, gik i Bakkehuset under navnet »Blomsterpigerne«¹⁷⁸.

I 1827 forberedte man i det brunske hjem en storslået fest for prins Chr. Frederik og prinsesse Caroline Amalie. I den anledning blev al Kammas indflydelse i den københavnske blomsterverden sat i bevægelse.

Underholdningen skulle bestå af en række tableaux-vivants, den pågældende aften ialt 5. Det første tableau var Cedrick af Siboni, det andet lady Rowena af frk. Gerschau. Det tredje var Bois Guilbert af kaptajn Schwartz, det fjerde Abbé de Aymer af Jean de Coninck, og det femte og sidste havde hentet sit emne i Thomas Moores »Lalla Rook«, en ramme-fortælling på prosa med indlagte digte, der i 1821 var blevet præsenteret for danske læsere. Dette år udgav P. F. Wulff

Frederica Margrethe Bügel (1789-1875), kaldet Friede, var datter af den hovedrige grosserer Caspar Peter Bügel, der i slutningen af d. 18. årh. havde tjent en betydelig formue. I sin pragtfuldt udstyrede gård ved Frederiksholms Kanal førte han stort hus om vinteren, om sommeren på lystgården »Bonne Esperance« ved Øresund.

1809 købte han godset Ringstedkloster og oprettede et stamhus og familiefideikommis 1814.

Friede blev viet til Carl Brun den 20. maj 1812, og to dage senere gav familien Brun et stort bal i Bredgadepalæet.

Olie på lærred (72×57), malt 1812 af prof. J. L. Lund. Privateje.

Carl Friedrich Balthasar Brun (1784-1869), kammerherre, hofjægermester og eneste søn af Fr. og Constantin Brun. 1812 blev han gift med Fr. Mar. Bügel. Ægteskabet var meget lykkeligt, og de fik i alt 7 børn. 1818 fik han af sin far overdraget godset Krogerup ved Humlebæk. Her drev han landbrug og forsøgte sig med fårehold. Hovedbygningen var vidunderligt beliggende med udsigt over Øresund og Hven, men Carls naboer var, ifølge Fr. Brun, ikke passende selskab.

Hver sommer tilbragte hun en månedstid på gården, og ved jul og nytår samt ved fødselsdage indlogerede Krogerup-familien sig enten på Sophienholm eller i Bredgade. Olie på lærred (72×57), malt 1812 af prof. J. L. Lund. Privateje.

nemlig en oversættelse af »Paradise and the Peri«¹⁷⁹, et af de indlagte digte.

55

Bedste Bokka Mela.

[1827]

I Carl Baggesens navn sender jeg Dem digtet¹⁸⁰, som han ønsker overdraget til dem, der var så venlige mod ham og hans broder.

Læs det for Deres kære mand og hr. Boje og hør deres dom, om de finder det egnet til at trykkes i et tidsskrift? Måske er det noget for Hertha? Den meget beskedne forfatter har ganske vist ikke snakket om det i sit brev – men jeg synes, at dette udtryk for den dybeste kærlighed for Danmark gjorde det meget egnet til det.

Nu en bøn! Til det første selskab, som jeg giver i 2 år, og ved hvilket H.K.H. prinsen og den smukke prinsesse bærer mig med deres tilstedeværelse, har jeg brug for blomster til mine kranse, og det skal rigtignok være de smukkeste, man kan få for gode ord og betaling. Brug al Deres blomsterkredit! Hyacinter er ganske vist smukke – bare uanvendelige til kranse – dog ønsker jeg alt, hvad jeg kan få til 2 buketter. Bare fint grønt, især myrter, og hvad den sletteste årstid byder på af blomster – tassetter¹⁸¹, de sirlige cyklamer¹⁸² o.s.v. er meget velkomne, men alt, hvad der blomstrer, er godt – til tirsdag eftermiddag eller onsdag tidligt, 1-2, ønsker jeg bestemt at have blomsterne for at kunne binde kranse og buketter. – Adjø. Vi giver Cedriks taffel fra Ivanhoe og Lalah-Rooks telt¹⁸³, og en meget yndig Peri og Joachim Mjønster¹⁸⁴ overrækker kransen. Adjø bedste

Fr. Brun

Desværre havde »Perien«, der blev udført af frk. v. Gall, ikke mod til at fremsige sit digt, så Siboni, der på Sophienholm havde arrangeret musikalske aftenunderholdninger efter italiensk forbillede¹⁸⁵, måtte i hast foretage en ændring:

Angrebet af nogle yderst smertefulde dage kun disse linjer i hast!

Det hele tog sig vældig godt ud. Da Perien ikke havde mod til at fremsige digtet, komponerede den geniale Siboni¹⁸⁶ en melodi til det i største hast, og det blev udenfor scenen sunget henrivende af ham, hans hulde datter Pepina¹⁸⁷, Hr. Bergs¹⁸⁸ og Ida Wulf.¹⁸⁹

Jeg ville ønske, at De og Deres kære mand havde været til stede, men det er desværre altid Pia desideria¹⁹⁰, og vi er adskilt som af have og ørken. Jeg årelades, så at jeg, ligesom Ragnar Lodbrock¹⁹¹, lader mig angribe af 24 orme. Kære Bokka Mela. Jeg er henrykt over Valdemar Sejrs.¹⁹² Jeg har læst den to gange i træk.

Mange smerter og mange gøremål forhindrede mig i at besvare Deres kære linjer tidligere. Men kommissionen har jeg udrettet. Jeg skrev til vores gode Karl Baggesen og sendte ham den hjertelige oversættelse af det hjertelige digt – og meget oplivet må han have været ved modtagelsen, og højt beæret må han have følt sig ved at se sig således udmærket af patriarken indenfor vores litteratur.

Denne uge har jeg lidt meget. Ligeledes er den ædle gode Gartners død¹⁹³ gået mig nært. Han var sådan en smuk menneskeskabning, som nu skal blive til jord. Han var et rigt begavet naturmenneske. Jakobsen¹⁹⁴ og han konsulterede angående min mærkelige tilstand, og nu følger jeg virkelig den kur, han har ordineret – medens hverken han selv eller andre kunne hjælpe ham, der hjalp så mange!! Vær god at læse Denham og Clappertons rejser i Afrika – og Heads Rough¹⁹⁵ Sketsch of a voyage through the Pampas and on the Andes, og tænk særlig på mig ved Condorens¹⁹⁶ død. Adjø kære

Fr. Brun

I sommeren 1827 havde Frederikke Brun endvidere en kær ven, Mimma Zoëgas bror, naturhistorikeren Federico, boende i

huset. Han gav hende undervisning i »Phisique céleste« (◊: astronomi), og samtidig underviste han så prominente personer som den engelske og franske ambassadør i eksperimental kemi, og med prins Christian Frederik analyserede han islandske mineraler.

[Maj/april 1827]

⑥8) *Jeg sender Dem her bedste Bocca Mela 2 Expler. af den nye Edition of Oden – maatte De og Egernet være – fornøjet saavel: »mit der verbesserten als vermehrten Auflage!« Besørg det ene til Herr Boje og opskriv mig hans Adresse.*

Haver De allerede læst Adam og Eva? Det er et tankefuldt, skielmisk, nydeligt Digt – endnu haver han ei sagt andet end hvad Bibelen og Herder¹⁹⁷ /:Älteste Urkunde des Menschengeschlechtes:/ tillader, men jeg haver kuns læst de 3 Sange endnu – Beskrivelsen af det ubeskrivelige, af Chaos er uendelig skøn og vittig. Jordklumpen Adam og hans Bengeltid treffelig et. et.! Jeg seer herfra, hvor De gotter Dem derved – Men Grundtvig¹⁹⁸ Lev vel! Jeg lider! lider! lider! En Krampe fra Rykkhvirvelen til Taaen truede i Gaar Aftes at omdreie Been og Fod – Jeg er som en galvaniseret død Frøe! Og Jakobsen siger, at det er just det samme! Dette er igen en af Musernes uvilkaarlige Indskydelser!! Adieu Beste

Fr. Brun

Mandag Gud bevare mig, jeg har i hast skrevet dansk, hvilket jeg til min skændsel ikke kan! Undskyld danske muse!

Bakkehuset 3. juni

Temmelig imod min Forventning, har jeg nu den Fornøielse, at kunne paa selve deres Fødselsdag sende Dem en skriftlig Hilsen, og den endnu større Fornøielse at den kiære Onkel Job bringe Dem denne Hilsen, tilligemed, med de Blomster Tørchammer saa gjerne vilde have bragt Dem allerede i Gaar. Modtag Hilsen og Blomsterne – som det egentlig er en Barnestreg at jeg sender Dem – med

Deres sædvanlige Godmodighed; og ønske den stakkels Boccamela, at hun – ifald det er hende beskikket oftere at have den Fornøjelse, at sende Dem Blomster paa Deres Fødselsdag – ikke et andet Aar, maae være saa ussel som hun er i dette Øieblik. Dog dette er et forfængeligt Ønske! Ønske hende derfor heller blot Taalmodighed til at bære sine lidelser, saa længe det er Guds Villie! Egernet – som hilser og lykønsker hjerteligen – har bedet mig sige Dem, at Indlagte har Bispen igiennem ham bedet mig afskrive og sende Dem, ventelig for at De skal have den Godhed, at sende det til Ida.

Mit Bud staar allerede og længes, og da jeg desværre ikke har Noget opbyggel[igt] at meddele Dem, vil jeg heller skynde mig at pakke mine Blomster ned, end ffylde] Dem med Klynkeri. Gud vel-signe Dem og hils alle, som en Hilsen fra Bocca [Mela] kan interes-sere en Smule.

*Deres tro hengivne
BoccaMela¹⁹⁹*

Også behandlingsformer hentet fra folkemedicinen blev taget i anvendelse, når Frederikke Bruns læger forsøgte at lindre eller helbrede hendes utallige lidelser. Men alt viste sig naturligvis at være forgæves.

77

Højtelskede!

3. juni 1827

Blomsterne kom netop som fra Dschinnistan²⁰⁰ – skønnere end de skønneste, jeg nogensinde modtog fra Deres kære hænder.

Den berømte birkebladetur²⁰¹ har ikke hjulpet. Jeg lider den ene dag efter den anden som i Skærsilden. Den anden fod bliver svagere, og den venstre hånd vægrer sig ved at støtte begge ved hjælp af krykken og gør meget ondt. Gud fri, hvis alle sjælens. . . på engang falder. Jeg bliver også mattere. Jeg sender den gode ægte-mand de hjerteligste hilsener. Kære engel, sig mig bestemt, om De snart drager til Rhinen? Så må jeg nemlig give Dem et brev med til min Adelheid Stolthersoth i Gesenheim²⁰² v. Rhinen.

Her hilser mine børn, som ærer Dem højt for Deres egen skyld og elsker Dem på grund af Deres godhed mod mig.

Fr. Brun

Fredag [efter 3. juni 1827]

53 *Ligeså inderlig Deres trofaste altid blomstrende gave rørte mig, ligeså dybt bedrøvede den klagende tone i Deres brev mig.*

Endnu i det tidlige forår fik jeg så gode oplysninger om den måde, hvorpå De havde tålt den mest utålelige vinter – men ganske vist er det, vi er tvunget til at kalde forår, vår, »den frydefulde tid« o.s.v. en ting Dante²⁰³ har glemt i sine Helvedes-kredse. Desværre bekræfter Münster og min kønne niece Rikke²⁰⁴ alt det, De selv meddeler om Deres dårlighed. Mit kære hjerte, forsøg dog Islandsk mos²⁰⁵ efter følgende recept. Jeg havde i Neapel i 1809 en grim hoste, som ikke gav mig ro, hverken dag eller nat, som havde varet i månedsvis, og som jeg synlig blev magrere og afkræftet ved. 14 dage efter denne kur hjalp. 2 Unzer²⁰⁶ mos koges med 4 glas vand, indtil det er kogt 1/4 ind. Massen vrides, og så skal afkoget drikkes med 1 glas om morgenen, en time efter morgenmaden og 1 glas om aftenen i sengen: således at det resterende bliver fyldt op med frisk ukogt mælk og bliver gjort til varm mælk i varmt vand. Så tilføjer man så meget sukker, at det bliver velsmagende. Sønnen indfandt sig derpå igen. Man skal bare spise let og undgå smør og fede ting.

Jeg hilser hjerteligt den venlige ægtemand. Er doktor Brück²⁰⁷ her endnu? Så inviterer jeg ham til Sophienholm. Min fødselsdag var en smertensdag – raseriet var lige stort i elementerne som i mine stakkels lemmer – Gud giv os stakkels væsener, som ikke er egnede til at leve under disse himmelstrøg, tålmodighed. Min stakkels Lotte lider ligesom jeg, uden hjælp.

Af og til glemmer jeg mine lidelser i Coopers²⁰⁸ herlige romaner. I genialitet . . . i det mindste på højde med W. Scott²⁰⁹. Molbech²¹⁰ og Heiberg kan ikke tåle, at den milde Ingemann er så værdsat. Gid han snart må ærgre dem endnu mere. Adjø bedste kære.

Fr. Brun

Rusland førte i årene 1826-28 krig mod perserne. Perserne blev slået ved Jelisovetgrad i 1826, hvorefter russerne trængte ind i Persien. Efter flere russiske sejre blev Erevan og Tavriz besat, og ved freden i Turkmantsjai d. 22. februar 1828 erhvervede russerne en del af Armenien.

17. oktober [1827]

④5 *Her min kære Bocca-Mela er et yndlingssted fra Wielands Idris og Zenide²¹¹ ud af hukommelsen og måske ikke rigtigt. Gid Deres veninde, som er så venligt forudindtaget i mig, må føle sig tilfreds med det – andre autografer kan jeg ikke så godt finde frem nu, da meget allerede er pakket sammen. Deres karakteristiske hilsen til Hamborg er sandelig ikke noget rimsmederi, og jeg ville ønske, vi havde fået det hele!*

Svar mig nu ikke for langt og dejligt. Det må skade Dem og er altså »a grief of joy«! Nogle ord er tilstrækkeligt. Jeg kunne ikke svare med det samme, fordi jeg den ene dag havde igler på tænderne, den næste dag blev åreladt – for det vanartede blod kvæler mig. Jeg lider lidt mindre, som altid på de gode efterårsdage, men vinteren vil snart nå mig. Jeg sørger over russerne og den civiliserede menneskeheds sag. Der mangler en stor mand.

Gid de bare må beholde erobringerne ved Phasis²¹² og i Armenien. For det første for, at den grusomme handel med ædle kaukasiske menneskestammer bringes til ophør, for det andet for, at såmange kristne bliver reddet. Vore grækere er reddet, og Frankrig kan igen erhverve berømmelse. Hjertelig hilsen til det venlige Egern og den kære Christiane. Adjø

Fr. Brun

I sin Mindekrans skriver J. P. Mynster om Kammass helbred:

»Frue Rahbeks Helbred havde aldrig været stærkt. Vel havde hendes Venner naar de saae hendes Livlighed og den Kraft, hvormed det fine Legeme kunde bevæge sig, ofte Ret til at finde Grunden til hendes Klager i den Ængstelighed, hvor-

med hun var opdragen til at agte paa sin Helbredsforfatning, men mange Gange viste ogsaa hendes Udseende, at Ildebefindet var virkeligt. Imidlertid kunde man ikke udfinde, hvad der feilede hende, og da Symptomerne for det Meste snart igien forsvandt, og hun kunde glemme dem, saasart Noget vakte hendes Interesse, var der ingen egentlig Anledning til Frygt.«²¹³

Fra Thiele ved vi, at hun i høj grad var nervøs, og at hun, når disse lidelser krampagtigt overfaldt hende, brugte æterdråber i stærke doser, særlig kunne ligkister eller ligkisteformer afficere hende stærkt²¹⁴. Fra andre kilder ved vi dog, at »Krampeparoxysmus dengang var Damernes svage Side«²¹⁵, og Heinrich Callisen regnede da ogsaa nervesyge og kramper blandt de talrigeste sygdomme i hovedstaden.²¹⁶

Den almindelige opfattelse er, at fru Rahbek fra sin tidligste ungdom led af brystsyge og døde af denne sygdom 53 år gammel. Ved brystsyge forstod man på den tid, hvor auskultation og termometri endnu ikke var i brug, hvad vi i dag ville kalde en langt fremskreden lungetuberkulose. De lettere former af denne lidelse henregnedes til forkølelsesfebre (febres catarrhales), svækkelse (asthenia) og blegsot (chlorosis), selv om man var klar over, at de af og til kunne udvikle sig til denne sygdom²¹⁷.

O. H. Mynster taler i sine breve til Kamma om hendes svækkelse, særlig hendes nervesvækkelse (neurasthenia). Han behandlede hende efter datidens brug i udstrakt grad med kamfer og rådede hende til at være meget i frisk luft, gå små ture og skåne sig. Hendes fordøjelsestilfælde behandlede han med let diæt og milde afføringsmidler.

Alle fru Bruns breve er gennemsyret af hendes egen og døtrenes lidelseshistorie, men i modsætning til korrespondancen med veninden Caroline v. Humboldt er symptomerne ikke så minutiøst præciseret. Det skyldes nok, at fru v. Humboldt skulle rådspørge det berlinske lægekorps vedrørende

fru Bruns sygdomme, hvorimod hun og Kamma har haft de samme læger at konsultere i det københavnske.

I sine erindringer skriver J. G. Rist:

. . . »Allmählig hatten ihre Nerven den geistigen Erregungen, weil diese eben keinen leiblichen Grund und Boden hatten, nicht widerstehen können, sie war in einem Zustand beständigen Leidens, ja, mitunter gänzlicher Erschlaffung verfallen, aus dem der Gebrauch von Opium sie nur für Zwischenräume riss, um einer desto tiefern Herabstimmung Raum zu geben und dazu gesellte sich das Unglück einer täglich zunehmenden Taubheit, die sie von einer unmittelbaren Berührung mit der wirklichen Welt fern hielt.
..«²¹⁸

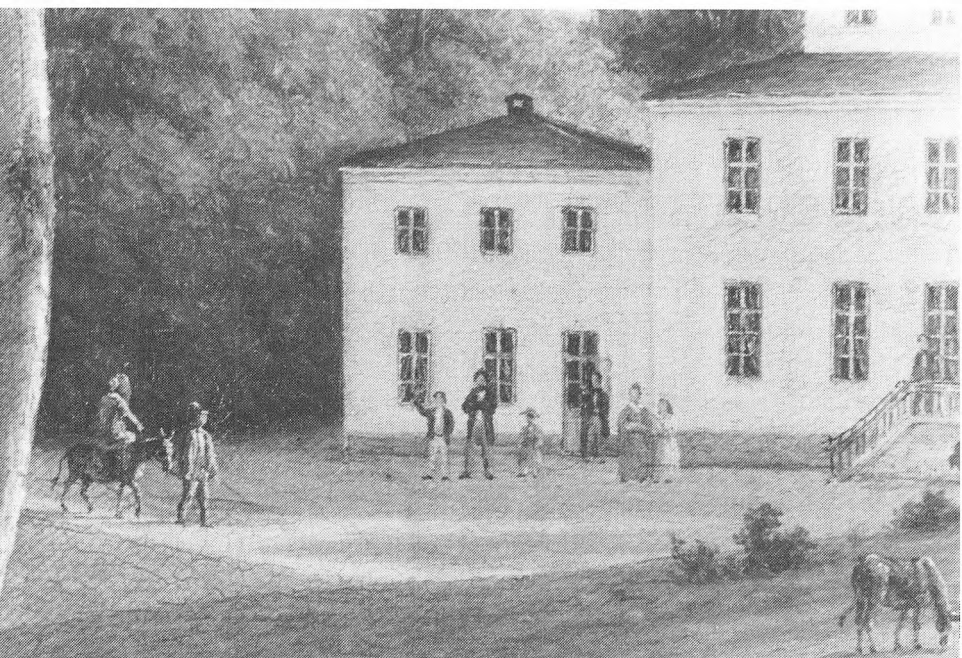
Det generede bl.a. Fr. Brun at gå op ad trapper, og hun lod sig derfor ofte bære af tjenerne, idet hun sad i et skind med stokke i enderne, som tjenerne holdt i, mens hun igen holdt disse om halsen. Det siges, at tjenerne undertiden af malice slap taget, så hun faldt, og det så viste sig, at hun godt kunne gå.²¹⁹

Uden tvivl har fru Brun lidt af gigt, men samtiden tog hende nu ikke særligt alvorligt. Således hedder det i en lakonisk bemærkning fra J. P. Mynster til J. L. Heiberg:

» . . . Fru Brun befinder sig ikke ganske vel, dog formodentlig heller ikke meget ilde« . . .²²⁰
og Mathilde Reinhardt fortæller at:

. . . »De mange Svagheder, som Fru Brun havde klaget over i største Delen af sit Liv, og som hendes Omgivelser derfor havde vænnet sig til ikke at ænse meget, bleve efterhaanden virkelige. . .«²²¹

men dette var først tilfældet i fruens sidste leveår. I Kammars brevbunke findes dog flere takkeskrivelser²²² fra fru Bruns hofdamer, når »den grandiose« ikke var istand til at føre pennen. Således beder Hanne Eggers Kamma sende to subscriptionsplaner, den ene til dronningen, den anden til fru Brun, eftersom grev Schimmelmann har bortkommet hendes. Et

andet brev takker for en fortræffelig oversættelse, Rahbek har foretaget og samtidig fremsendes en hårlok fra fru Brun, og endelig findes et fransk takkebrev fra Mariquitta de Dreyer, der takker for en æske, Kamma har sendt veninden.

63

Min elskede Bocca Mela. [efter 29. okt. 1827]

Hvor har Deres trofaste hjertehilsen rørt mig! Hvor har jeg hilst sammes kære tegn velkommen med glade øjne!

Ved De, at jeg indtil for 4 uger siden troede, De var ved Rhinen? Det var først August Baggesen, der skuffede mig. Min helbredstil-

Sophienholm ved Bagsværd Sø var et yndet motiv for malere, både Rawaert og H. G. F. Holm har lavet smukke arbejder, og her er det F. C. Kiærshou (1805-1891), der var elev af Eckersberg og J. L. Lund. Fra 1826 udstillede han sine naturstudier og landskabsbilleder og fik hurtigt en ret fornem køberkreds. På detaljen ses Fr. Brun ridende på sit æsel, mens familien er opstillet foran huset. Om »rideturene« fortæller Marie Konow:

»Paa Sophienholm pleiede hun (o: Fr. Brun) – til Erindring om sit Ophold i Italien – at gjøre Ridetoure til Æsels i de deilige Skove derude. En yngre Gjæst maatte da altid ledsage hende; Vedkommende var saa iført en høist uklædelig saakaldet »Støvkappe« og maatte sidde i en meget umagelig Sadel – en Slags Havestol med Rygstød – medens hun selv havde en god engelsk Damesadel. Min Moder (o: Christiane Oehlenschläger) red som Ung med hende, og hun har fortalt, hvorledes hun tiggede Fru Brun om at slippe for Støvkappen, og især om, at ingen Æseldriver skulde holde i Bidslet, hvad der var saare overflødig, da disse Dyr vare saa dovne, at Touren foregik i det allerlangsomste Tempo, saa det var »ei blot til lyst«. Hun bar sig dog ved disse Ridetoure ikke ad som i Italien. Thorvaldsen fortalte os, at han undertiden maatte ride med hende der. Af »Anstændighedshensyn« havde hun ladet sye Buxer til Æslerne, »og saa kan det nok hænde«, sagde Thorvaldsen, »at de kom hjem med Pærer i Lommerne.«

(Marie Konow, p. 56-57) Olie på lærred (81×59). Privateje.

stand er uforanderlig ligesom skæbnens beslutninger. Mit liv er et »mañana«²²³, for jeg lider regelmæssigt som en kold tudse af en ofte frygtelig krampe fra ryggraden (og desværre i rectum) til haserne, så jeg jamrer hele dagen. Alle aktive midler skader, og intet hjælper. Kun lindrende palliativer²²⁴ kan anvendes. Jeg skal hilse fra mine døtre. Ak, den lykke at have min trofaste, hulde Augusta omkring mig, er ligesom en dejlig morgendrøm nær afslutningen, dog har vi nydt hinandens selskab. Adjø bedste. Min livsdag er kort og min lidelsesdag lang – når jeg har det sådan, er jeg ude af stand til at lave noget som helst. Gid disse frugter må synes Dem lige så kære, som blomsterne var det for mig! Send den venlige ægteemand min hilsen. Hvad håber og frygter han for vore grækere? Deres egen

Fr. Brun

Kamma var nu ikke ene om at fremstille æskebillederne til sine æskearbejder. »Fortrip-Landskaberne«, som de hed i Bakkehusproget, blev lavet af bl.a. »Blomsterpigerne« og J. M. Thiele. Og det er sidstnævnte, Kamma henvender sig til i følgende brev:

...»Endvidere vil jeg sige Dem, at det er mig vigtigt, ret snart at faae et saadant lille Cabinets-Stykke, som Fru Brun, der fik det Sidste – (Mynster fik det første) – kalder det...

...Jeg behøver da blot at tilføie, at De meget gjerne maa skabe dette saa lille og ubetydeligt, som De lyster, men, at dersom De udvider Skabelsen til Kanterne, jeg da maae bede Dem ogsaa have den Godhed, at skabe en Smule Luft dertil; thi det kostede mig megen Møie, at faae Luft paa Fru Bruns Stykke, og det fortrædige mig, at maatte sætte Fingre paa Deres Arbeide.«²²⁵

17. november 1827.

- ⑦8 Jeg kan ikke sige Dem, min kære veninde, hvordan den henrivende gave fra Deres kunstfærdige hånd, som dr. Brück med så stor venlighed overrakte mig, har rørt og glædet mig. – De kan sagtens måle Dem med de nydeligste akvarelmalere. – Det er det aller-

kæreste kabinetsstykke, og vidste jeg bare, hvordan man gjorde, så skulle æsken i glas og ramme, for den er alt for smuk til oblater. Og de kære antikker. Hvor har de beriget mig – de sidstnævnte skal kun anvendes til de allerfornemste kærlighedsbiller!

Hr. Brück har set mig i mine smerter, og idag skriver jeg til Dem plaget af dem. – Brun er også yderst lidende – ak, han kæmper den svære kamp mellem en kæmpekonstitution og en uheldelig sygdom i en alder af snart 81; ingen kan hjælpe ham, ikke engang lindre. – Han er meget ked af det – Ak, hvem kunne ønske sig at blive så gammel? I mellemtiden får han tit uventet sin kraft tilbage!

Mit hjertes Gusta er i løbet af næsten kun 3 dage vendt tilbage til Riga. Det var et dejligt, ukompliceret samvær – for hun fandt sin fader i en rimelig god periode og forlod ham fortrøstningsfuld.

Her sender jeg Dem den lille samling af breve fra Bonstetten til Matthiesson og ønsker at høre Deres oprigtige mening om dem! Anbefal dem også til den gode ægtemand! Er det ikke herligt, at tyrkernes »stubbern spirit« tvang stormagterne til at brænde flåden af? Nu har vore grækere pusterum, men den lykkelige ende på det hele ser vi først ovenfra! Snart vil jeg høre de bedste nyheder fra Capo d'Istria²²⁶ fra Geneve. Adjø bedste. Smerten jager i mig. Deres trofaste

Fr. Brun

I december 1827 kom »sangens dronning« Angelica Catalani til Danmark på en af sine talrige kunstrejser. Røret blandt københavnere i den anledning var umådeligt, men de spændte forventninger var lige ved at blive skuffet, idet Catalani ikke mente at kunne finde noget passende sted at lade sin mægtige røst høre i. Det Kgl. Teater, det eneste større koncertlokale i byen, fandt hun for småt for sin stemme, og kirkerne, som hun kastede sit blik på, kunne ikke profaneres ved verdslig kunst.

Det var uden tvivl Siboni, der var en gammel bekendt af den europæiske stjerne, der overvandt hendes betænkeligheder og sørgede for 5 koncerter på teatret. Også det brunske

Constantin Brun (1746-1836). Af sin kone lidt ironisk kaldet »caro sposo« (d: den kære ægteemand), for forholdet mellem ægtefællerne efter Frederikkes hjemkomst var kun tåleligt, når man undlod at bede om penge og snakke om at rejse. Brun havde erhvervet sin rigdom ved private forretninger, specielt i korn, der kulminerede med hans kornleverancer til Frankrig i midten af 1790'erne. 1798 blev han etatsråd, 1810 konferensråd, 1831 gehejmekonferensråd. Han blev Ridder af Dannebrog 1811, Kommandør 1826 og Storkors 1829. Desuden var han ridder af Nordstjernen.

Pastel af Chr. Hornemann. 1829 (56×48). Frederiksborgmuseet.

---

hus besøgte hun flittigt i de fire måneder, hendes ophold kom til at strække sig over.

12. januar 1828.

⑦9 *Et brev som Deres, kære Veninde, er ikke let at besvare på, og det bliver det heller ikke (mindst af alt i dag, hvor jeg kæmper med*

smerten), lige meget hvor meget det end glædede og styrkede mig og min Lotte.

*At jeg føler og tænker ganske lig Dem med hensyn til Guddommens og Gudernes yndlinge, glæder mig meget.*²²⁷

Men meget frommere end Goethe, ja from var vores stakkels Baggesen!

Hvad angår Catalani²²⁸, taler jeg ligeud, og lad det blive mellem os. Hun er en vældig god, naturlig, oprigtig kvinde. Hun har så meget hjerne, netop så meget, som hun har brug for med en sådan sølvkatarakt til stemme. Denne stemme kan kun komme til sin ret i et stort rum, hvor den kan rumme ørnens vinger. Hun forstår vældig godt at tæmme den i en sal, men så er det ikke mere hendes naturlige organ – først når 2.000 stemmer og 200 instrumenter ledsager hendes God save the king, og hun svæver over dem alle, da først hører man Angelica Catalani. Da hun var 8 år gammel og blev opfostret i klostret i Senigaglia²²⁹, lod man hende synge bag ved koret i gejstlig musik. Da applauderede de andægtige i den grad, så hun fik forbud mod det. Da fru v. Staël hørte hende synge, sagde hun til hende: Hvis jeg skulle drage i krig, ville jeg bede Dem om at synge min afskedssang.

Netop sådan følte jeg det, da hun hos mig sang duetten fra Tancred²³⁰, hvor han fuld af fortvivelse drager i krig for at dø.

Hun er en anseelig kvinde, passer til sin alder og har en naturlig ædel anstand og meget rene sæder og karakteregenskaber, så at hun fortjener al agtelse. Hun er fuld af undren over Sibonis kvindelige elever, specielt Ida Wulffs²³¹ sangkunst og Fonsecas²³² stemme og i det hele taget yderst retfærdig over for andres fortjenester. Om Ida sagde hun: Ha una voce magnifica – canta come un angelo: e questo, tilføjede hun, io dico di cuore.

Ak, jeg ville gerne tale meget med Dem. Men jeg kan ikke før end til foråret, når De ikke mere lægger i kakkellovnen, min kære varmeelskende engel. Varmebesværet plager også Catalani, som siger, at hun aldrig i Europa har fundet så varme stuer.

Myrerne kribler – Spørg dr. Brück hvad det betyder? Jeg må slutte – og hilser bare det venlige Egern.

Fr. Brun

Ak, om forladelse for klatterne.

Hvilke tanker har De gjort Dem over min tavshed? Men de sidste 14 dage er fløjet afsted for mig, på så mange måder bevæget, at de forekommer mig som en drøm. To dage efter d. 3. juni blev Brun dårlig – natten mellem d. 7. og 8. alvorligt syg – på denne dag ventede jeg min svært (og ak sandsynligvis håbløst) lidende elskede hjerteveninde frk. v. Galls²³³ ankomst her, hvor hun havde i sinde at tilbringe tiden i kongefamiliens fravær.

Hendes tilstand var efter hendes sidste rejse så betænkelig, at jeg med angst og bæven imødeså hendes komme. – Da kom et bud og bragte mig meddelelse om Bruns alvorlige sygdom – Jeg ilede med splittet hjerte ind i dødsangst – Gud være lovet var faren overstået, og helbredelsen beviste den højtbedagede oldings indre kraft, og dagen derpå ilede jeg ud til veninden for at ønske hende velkommen. – Ak, hendes tilstand er kun intervaller i dårligdomme, der udvikler sig mere og mere – hun bærer døden i sit uskyldige skød – og ved det og lider med den hengivelse og styrke hos en troende, der allerede hernede er blevet til en engel.

Men i de sidste 2-3 dage går det langsommere med Bruns helbredelse. Jeg kører frem og tilbage, delt mellem begge og får kun lidt fred, for her eller der er jeg bekymret for den anden. Brun kan ikke tale direkte med mig, men jeg ser til ham og overtyder mig om hans tilstand, der alt i alt er tålelig.

Deres smukke blomster visnede i de kar, som min syge veninde egenhændigt havde lavet.

Gid De ikke må savne Hamborgrejsen alt for meget. Mine børn Carl og Friede²³⁴ er der blevet modtaget af vore venner på den mest kærlige måde. Fanny²³⁵ var næsten 3 uger her, og jeg mødte vor Mynster hyppigere. Men imorgen kommer han for at tømme hele min kære lille rede. Dog vender de kære små til min store glæde tilbage med rødere kinder, end de kom. Mange venlige hilsener til ægtemanden. Deres trofaste Fr. Brun omfavner Dem på det hjerteligste.

Eftersom Kamma i sine sidste dage led af en slem hoste,

havde Frederikke Brun foræret hende en smuk ged, hvis mælk hun drak. Til morskab havde hun den også undertiden i sin stue.²³⁶ At gaven i begyndelsen ikke var helt ukompliceret, ved vi fra Edvard Hvidt²³⁷, der besøgte Kamma d. 28. juli 1828. Søsteren Christiane var nu mere optimistisk og mente, at ikke alene ville geden gavne Kamma ved sin mælk, men ved sin stumme skønhed kunne den også være hende et behageligt selskab, og måske ville hun komme til at elske den »ligesaa høit som Biskop Henri elskede sin Mads Gedebuk (i »Ærlighed varer længst«)²³⁸ af Oehlenschläger.

Den 29. juli s.å. har vi en sidste »Hundepost« til Kamma fra Adam Oehlenschläger, der under overskriften »Til Gieden« morer sig over fru Bruns gave.²³⁹

På foranledning af Frederikke Brun udgav H. H. Füssli på sit forlag i Zürich »Briefe von Bonstetten an Matthisson«, der omfatter breve fra tidsrummet 1795-1827, hvortil der er knyttet et autobiografisk fragment af Bonstetten »Erinnerungen aus Bonstettens Jugendleben, von ihm selbst geschrieben«.

59

Min elskede Bocca-Mela!

[1827/28]

Det er lykkedes mig at få fat i denne 1. udgave af Bonstettens breve, frisk fra bogtrykkeren, med posten. Jeg lod to bringe, et til Dem og et til min elskede frk. v. Gall. Jeg ved, at det vil glæde Dem begge på denne kære dag. Send mig et par ord om hvordan De har det. – De skal ikke skrive, fordi De skriver for dejligt og for langt. Men Egernet eller Christiane kan vel sige mig et par ord. Gid dette milde efterår må gøre Dem godt. Mig bragte det palpitationer²⁴⁰, som bekymrede mig meget. Adjø, min tro veninde. Forlæggeren ønsker sikkert at holde disse 1. udgaver skjult, indtil de herværende boghandlere har fået deres. Såsnart mine eksemplarer kommer, bytter jeg dette på dårligt papir for Dem.

Fr. Brun

Den 27 Juli.

Gindepost

1328.

Til Gieden

O du idylske Bæst! som tripper om paa Klipper
Og hjælper Digterne, naar Hypokrene slipper!
Som Skræd'ren unge Laps udstopper tit med Dvælg,
Hvor tit har du Fru Brun ei ammet med din Mælk.

Jeg mener Digtermelk, og alting metaphorisk.
Hold paa Metapheren! udraabte matadorisk
Den gode Thomsen før — det var en ædel Daad;
Og derfor fik han Bank og blev Justiceraad.

Metapheren igjen jeg gribe vil i Hornet,
Du altsaa ikke meer maa gaee i Grøvt og Kornet,
Du Qvinde med et Skiæg! du Hex, som fordem stod
For Macbeth, da ham reent hans Ærlighed forlod.

Derfor du blev et Fæ, som Azor i Zemire,
Og strængt du er fordømt omkring at gaee paa Fire,
Til, ved en ædel Daad, du sonet har din Synd,
Og giøder ei Fru Brun paa Klippen meer med Dynd.

Nu altsaa kiære Gied! Ja det vil blive Løier
At see paa Cammas Gulv dig lystig gaee i Tøier,
Og stange Giester bort, som vil til Fruen see,
Til hendes Viin og Steeg, og smage hendes Thee.

Ja stang kun hver en Giæk, som plager min Veninde
Men lad saa ved din Melk snart hende Hielpen finde.
At ei hun hoster meer, og glemmer hvad hun leed.
Saa kommer ogsaa jeg og takker dig, min Gied.

A. Oehlenschläger.

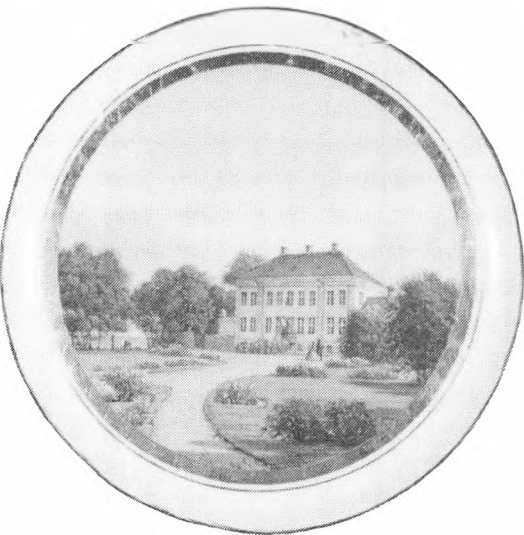
(80) *Hvor rørte Deres smukke hilsen på den kære dag mig dybt. Jeg tilbragte den ensom sammen med mine husfæller, Deres henrivende blomster og min og Idas ven professor Lund²⁴¹. Det var den første dag i lang tid uden smerte, for denne sommer og efteråret, der er begyndt med frost, har slået mig ud, og jeg lægger ikke skjul på, at jeg drager vinteren imøde med bange anelser.*

Igår kom mine børn fra Krogerup – og min søn, som er en ivrig botaniker, gav sig til at analysere Deres flora, som han plejer d. 3. juni og 20. september. Men igår kom hans viden til kort, og han beder Dem fremover have den godhed at vedføje et katalog fra alle fem verdensdele til Deres blomsterkrans. Kære hjerte, det var en sørgelig historie med de ferskner. Jeg havde givet gartneren besked på, at han tidligt om morgenen skulle bringe mig dem omhyggeligt indpakket. Så ville jeg sende et bud direkte med Dem og samtidig skrive til Dem. – Men min gartner er en uforbedelig Bötiet²⁴² og fandt det for godt at sende frugten med skumpelvognen, der tre gange om ugen kører til byen. Jeg blev så vred, at jeg fuldstændig tav, og det skal der meget til!

Gid hundredagene, som profeten i Berlin lover os i oktober i stedet for det elendige vejr i juli og august, må komme og bringe Dem, dyrebareste, lidt lindring for det De har lidt i løbet af denne barbariske sommer. Min Ida led 5 måneder som i Skærsilden af Tic Douloueux²⁴³ i sin søde mund – i de sidste 3 måneder går det bedre i Toskanas sommer. Min Lotte har det også meget bedre. Gusta kommer sig, men ak, hendes plejedatter²⁴⁴ er blevet uhelbredelig blind af disse mæslinger!!

Fra Bonstetten får jeg stadig ungdommelige breve – Matthiesons synes ældre, skønt han er 10 år yngre – læs endelig Washington Irwings²⁴⁵ Columbus! Og den berømte rejsende – Simons rejse i Italien. Førstnævnte for at læse noget dybt rørende, sidstnævnte for at læse noget oprørende impertinent. – Folk, som hverken har skønheds- eller kunstsans skulle blive på denne side af Alperne!

Adjø bedste kære. Gid Gud må give mig ligeså meget mod, som De, til at modstå vinteren! Næste vinter ville jeg ønske, vi havde

Krogerup, her afbildet på tallerken fra Den kgl. Porcelænsfabrik (diam. 20 cm). Fremstillet 1862 i anledning af Carl og Friede Bruns guldbryllup. Godset var i slægtens eje indtil 1942. Privateje.

Dem her i byen – for Deres hus er og bliver koldt og fugtigt og ikke noget sted at opholde sig i for Dem om vinteren! Adjø! Hils den kære ægtemand hjerteligt.

Fr. Brun

Det sidste brev fra Frederikke Brun til Kamma Rahbek var ledsaget af en lille boggave, »Briefe von K.V. v. Bonstetten an Friederike Brun«, som dækker tidsrummet 1791-1829. Bogen havde Frederikke Bruns anden ungdomsven Fr. Matthiesson i 1829 udgivet i Frankfurt. I sine Erindringer skriver Rahbek om disse breve, at de blev fremsendt »med et kierligt Brev, ak! fuldt af de trøsteligste Forhaabninger« som »denne min Kones hjertelige og varme Veninde« »paastod at have fra sikker Haand«. ²⁴⁶

81

Kære veninde.

Onsdag d. 14. januar 1829

Jeg har ikke skrevet til Dem længe: For det første fordi jeg ventede på tillægget, for det andet fordi De for højmodigt svarer med lange skønne breve, og derved frygtede jeg at skade Dem. Jeg får

hele tiden trofaste underretninger om Dem kære, men desværre er de ikke ret efter mit hjerte, men hvem tør håbe på, at dæmonerne som mere end nogensinde raser igennem vor sørgelige atmosfære, ikke bitterligt plager Deres sarte organisation?

Gud give os et tidligt og mildt forår! Vi har vel fortjent det efter alle de dårlige, så vil de sarte planter alle rette sig, og også De vil, samtidig med at De passer dem i Deres have, få nyt liv sammen med dem. De vil sikkert undre Dem over at se A. W. v. Schlegels²⁴⁷ navn fuldstændig trykt på en så påfaldende måde i disse breve. Ved den første uundværlige ordnen og redaktion af disse breve, som jeg i 10 år mere og mere indtrængende, og siden publikationen af brevene til Matthiesson fra alle sider er blevet afkrævet og tigget om, havde jeg særlig omhyggeligt maskeret dette navn, skrevet det med stjerner, for jeg kender den mand, man skal frygte ligeså meget, som man skal agte ham lidt – Hvor var min forbauselse stor, da jeg så det fuldstændig stavet på de værste steder – Jeg vidste ikke, om jeg skulle anklage udgiveren, forfatteren eller forlæggeren – Det var forfatteren selv, der begik denne ubegribelige fejltagelse, og derved tirrede en slange og stak fingrene i et hvepsebo. Følgerne kan blive meget alvorlige, for ganske vist er Schl. hårdt angrebet, men alligevel frygter jeg for, hvad virkningen kan blive hos en 84 årig olding²⁴⁸, der aldrig tålte fortrædeligheder. Skriv eller lad gennem Deres kære tro Egern skrive, hvad han synes om disse breve. Jeg sætter stor pris på hans dom. Så almindelige som dem over Matthiesson bliver de næppe. Bonst[etten] skriver til mig om det d. 29. oktober: »det mest ubetydelige tiltaler mange mennesker, fordi mange lever i drømme og genfinder sig selv i det almindelige. I det mindste bliver der i de sidste berørt mere og mange slags ting.«

Min reumatiske tilstand er uændret, men jeg bliver ikke mere lam og taber mig ikke, og det er vel det højeste, jeg kan forvente mig under en himmel, der siden mit 23. år, hvor jeg på en nat 88-89, som den der (nu) har varet i 10 dage, blev døv, har vist sig fjendtlig overfor mig. Min Lotte sender hilsener, hun har det meget vel. De russiske bade²⁴⁹ har sandelig virket. Hun blomstrer igen op og ser 10 år yngre ud. Ida, ak, lider til og ofte af det, man kalder Tic douloureux og det rigtignok i sin søde mund, som mindst af alt fortje-

ner det. – Ak, i 8 måneder kunne hun ikke åbne den for sin smukke sang. Lev nu vel – ak, så vel som muligt, når man er indfanget af sådanne lidelser. Vi tænker dagligt på Dem med inderlig medfølelse og fromme ønsker. Deres evige

Fr. Brun

De mindes idag sikkert også med fromme ønsker det unge brudepar, som i dag fejrer sit bryllup. Gid Gud må mildne stormen for alle, som i dag, uden noget på hovedet og festlig smykket, gæster byens koldeste kirke. Biskoppen²⁵⁰ frygtede dette midt i al glæden.

I sine Erindringer har K.L. Rahbek meget smukt skildret de sidste dage i Kammars liv og sin egen sjælstilstand. Det gør han i den digression, han den 21. april s.å. putter ind i erindringerens fortskridende fortælling.²⁵¹

Den 21. januar 1829 døde Kammar Rahbek på Bakkehuset, og den 29. blev hun stille begravet på Frederiksberg kirkegård. I brevsamlingen på Det kgl. Bibliotek findes et brev til K. L. Rahbek fra Frederikke Brun, rimeligvis skrevet lørdag den 24., hvor fru Brun gør status over Kammars betydning og forsøger at trøste den efterladte.²⁵²

I de to mindekranse²⁵³, der med et års mellemrum udkom efter K. L. Rahbeks død i 1830, findes også følgende digt af Fr. Brun: »Als K. M. Rahbek starb«.

*»Heb den Schleier, laß die hohen Schwingen
Streben aufwärts in das ew'ge Licht,
Wo die Schwesterseelen Hymnen singen,
Die der Klagetön nicht unterbricht!
Sieh! des Kerkers finstre Wände fallen.
Mit der Traumgebilde Wahn bemahlt
Horch! die höhern Harmonien schallen,
Und des Aethers Licht dich rings umstrahlt.*

*Lang gekämpft, bange durchgerungen
Hast du, hohe Seele! dich zum Licht;
Ach von Angst und Staubesnoth durchdrungen
War die Hülle, die der Tod nur bricht.
Aber stets war um dich Zukunftsschimmer,
Wie der Mond durch düstre Nebel scheint;
Wie Gestirn mit fernem Goldgeflimmer
Oft mich tröstet, wenn mein Auge weint.*

*Süße Freundin! deine zarte Hülle
War für Erdenluft zu leicht gewebt.
Friede mit ihr! Ewig heitre Stille
Um den Geist, der kühn nun aufwärts strebt.
Und Erkenntniß dessen, was im Staube
Dich mit Himmelssympathie durchdrang,
Wenn dir Liebe, Hofnungstrahl und Glaube
Oft wie Cithersharmonie erklang.«*

*Am 29sten Jan. 1829   Fried. Brun
   geb. Münter*

Frederikke Brun, der var 10 år ældre end Kamma, overlevede hende i 6 år. Hun døde d. 25. marts 1835 og blev bisat fra St. Petri kirke d. 31. marts. Samme dag findes i »Dagen« en kort nekrolog over hende, der bl.a. nævner hendes ualmindelige omfattende kundskaber i de mest forskellige fag. Hvordan hun som mor nød sine børns ømmeste kærlighed, ligesom hun som kone forstod at føre et stort hus. Når den derefter fortsætter, at »hendes Digte og Skrifter, hvori der findes saa mange Oplysninger om Videnskab og Kunst og Tidsalderens Mærkværdigheder, ville sikre hende et berømmeligt Navn, naar Vennerne forlængst ere døde« har eftertiden vist, at det idag kun er som den gæstfri værtinde og mæcen, hun mindes.

Noter

- 1: Det kgl. Bibliotek. Ny Kgl. Saml. 1456, fol., fasc. 3-4 + Ny Kgl. Saml. 1992, 4°, III. Frederike Bruns Brevsamling. No. 252 + Ny Kgl. Saml. 2252, 4°, VIII, 10, 10 – samt Det Brun-Bügel'ske Arkiv, Rigsarkivet 5225. IV. Fr. Bruns Arkiv.
- 2: P. H. Boye p. 180.
- 3: Ibid. p. 168.
- 4: Brev fra K. V. v. Bonstetten til Fr. Brun. Dat. Genf, den 6. December 1827.
Briefe von K. V. v. Bonstetten an Friederike Brun (Frankfurt 1829) p. 337
- 5: P. H. Boye p. 130
- 6: Forhelvedet i Dantes: Divina Comedia.
- 7: Foerst-Crato p. 106.
- 8: Hundeposten er betegnelsen på de breve, en slags spøgefuld Bakkehusavis, Oehlenschläger udvekslede med Kamma og sine nærmeste på sine store udenlandsrejser. I dette koteriprodukt genopfriskede de de fælles løjer og latterliggjorde forskellige figurer under dække af hunde eller katte. Det formelle forlæg havde Oehlenschläger fundet i Jean Pauls »Hesperus oder 45 Hundsposttage«, der var udkommet i 1795 og havde vakt en enorm opsigt.
- 9: Breve fra og til Adam Oehlenschläger, 2 rk. 1809-29, I, p. 105.
Herefter: Breve.

Der findes ingen tegninger fra guldalderetiden af Kammas berømte hjørnestue på Bakkehuset, men ud fra J. M. Thiele og Marie Konows erindringer har man prøvet at rekonstruere den. Det var et rummeligt hjørneværelse med 3 fag vinduer ud mod haven, det tredje sad i et afskåret hjørne af stuen og havde udsigt til Kalvebod Strand. Over en gammel sofa hang Hornemanns portræt af Rahbek, og ved bagvæggen stod et gammelt klaver. Indenfor hjørnevinduet hang Mynsters portræt, og på et lille bord stod et gammelt taffelur. I midten af værelset var et spisebord til omtrent 8, der blev brugt til spisning, værksted, skrive- og læsebord.

- 10: Provst Frederik Schmidts Dagbøger, II, p. 9
 ... »Om unge Heiberg som hun (o: Kamma Rahbek) kalder den spanske Digter, fordi han i Morgen skal holde en latinsk Disputats om den spanske Poesie for Doctorgraden i Philosophien og saa videre.«
- 11: Lars Svane, fader til biskop Jørgen Svane.
- 12: Mynster, J. P. – kaldet onkel Job i Bakkehusproget.
- 13: 1814 var det år J. L. Heiberg færdedes mest på Sophienholm.
 Biogr. I, 165 ff.
- 14: Breve og Aktstykker vedr. J.L. Heiberg I. bd. (1806-25) Brev 32, p. 56. Dat. Løverdag Formiddag. [1814?] Fra Kamma Rahbek til J.L. Heiberg.
- 15: Christian Molbech (1783-1857) var amanuensis ved Det kgl. Bibliotek og blev 1813 af kollegaen Werlauff introduceret på Bakkehuset. I de følgende 2 år var han Kammars nære ven, og imellem dem blev der udvekslet omkring 300 breve. I årene 1814-17 var han redaktør af tidsskriftet »Athene« og gjorde det i den store litterære fejde til partiorgan for Oehlenschläger mod Baggesen. Senere var han redaktør for Nordisk Tidsskrift for Historie, Litteratur og Konst. 1829 professor i litteraturhistorie ved Universitetet.
- 16: Breve (1809-29), 2 rk., I, p. 325. Dat. Paris I. febr. 1817.
- 17: Poul Dons (1783-1843) Kopist i Enkekassen. Ungdomsven m. Molbech og senere med Grundtvig.
- 18: Auguste Desaugiers, fransk konsul og legationssekretær.
- 19: Psykarion – I Baggeses »Nyeste blandede Digte«, 1808, p. 133 findes et digt »Til Psycharion«.
- 20: Chr. Molbech til Kamma Rahbek. Dat. 30 marts 1814.
 Chr. Molbech og Karen Margr. Rahbek. En Brevvexling, p. 264-65.
- 21: Adolph Engelbert Boye (1784-1851) var i årene 1810-38 ansat i ministerielle kontorer. 1814 blev han introduceret på Bakkehuset af vennen Oehlenschläger, og forbindelsen med Kamma Rahbek varede lige til hendes død. Hans Bakkehusnavn var »Den nautiske« eller »Nautikeren« takket være hans forkærlighed for søen, og hos Kamma blev ordet »nautisk« identisk med alt, der var godt og fortræffeligt. Et andet tilnavn var »Manden for det hele«, idet Boye af og til fandt muligheder for forskud, når finansnøden på Bakkehuset antog større dimensioner.
 I striden mod Baggesen skrev han under pseudonymt Peter Wegner. Desuden oversatte han romaner af Cooper og Walter Scott og kastede sig senere over studiet af Holberg.

- 22: P. H. Boye: pp. 166-67.
- 23: Chr. Molbech – K. M. Rahbek. En Brevvexling, p. 391-92, anm. [Søndag d. 29. oktober 1815]
- 24: Snapop huset – en hytte tæt ved Bakkehuset, her i betydningen: at komme på fattighuset.
- 25: Den store Ole – Ole Hieronimus Mynster (1772-1818), 1802 overlæge, 1817 ordinær professor. Var Kammas læge og fortrolige.
- 26: Jvnf. Thiele: Erindringer fra Bakkehuset p. 89.
- 27: På sin sølvbryllupsdag d. 31 juli 1815 blev Fr. VI kronet i Frederiksborg Slotskirke m. dronning Marie Sophie Frederike.
- 28: J. M. Thiele: Erindringer fra Bakkehuset. pp. 108-119.
- 29: P. H. Boye, p. 127-29.
- 30: Løven – Bakkehusnavn for lægen Joachim Dietrich Brandis (1762-1845); Han var født i Hildesheim og blev i 1803 medicinsk professor i Kiel. 1810 blev han dronningens hoflæge i København. 1828 konferensråd. Jvnf. Oehlschlägers Erindringer III, p. 36ff + Museum p. 19.
- 31: Tante Fanny – da Kamma Rahbek kaldte J. P. Mynster for onkel Job, blev hans hustru til tante Fanny.
- 32: Hermelinet – Bakkehusnavn for digteren B. S. Ingemann (1789-1862)
- 33: Kgl. Bibl. Ny Kgl. saml. 1992, i, 4°, III. Frederikke Bruns Brevsamling No. 252.
- 34: V. Heise: Breve til og fra B. S. Ingemann p. 32.
- 35: Ibid. p. 32-33.
- 36: Vistnok »Reinald Underbarnet. Tryllespil i tre Eventyr«, som udkom i december 1815.
- 37: V. Heise: Breve til og fra B. S. Ingemann p. 33-35.
- 38: Julie Drewsen, Kamma Rahbeks kusine, der gennem sit ægteskab m. bankdirektør Nic. Aagesen blev svigermoder til J. M. Thiele.
- 39: V. Heise: Breve til og fra B. S. Ingemann p. 41-42.
- 40: Fru Reinhard – Nicoline Hammeleff (1782-1831), gift 1815 med zoologen, prof. Johs. R. Hun var Christiane Oehlschlägers bedste veninde, et venskab, der holdt til døden skilte dem.
- 41: Louis Philippe Bombelles (1780-1843), var søn af grev Marcus B. og hans hustru, der havde været opdragerske for Ludvig XVI og hans søster L. P. B. voksede op i Napoli og trådte 1800 i Østrigs diplomatitjeneste. 1806 kom han til Berlin, og 1815 blev han østrigsk gesandt i Kbh.
- 42: Bispen – Fr. Münter (1761-1830), Sjællands biskop 1808. Bror til Fr. Brun

- 43: Frb. Bibl. Brev fra Kamma Rahbek til Johanne Molbech, f. Langberg, IX, 8, »Grevebarnet«, dat.: Onsdag Aften.
- 44: Kamma Rahbek til A. E. Boye. Cit.: P. H. Boye p. 94. 14. august 1816.
- 45: Frederik Schmidt (1771-1840) Sognepræst i Norge og efter dette lands afståelse til Sverige i 1814 kom han til Himmelev v. Roskilde. 1807 lærte han Kamma Rahbek at kende og hørte fra da af til Bakkehuskredsen.
- 46: Provst Frederik Schmidts Dagbøger II, 26. November 1817, p. 45.
- 47: Ny Kgl. Saml. 1456, 2°, Breve til Kamma Rahbek, Fasc. 9. Caroline Falck til Fritz Hedemann (Flensborg). Dat. Bakkehuset. Dec. 1816.
- 48: Kongehusets Arkiv, Rigsarkivet, her cit. efter Breve, 2. rk, IV, 1. p. 239.
- 49: Provst Frederik Schmidts Dagbøger II, p. 83 + Oehlenschlägers Erindringer IV, p. 153.
- 50: Kgl. Bibl. Ny Kgl. Saml. 2752, 4°, III.
- 51: An Adelaide, Gräfinn von Bombelles, geborne Brun, bei ihrer Abreise nach Dresden. Mai 1816. Trykt i Baggesen: Poetische Werke in deutscher Sprache V, 1836, p. 96-98.
- 52: Efter en afskrift »hvormed en dansk Muse egenhændig bærede det lille tydske Afskedsdigt« udgav Bagg. det på dansk med titlen »Den døende Harpeklang« i Danfana, junihestet 1816. Optaget i »Danske Værker, 2. udg., VI, p. 167.
- 53: Elegi til Fru Professorinde Rahbek, fød Heger. Optaget i »Danske Værker, 2. udg. VI, p. 165 + Plesner p. 151.
- 54: Kgl. Bibl. Ny Kgl. Saml. 2252, 4°, VIII, 10,10. Breve fra andre til andre.
- 55: Anne Louise Germaine de Staël-Holstein, født Necker (1766-1817). I sin salon i Paris og på slottet Coppet ved Genève samlede hun Europas førende navne indenfor diplomati, filosofi og kunst. Hendes begejstring for fremskridtsidéerne gjorde, at hun 1803 blev forvist fra Paris. Med værket »Corinne« (1807) gik hun til angreb på ægteskabet som institution, og i hovedværket »De l'Allemagne« modstillede hun germansk natur og sjæl som en befriende modsætning til fransk salonkultur. 1812 flygtede hun via Rusland til Sverige og senere England. Først efter Napoleons fald vendte hun tilbage til Frankrig.
- 56: Rahbeks Dansk Minerva, august-september 1817, p. 160-174. Billeder af Anna Germaine v. Staël-Necker.
- 57: Provst Frederik Schmidts Dagbøger II, p. 21. 28. oktober 1817.
- 58: Nicolo Conrado Lunzi (1798-1885) var søn af den danske konsul på Zante (Zakynthos) Anastacio L., i hvis hus Georg Koes døde.

- Efter farens testamentariske bestemmelser skulle han tilbringe i hvert tilfælde 4-5 år i Danmark. I begyndelsen af sept. 1813 kom Lunzi til Danmark med P. O. Brøndsted, i hvis hus han skulle bo, og kort efter blev han præsenteret på Bakkehuset. Lunzi skrev i begyndelsen til Kamma på italiensk, siden på dansk, og hans breve kunne være både fyrige og satiriske. Også Rahbek fattede godhed for ham, og han fik sin egen have på Bakkehusets jord. I oktober 1818 rejste han m. Brøndsted til Rom og i 1820 videre til Zante for at varetage familiens interesser. Han genså først Danmark, marts 1869. Breve 2 rk., IV, 1, p. 141-42.
- 59: Kgl. Bibl. Ny Kgl. Saml. 1456, 2°, Breve til Kamma Rahbek, Fasc. 18, nr. 155. Brev fra Conrad Lunzi til K.R. Dat. Horsens d. 9. aug. 1817.
- 60: Antagelig statsminister Ove Mallings datter Johanne, gift med teologen M. H. Hohlenberg.
- 61: Antagelig en af geheimekonferensråd Fr. Carl v. Warnstedts sønner, i så fald kammerjunker Hans Adolf W.
- 62: Breve og Aktstykker vedr. J. L. Heiberg I. bd. (1806-25). Brev 47, p. 69. Brev fra Kamma Rahbek til J. L. Heiberg. [Sept. 1817].
- 63: Kgl. Bibl. Ny Kgl. Saml. 3694, 4°, Adam Oehlenschläger til Marie Konow. 7. juni 1842. ref. i O. Borchsenius: Litterære Feuilletoner p. 40.
- 64: Marie Konow: Nogle Barndoms- og ungdomserindringer, p. 56. J. G. Rists: Lebenserinnerungen I, p. 132.
...»So fand ich sie beim ersten Besuch. . . im Helldunkel eines mit Draperien, Antiken und modernen Kunstwerken reizend gezierten Cabinets, auf einen Sopha gestreckt, wo sie eins um's andere den Besuchenden Audienz gab, die sich genöthigt sahen, das Geringsüdigste wie das Geheimste ihr mit starker Stimme in's Ohr zu schreien. . .«
- 65: Davidsen: Kjøbenhavnerviv i ældre og nyere Tid, p. 51.
- 66: Marie Konow p. 56.
- 67: Ilse Foerst-Crato, p. 253.
- 68: O.H. Mynsters Mindekrands. (Kjøb. 1819).
- 69: Kamma Rahbek – O.H. Mynster. En Brevveksling, v. Hans Kyrre & Vilh. Maar, p. XVIII + XIX. (1973)
- 70: P.H. Boye: p. 165-66.
- 71: mane- i den romerske mytologi de dødes sjæle, henfarne ånder.
- 72: Bardale-Schneider: Einen fröhlichen Lenz usw. 1748 v. Klopstock.
- 73: Marie Konow p. 58-59 og Ilse Foerst-Crato p. 251-52. Brev fra Fr. Brun til Car. v. Humboldt, dat. Sophienholm 20. juni 1823 og Mathilde Reinhardt: Familie Erindringer I, p. 39 + 46.
- 74: Frederiksberg gennem Tiderne, bd. II, 1948.

- 75: Edg. Collin: Af Jonas Collins papirer. 1871, p. 15. Brev af 18. & 19. juni 1822.
- 76: Breve (1809-29) 2 rk., V, p. 230.
- 77: Marie Konow, p. 29.
- 78: Dumreicher/Dall: Kamma Rahbeks Æsker, p. 7 & 13.
- 79: »Vater« – Bakkehusnavn for Hanna Steffens fader, kapelmester J. F. Reichardt. (Mynster: Liv og Tid, p. 76 + Breve 1. rk., IV, 1 p. 137).
- 80: Rybergs gik fallit d. 20. juni 1820.
 Det store jødehus – Meyer og Trier gik fallit d. 28. juli 1820.
 De Coninck – d. 15. august 1820 skriver Ålborgkøbmanden Jacob Kjellerup, hvis kopibøger fra disse år er bevaret til en norsk forbindelse.
»Rybergs Hus, De Coninck & Co., Meyer og Trier er fallit sammen med flere Handlende i København, saa man er i den allerstørste Usikkerhed, hvem man kan holde sig til. Meyer og Triers Fallit siges at være 4-5 Millioner Specier, saa man kan ej beregne Følgerne.«
 Schovelin hævder, at De Coninck først gik fallit i begyndelsen af 1821.
 Litt.: Marcus Rubin, p. 161. Scholin, N. K. Strøyberg, p. 119, brev 119 til Chr. Mathiasen, Christianssand. Dat. 15. august 1820.
- 81: Øjnlæge Carl Christopher Witthusen (1778-1853) Overkirurg, professor.
- 82: CF udtrykker sig f.eks. stærkt i brev til Fr. Brun 22.9. 1820.
»Die hohen Mächte, die sich jetzt als Schiedsrichter der Nationen aufstellen, müssen wohl bedenken, was sie anfangen, wenn sie das Feuer, was hier brennt und überall lodert mit Blut löschen wollen. . . Gebe Gott, dass man durch Weisheit einen jeden ungerechten Ausbruch des Volkswillen, der so leicht in den gefährlichen Freiheitsschwindel ausartet, zuvorkommen wollte. Es steht in der Regenten Hand viel Heil aber auch mehr Unheil als sie sich's vorstellen zu stiften, und als sie sollen wohl bedenken, dass sie sind da um das Glück ihrer Völcker zu gebründen«. Pompøst slutter han af med at citere Racine, der lader Britannicus sige til Nero »vous allume un feu qui ne pourra s'éteindre/craint de tout l'univers il vous faudra tout craindre/Toujours punir, toujours trembler dans vos projets/et pour vos ennemis compter tous vos sujets.«
- 83: Kong Chr. VIIIs Dagbøger og Optegnelser II, 3, note til 1-30 sept. 1820.
- 84: Hesperien – vesterlandske. For grækerne Italien, for romerne Spanien.
- 85: 49 grader – må være Fahrenheit = 10° Celsius = ca. 8° Réaumur.
- 86: Af Chr. VIIIs dagbøger ser man at prinsen i 1820 var flg. dage i Napoli:

9.1. - 2.3. - 7.3. - 21.3. - 14.5. - 29.11

(Chr. VIIIs Dagbøger II, 2, p. 612. Tidstavle 1820-22).

- 87: Patrioterne fra 1799 – Kong Ferdinand IV blev januar 1799 fordrevet til Sicilien, og Neapel blev omdannet til den parthenopæiske republik.
- 88: Manuskriptet, der hentydes til, er muligvis det, Kammarahbæk videresender til A. E. Boye (jvnf. P. H. Boye p. 127).
- 89: Plato – græsk filosof (427-348 f.Kr.)
- 90: Calderon – Pedro de la Barca, spansk dramatiker (1600-1681).
- 91: Friederike Poel, f. Büsch (+ 1821) Gift 1787 m. Piter Poel (1760-1837), der var et skattet medlem af den reimarus-sievekingske kreds (Breve 2. rk. IV, 1. p. 192 & 203).
- 92: Valentine Regine Sophie Brun, f. 1. okt. 1753, d. 22. jan. 1824. Bobé p. 344.
- 93: Ilse Foerst-Crato, p. 227-28. Brev fra Fr. Brun til Car. v. Humboldt, dat. Sophienholm d. 6. juli 1821.
- 94: Abrahams: Meddelelser af mit Liv p. 137.
- 95: Sophie Louise Dreyer, f. 18. okt. 1797 i Paris, som datter af den danske gesandt, gehejmeråd C. V. D. Efter farens død 1810 blev hun sammen med sin ældre søster efter kongens ønske optaget i huset hos fru Brun. Senere var hun i en årrække selskabsdame hos grevinde Danner – d. 26. okt. 1870.
- 96: Marie Konow, p. 55.
- 97: Friedrich Matthiesson (1761-1831) Tysk digter. Hans person og digtning fik stor indflydelse på Fr. Bruns digtning. På sin rejse i Frankrig og Schweiz i årene 1790-92 havde hun gjort hans bekendtskab og i 1794 kom Matthiesson for en kort tid til Danmark. (Bobé p. 49 + 61)
- 98: Kartäusermunkeordenen blev stiftet 1084 og opkaldt efter klippekloften Chartreuse i Frankrig. Det var en streng asketisk eremitorden, der fordrerede udelukkelse fra omverdenen og tavshed. I Danmark havde ordenen kun en kort periode et kloster i Asserbo.
- 99: Memento-mori – lat.: »Husk på at du skal dø«. Påmindelse om menneskets forkrænkelighed, der i middelalder og renæssance var et yndet motiv i digtning og billedkunst.
- 100: James Bruce (1730-94): Travels in Abyssinia. (udg. ca. 1790) drog i 1769 til A, hvor han forblev i 3 år.
- 101: Udtrykket henfører til den forestilling, at et nyt udviklingsstrin starter hos mennesket hvert 7. el. 9. år. På tysk taler man om »ersten, zweiten, dritten Stufenjahr.« Specielt bliver det år, i hvilket man begynder det sidste af de ialt ti trin, der findes, betegnet

- som Stufenjahr. Udtrykket dat. brevet til Kammars fødselsdag 1820. (Hermann Paul: Deutsches Wörterbuch (5. udg. 1966) u. »Stufenjahr«.
- 102: ragazzier-ital.: »knægte«.
- 103: Orillana – i Bakkehussproget kaldet »Spanieren«. Sekretær v. den spanske legation i København. Han digtede bl.a. en sonet, som Chr. Winther oversatte til Kamma Rahbek.
Se Chr. Winther: Sang og Sagn p. 94 anm. + Wroblewski i Museum 1891.
- 104: Polichinelle – er oprindelig en figur fra den italienske maskekomedie, navnlig fra det neapolitanske folke- og marionetteater. San Carlino-teatret i Napoli har altid udmærket sig v. P. – fremstillere. P. er på en gang plump og ondskabsfuld fiffig. I det ydre er han karakteriseret v. en pukkel for og bag, lang krum næse, spids hage, grinende mund og på hovedet en slags generalshat sat på tværs. Her må menes befolkningen i Napoli.
- 105: Vox populi vox dei – findes hos adskillige af oldtidens forfattere (Hesiodos, Homer, Seneca) men i den endelige form først hos den engelske teolog Alkuin (735-805), som dog advarer mod at tro på dem, der mener v.p.v.d.
- 106: Den nye verden – Amerika.
- 107: Ved en fest på Wartburg i oktober 1817 havde det fælles tyske studenterforbund, de såkaldte »Burschenschaften« demonstreret mod reaktionen v. at afbrænde en bunke reaktionære og franske bøger. Karlsbader-beslutningerne fra august 1819 havde indført et »Berufsverbot« og censur, men under indflydelse af revolutionerne i Sydeuropa dannedes der i begyndelsen af 1820'erne nye hemmelige foreninger mellem studenterne.
- 108: »Idas ästhetische Entwicklung; den Manen unserer verklärten Freundin Anna Germaine v. Staël gewidmet.«
- 109: P. H. Boye, p. 130.
- 110: Ibid. p. 130-31.
- 111: Harald Jørgensen: Trykkefrihedsspørgsmålet i Danmark 1799-1848 (Kbh. 1944) p. 91.
- 112: Lieder für Hellas von Frederike Brun geborne Münter. Kopenhagen gedruckt bey Andreas Seidelin. 1821. Heri bl.a. III, Gebet für Griechenland til melodi af »God save the King«.
- 113: Petrus Friderich (Fritz) Constantin Brun. f. 13. marts 1813 København. d. 6. juli 1888.
- 114: Adelaide Marie Elisabeth Brun, f. 29. juni 1816 i København, d. 11. juli 1821 på Krogerup.
- 115: Insurrektion – opstand.

- 116: Ilse Foerst-Crato p. 243.
- 117: Algreen-Ussing: Kongelige Rescripter, 7del, 8 bd. 1820-21, d. 19. sept. 1821, p. 278.
- 118: Dumreicher/Dall: Kamma Rahbeks Æsker p. 23-24.
- 119: Kgl. Bibl., Ny Kgl. Saml. 1456, fol. fasc. 18. kat. nr. 165. Brev fra Conrad Lunzi til Kamma Rahbek. Dat. Zante, 15. juni 1821.
- 120: Johan Gaudenz v. Salis Seewis (1762-1834), schweizisk digter. Har gennem sine poesier udøvet en kendelig indflydelse på Fr. Bruns forfatterskab. Landlige, idylliske naturmalerier og stemningsbilleder er det begrænsede område, han har dyrket. (Bobé p. 72).
- 121: Tyrtäus (7. årh. f.Kr.). Levede i Sparta og skrev digte, der skulle opflamme spartanerne i kampen mod messinerne. Af hans diktning er kun fragmenter bevaret.
- 122: Pietro eremita (Peter fra Amiens) + 7. juli 1115. Hører til en af de ejendommeligste skikkelser under det 1. korstog. Pave Urban IIs korstogstanke greb ham med brændende iver, og han prædikede rundt om i kristenheden for at sætte et korstog i gang mod de vantro. Efter Jerusalem's erobring vendte han tilbage til Europa og døde som prior i et kloster i nærheden af Liège.
- 123: Chr. Molbech/K.M. Rahbek: En Brevvexling p. 453-454.
- 124: ODS: POST-stolpe, stiver (især af træ, der v. tapper o. lign. fæstes til (øvre og nedre) tværstykker spec. om sidestykker i en dørkam og om midterstokken i et vindue. Her må udtrykket gå på Kammas æsker.
- 125: RA 5225 Det Brun-Bügel'ske Arkiv. IV. Frederike Bruns Arkiv. Brev fra Kamma Rahbek til Frederike Brun. Dat. Bakkehuset d. 2. December, m. blyant påtegnet senere: Æskebrev fra K.R.
- 126: Machiavellisme – opkaldt efter den italienske statsmand Machiavelli, er en statskunst, der under bestræbelserne på at nå sit mål, anvender et hvilket som helst middel.
- 127: Langbergs – Dispachør Knud Engelbreth Langberg (1760-1833) ejede Bakkegården. Hans døtre Marie (1795-1885) og Johanne Christine (1793-1879) var daglige sommergæster på Bakkehuset, og den sidste var en af de unge piger, Kamma Rahbek satte mest pris på. 1820 blev hun gift med Chr. Molbech. Breve l. rk. IV, 1. p. 138-39.
- 128: Brev fra Fr. Brun til Car. v. Humboldt, dat. Sophienholm 11. sept. 1822. Ilse Foerst-Crato, p. 242.
- 129: Gustav Friederich Hetsch, arkitekt (1788-1862). Han blev 1823 gift med Annette Hansen, en datter af arkitekten C.F. Hansen. Hun døde allerede 1827.
- 130: Kammas bryllup stod d. 31. august 1798.

- 131: RA 5225. Det Brun-Bügelske Arkiv. IV. Frederike Bruns Arkiv.
Brev fra Kamma Rahbek til Frederike Brun. Dat. Bakkehuset d.
19. Sept.
- 132: Marie Konow p. 58.
- 133: Sophie Brun. Se note 92.
- 134: Blomstrende Paradis – Sophienholm.
- 135: Thomas Overskou: Den danske Skueplads 4, p. 748 + 764 & Torben Krogh: Heibergs vaudeviller (1942).
- 136: RA 5225. Det Brun-Bügelske Arkiv. IV. Frederike Bruns Arkiv.
Brev fra Kamma Rahbek til Friederike Brun. Dat. Fredag Morgen.
- 137: Ilse Foerst-Crato p. 273. Brev fra Fr. Brun til Caroline v. Humboldt, dat. Schlagenbad 6.9.1826.
- 138: Wiesbaden – hovedstad i Hessen. Bade- og kursted m. varme mineralkilder, der har været kendt siden romertiden.
- 139: Schlangenbad – badested i Taunus i Hessen-Nassau. Kilderne er akrototemer på 28-31°, der udøver en beroligende og styrkende indflydelse på nerverne, ligesom det gunstige klima bidrager. Sæsonen strakte sig fra 1. maj til 1. oktober, og S. søgtes næsten udelukkende af kvinder, især m. svækket nervesystem, der behøvede hvile.
- 140: Helge. Digt af Adam Oehlenschläger. Udg. december 1814.
- 141: Yrsa. Tragedie af Oehlenschläger, der sammen med de to roman-cykler »Frodes drapa« og »Helges Eventyr« blev udgivet under navnet »Helge«.
- 142: I sit digt »Der erwachte Adler« havde Fr. Brun hentydet til den lovlige lange pause Oehlenschläger havde undt sig, inden han atter »styrede sin flugt mod solen«. Dette tog han hende meget ilde op, og med 1815 ophører hans hyldestdigte til Sophienholm. (Bobé p. 243).
- 143: Caspar Johannes Boye (1791-1853), skuespilforfatter, præst og salmedigter. Søn af rektoren i Kongsberg, og kaldtes derfor oftere »norske Boye« for at skelne ham fra fætteren A.E. Boye. C.J.B. var ivrig Baggeseianer og skrev digte i »Dannora« og »Danfana«. Sammen m. Baggese's sønner udgav han B.s danske værker. Hans skuespil (Juta, Dronning af Danmark, Svend Grathe, William Shakespeare) opførtes m. held, men forsvandt hurtigt fra scenen. Stykkerne er mest efterklange af Oehlenschläger, der fandt megen patos hos ham, men mindre skabende fantasi (Erindr. IV, 29). Gamle stridigheder mellem dem bilagdes m. historikeren Fr. Barfod som mægler i midten af 1830'erne.
Breve II. rk., IV, p. 206-07.
- 144: Frb. Bibl. Breve fra Kamma Rahbek til litteraten C. J. Boye XVII.

- Delvis citeret i L. L. Albertsen: Til et minde p. 21. Korrespondancen omtalt hos Arentzen 8.96 og 142f.
- 145: Baggesens sønner: Carl Albrecht Reinhold Baggesen (1793-1873) August v. Hallar Baggesen (1795-1865)
- 146: Aftenbladet – udg. 1822-26 af A. E. Boye.
- 147: Frb. Bibl. Brev fra Kamma Rahbek til C. J. Boye. Dat. Bakkehuset d. 25. Dec.
- 148: Adam og Eva oder die Geschichte des Sündenfalls – ein humoristisches Epos in zwölf Büchern von Jens Immanuel Baggesen. Leipzig bei Georg Joachim Göschen. 1826. Litt. Plesner p. 166-69.
- 149: Rahbek betegnede med et udtryk, der muligvis stammer fra Boileau »Art poétique« sin kones brevskrivning som »lyrisk uorden« (C. Molbech og K. M. Rahbek, 10 + Breve I. rk., IV, 135).
- 150: Ved trykningen i »Den Flyvende Post« synes noterne at være bragt i uorden, i note 1 hedder det, at digtet var skrevet på Lüneburg Hede, note 2 har flg. ordlyd: »Da dette Digt var blevet skrevet og trykt, vidste Forfatterinden ei mere om sin vens Skiæbne, end at han, hentæret af en ulægelig Sygdom, og af Længsel efter Fædrelandet, var afreist fra Marienbad i Bøhmen. I Cassel erfoer hun tilfældigviis, at han var død i Hamburg«.
- 151: Breve og Aktstykker vedr. J. L. Heiberg. 2. Bd. (1825-39) Nr. 172. Brev fra Kamma Rahbek til J. L. Heiberg. Dat. 11. jan. [1827].
- 152: Flyvende Post. Dansk litt. ugeblad udg. af Ferd. Printzlau og red. af J. L. Heiberg. Første nr. udkom 1. jan. 1827, og i tidsrummet 1827/28 udkom det m. to nr. om ugen, 1830 m. 3 nr. om ugen. Fra 1834-37 m. løser tidsfrister under titlen: Interims-Blade til Kjøbenhavns flyvende Post. Ialt udkom 135 nr.
- 153: Hertha – et månedsskrift udg. af A. P. Liunge. 1. årg. 1-4; 2. årg. 1-4. Kbh. 1827-28, 8°.
Udgiveren var litteraten A.P. Liunge (1798-1879), der fra 1820-24 havde udgivet »Harpen«, 1821-24 »Litteratur, Kunst og Theaterblad«, 1825-26 »Kjøbenhavns Morgenblad« og flere ugeblade i tilslutning til dagbladsforetagender. Oehl. kom 1820 i forbindelse m. Liunge og bidrog til begge årgange af Hertha med en række digte, ligesom han benyttede »Kjøbenhavneposten«, som Liunge var blevet redaktør af 1827 som forum såvel for sin poesi som for sine kritiske betragtninger.
- 154: Baggesens svanesang – Morgenbladet – »Morgenblatt für gebildete Stände« no. 278, d. 21 nov. 1826. Heri står »Sherlein an die Griechen in ihrem Todeskampf mit ihren öffentlichen und heimlichen Feinden. Der Himmelfruf. Ode an die Griechen.« (Plesner p. 50).

- 155: Edg. Collin: Af Jonas Collins Papirer p. 99.
- 156: Om mindefesten se Breve 2. rk. (1809-29), V, p. 278-80. + Overskou: Den danske Skueplads 4. del. p. 822-23.
- 157: Den Flyvende Post, 19. februar 1827.
- 158: Samtlige skrifter. Den danske del blev udg. 1827-32, den tyske 1836.
- 159: J. L. Heiberg (1791-1860). Just Mathias Thiele (1795-1874), om fru Bruns forhold til ham se Bobé p. 247. Han logerede 1822-23 på Bakkehuset.
- 160: Postpapir – relativt godt limet skrivepapir til brevark. Næsten altid i A2 standardformat (43×61).
- 161: Kamma Rahbek til Aug. Baggesen. Kgl. Bibl. Ms. phot. 113,2^o, Dat. 23.2.1827.
- 162: Velin – svært pergamentlignende papir.
- 163: – enhornet – udtrykket er svært at forklare, men der er muligvis tale om papirer m. et enhjørningsvandmærke. Disse var ikke ualmindelige i det 18. årh.
- 164: Rasmus Nyerup (1759-1829) var litteraturhistoriker, der sammen m. Rahbek og Abrahamson i årene 1812-14 samlede et udvalg af danske folkeviser fra middelalderen i 5 bd., en udg. der fik stor betydning for den nye romantiske digterskole. Sammen m. P. Rasmussen besørgede Nyerup i 1821 en to binds udg. af »Udvalg af danske Viser fra Midten af 16. Aarh. til henimod Midten af det 18.«. I årene 1800-08 forfattede han sammen m. Rahbek »Bidrag til den danske Digtekunsts Historie« i 4 bd.
- 165: RA 5225. Det Brun-Bügelske Arkiv. IV. Frederike Bruns Arkiv. Brev fra Kamma Rahbek til Fr. Brun. Dat. Fredag Morgen [1825-26].
- 166: Elise – bispinden Elisabeth Marie Münter, f. Krohn, som p.g.ra. sin psykiske sygdom tit opholdt sig hos Fr. Brun.
- 167: Alexander v. Humboldt (1769-1859) var tysk naturforsker og en af den moderne geografis grundlæggere. Sine resultater fra to betydelige forskningsrejser, 1799-1804 til Venezuela, Mexico og Cuba, og 1829 til egnene omkring Kaspiske Hav og Ural, fremlagde han i bogform.
- 168: Dixon Denham (1786-1828), var en britisk Afrikarejsende, der 1822 drog m. dr. Oudney ud fra Tripolis til Sudan, hvor de bestemte Tsad-søens geografiske beliggenhed. Desuden deltog han i flere krigstogter, som sultanen af Bornu foretog. Rejste som britisk embedsmand til Sierre Leone, hvor han døde som guvernør.
- 169: Hugh Clapperton (1788-1827) var en anden britisk Afrikarej-

sende, der 1822-24 nåede Sokoto. Efter hans død bragte hans tjener Lander hans dagbøger til England. Hans »Narrative of travels and discoveries in Northern and Central Africa« udkom 1826 i London.

- 170: Æskulaps – fra græsk Asklepios, lægekunstens gud. Han er ofte fremstillet med en giftløs slange af snogefamilien.
- 171: Erik Eiegod – opera m. libretto af J. Baggesen og musik af Kunzen. Den opførtes 1. gang 30. januar 1798 og var indtil 1803 opført 17 gange. I 1805, 1813 og 1827 blev den genoptaget og nåede d. 3. maj 1827 sin 24. opførelse.
Om værket kan henvises til Overskou III, p. 707 og Biographie III, Till. IV og Plesner p. 96-97.
- 172: Kothurn – var lave stylter el. tyksålede sko, som anvendtes af skuespillerne i den græske tragedie. »være på kothurnen« = være højtravende.
- 173: Skinken – Grimm betydning 3 »Die Redensart bezieht sich daher auf eine noch unausgetragene, unausgemachte Sache, gewöhnlich auf Miszhelligkeiten, unangenehmen Streit«.
- 174: Hakon Jarl – sørgespil i 5 akter af Oehlenschläger. Udg. i »Nordiske Digte« (1807).
- 175: Stærkodder – sørgespil i 5 akter af Oehlenschläger. Udg. 1812.
- 176: Ida Kramer – datter af den tyske forfatter Carl Friedr. Kramer og Marie Cecilie Eitzen. Hun levede 1830 i Paris, hvor hun var gift Lascars.
- 177: Der må være tale om en privat teateropførelse af C. J. Boyes »Juta, Dronning af Danmark« fra 1824. Ifølge Aumont og Collin blev stykket kun givet på Det kgl. Teater i årene 1823-25 ialt 8 gange.
- 178: »Blomsterpigerne« – Erasmie Frideriche Petersen (1795-1839)
Augusta Frideriche Petersen (1795-1844)
Frideriche (Rikke) Emilie Petersen (1800-28)
Søstrene var hyppigt gæster på Bakkehuset, kom m. frugt og blomster og arbejdede i Kammas have. I sin æskefabrik havde hun fornøjelse af deres tegnetalent, og om søndagen fik hun plads i slotsgartnerens vogn til Frue Kirke. (Breve 2 rk, IV, 1, p. 141).
- 179: Udkom i slutningen af 1821, idet Gyldendal udbød den til salg allerede i januar 1822.
- 180: Digtet er »Abschieds-gesang an das dänische Vaterland im November 1826«. Året efter blev det trykt i Liunges Hertha og forsynet med en oversættelse af Rahbek.
- 181: Tasetter – tagetes

182: Cyclamer – alpevioler

183: Rahbek henviser i det første af sine litteraturbreve i »Hesperus« (1820) til, at Wulffs oversættelse har været foredraget ved et deklamatorium. Oversættelsen, der kun fylder 12 sider, er forsynet med motto på engelsk fra Byrons »The Bride of Abydos« samt m. et dedikationsdigt til prinsesse Caroline Amalie. Hele Lalla Rookh udkom først i dansk oversættelse v. Lembcke i 1878, men »Paradise and the Peri« fremkom endnu engang forinden, idet Oehlenschläger offentliggjorde sin version i sit tidsskrift »Prometheus« i 1834, og formentlig er det denne oversættelse, han i januar 1835 læser op for prinsessen (Memoirer og Breve, udg. af Clausen og Rist, bd. 11. (»Af en gammel Hofmands Mindeblade« (Konferensraad Carl Henrik Holtens Opregninger, p. 181)), der efterhånden må have været fortrolig med den stakkels Peris kvaler med at få adgang til Paradiset.

Wulff har svækket det orientalske præg ved at udelade en del linjer med østerlandske navne, til gengæld har han beholdt ordet »Peri«, mens Oehlenschläger gengiver det med »fe«.

(Litt.: Jørgen Erik Nielsen: Den samtidige engelske litteratur og Danmark. 1800-1840, bd. I, p. 147 + p. 89.)

184: Joachim Mynster – Mønsterbarnet. Søn af J. P. og Fanny Mynster.

185: I Chr. VIIIs dagbogsoptegnelser findes gentagne gange i 1820'erne optegnelser om festligheder i det brunske hus. Lørdag d. 21. september 1822 hedder det f.eks.: »Eftermiddagen taget til Sophienholm, hvor Haven var illumineret og ved Caroline Kilde overrasktes Prinsessen Vers; i Huset afsyngedes en Sang, og vi omgaves alle med Krands. Vejret var stille og skønt, saa at Illuminationen lykkedes vel; jeg hørte den lille Jomf. Wulf, en Skoler af Siboni synge; god Stemme, men intet Foredrag. Der soupere-des.« (Kong Chr. VIIIs Dagbøger og Optegnelser, II, 2. p. 496).

186: Giuseppe Siboni (1780-1839). Debuterede 1797 som heltetenor og sang bl.a. i Prag og ved La Scala i Milano. 1806-09 var han ved den italienske opera i London, hvor mad. Angelica Catalani var primadonna. 1815 kom han til Napoli, hvor Rossini var kunstnerisk leder. I december 1818 kom han til København, blev 1819 udnævnt til kammersanger og fungerede som syngemester ved Det kgl. Teater. 1826 blev han titulær professor, og 1827 fik han oprettet et musikkonservatorium. Han var forkæmper for den nyere italienske musik, »Rossinismen« og stod derfor i ret skarp opposition til de dansk-nationale strømninger, personificeret i Weyse, der kaldtes »Antirossinismen« eller »Weyses manér«.

187: Giuseppina Siboni (1806-66) kaldet Peppina var datter af Siboni.

- Hun havde en velklingende stemme, der var uddannet efter faderens metode, men var også en begavet pianist. 1824 blev hun gift med Ferdinand Tutein (1788-1880).
- 188: Hr. Bergs – svensk sanger. Jvnf. Overskou 4, p. 802.
- 189: Ida Wulff – debuterede 12.8.1823 som Vela i Kuhlaus »Lulu«. Hun blev en charmerende Mozart-sangerinde, men tog allerede 1829 sin afsked p.gr.a. sit forestående ægteskab.
- 190: Pia desideria-fromme ønsker. Også titlen på et skrift som den belgiske jesuit Hermann Hugo udg. 1627, og derfra senere blev navnet på pietismens grundbog 1675 af den tyske teolog Spener.
- 191: Ragnar Lodbrock – dansk sagnkonge. Blev ifølge overleveringen kastet i en ormegård af angelsakserkongen Ella, men så længe han bar Aslaugs klædning, kunne han ikke komme noget til. Først da han blev klædt nøgen, fik slangerne dræbt ham, og med ordene »Grynte ville grisene, om galtens lod de kendte«, døde han.
- 192: Valdemar Sejr. Historisk roman af B. S. Ingemann, udg. 1826.
- 193: Herman Treschow Gartner (1785-1827) døde 4. april. Han var læge og opdager af »de Gartnerske gange«, et parret hidtil ukendt organ, som han påviste hos køer. L.L. Jacobsen, som han havde arbejdet sammen med, påviste 1832, at disse gange var de resterende udførselskanaler fra primordialnyren, der selv går til grunde efter fødslen.
- 194: Ludvig Levin Jacobsen (1793-1843) kgl. livlæge 1842. Fr. VI havde i 1816 givet ham titel af professor, men det havde mødt stor modstand fra Universitetets side, fordi J. var jøde, og han måtte derfor ernære sig som praktiserende læge. Hans arbejder indenfor det kirurgiske område, specielt behandlingen af blæresten og hans opdagelser som komparativ anatom havde imidlertid gjort ham berømt i udlandet.
Breve 2. rk. IV, 1. p. 214 + Bibliotek for læger 1977/78, hft. 1. p. 11.
- 195: Francis Bond Head (1793-1875) var en engelsk forfatter, der deltog i Napoleonskrigene og slaget v. Waterloo. 1825 påtog han sig at lede en forening, hvis formål var at bearbejde guld- og sølvminer v. Rio de la Plata, og i den anledning gjorde han flere eventyrlige rejser over Pampas og imellem Andesbjergene. 1826 udgav han »Rough Notes on the Pampas«.
- 196: Condor – Sydamerikansk grib, der lever i Andesbjergene i en højde af 3-5000 m.
- 197: Johann Gottfried Herder (1744-1803) Tysk digter og filosof, der i årene 1774-76 skrev »Älteste Urkunde des Menschengeschlechts«.
- 198: Nikolaj Frederik Severin Grundtvig (1783-1872). Dansk digter og præst.

- 199: RA 5225. Det Brun-Bügelske Arkiv. IV. Frederike Bruns Arkiv. Brev fra Kamma Rahbek til Frederike Brun. Dat. Bakkehuset 3. juni.
- 200: Dschinnistan – Djønnet (arab.) er betegnelsen for Paradisets have, således som det efter muhammedansk lære skildres som Guds belønning for de troende. I Koranen kap. 55, v. 46-78 og kap. 56, v. 14-39 findes en indgående skildring af de herligheder, der venter de salige i denne have.
- 201: Birkebladekur. I Norge, Sverige og Østsjælland fandtes i folkemedicinen et utal af »gode råd« om birkens anvendelse. Mod vattersot og gigt skulle kroppen f.eks. pakkes ind i birkens unge løv, så man fik en svedekur.
- 202: Wilhelmine Julie Adelheid v. Stoltersoth (1800-1875). Tysk digter.
- 203: Dante Aligheri (1265-1321) italiensk digter, der skrev sit hovedværk »Divina Comedia« i 1300-tallet.
- 204: Min niece Rikke-Maria Frederica Franzisca (Fanny) Mynster.
- 205: Islandsk mos – cetraria. Finder anvendelse i medicinen og blev tidligere meget benyttet som et nærende bitter middel v. kronisk brystlidelse og diarré, dels i form af et afkog (15-20 g til 1 pægl vand) dels som chokolade m. isl. mos. At fru Brun også brugte dette middel til sine egne døtre ved, vi fra Mathilde Reinhardts »Familie-Erindringer« I, p. 64:
 »Den søde Lotte (☉ Charlotte Pauli) er igjen jammerlig, og hun begynder atter at fatte Mistroe til det islandske Mos: i Begyndelsen synes hver Cur at lindre hende, og efter kort Tid føler hun mismodig alle sine Smerter vaagne igjen.«
- 206: unze – ældre vægt, der var 1/12 af den romerske As. Som handelsvægt var det i Danmark før 1861 = 31.215 g; for guld og sølv før 1875 = 29.412g; for medicinalvarer til 1858 = 29.821 g.
- 207: A. T. Brück opsøgte i 1827 Joachim Dietrich Brandis i København og vendte 1828 tilbage til Tyskland og fik Brandis' tidligere stilling som brøndlæge i Bad Driburg.
- 208: James Fennimore Cooper (1789-1851), amerikansk romanforfatter, der m. bogen »The Spy« (1821) slog sit ry fast. Bogen der handler om den amerikanske revolution, var særlig populær i Europa, hvor den gik for at være det første autentiske billede af amerikansk landskab og levemåde. Det var denne bog, der gav ham titlen »Den amerikanske Scott«.
- 209: Walter Scott (1771-1832). Skotsk forfatter.
- 210: Chr. Molbech. Se note 15.
- 211: Christoph Martin Wieland (1733-1813). Tysk forfatter. Ven m. Herder og Goethe og udgiver af »Der deutsche Merkur« (1773-89) &

- »Neuer deutscher Merkur« (1790-1810). Hans berømteste digtning er det store epos »Oberan« (1780) i tolv sange.
- 212: Idris und Zenide-Heroischkomisch Ballett 1772 af C.M.W. (Schneider)
Phasis – i Ewald Banse: Lexikon der Geographie anføres, at Phasis er det antikke navn for Poti og Rion. Poti er en havneby i Transkaukasien v. Sortehavet, Rion-en hovedflod i Transkaukasus. Det må her være floden, der er tale om.
- 213: J. P. Mynster: Samling af Skrifter til Erindring om Knud Lyne Rahbek og Karen Margareta Rahbek, fød Heger (Køb. 1831) p. XXVII-XXVIII.
- 214: Thiele: Af mit Livs Aarbøger I, p. 162-63.
- 215: Fru Emerentze Munch: Optegnelser, p. 17.
- 216: Fysisk Medizinske Betragtninger over Kiøbenhavn II (1809) p. 547.
- 217: Kyrre/Maar: Kamma Rahbek – O.H. Mynster. (1973)
- 218: J. G. Rist: Lebenserinnerungen p. 132.
- 219: Marie Konow, p. 58.
- 220: Breve og Aktstykker vedr. J. L. Heiberg. Brev fra J. P. Mynster til J. L. Heiberg. Dateret 16. november 1819.
- 221: Mathilde Reinhardt: Familie Erindringer II, p. 9.
- 222: Kgl. Bibl. Ny Kgl. Saml. 1456, 2°, Breve til Kamma Rahbek, fasc. 9.
- 223: Mañana (spansk) "måske i morgen" eller en anden dag i fremtiden.
- 224: Palliative (lat.) bruges om medicinsk behandling, der går ud på at lindre symptomerne, uden at finde årsagen til sygdommen.
- 225: Brev fra K. R. til J. M. Thiele. Torsdag Eftermiddag. 1826. Thiele: Erindringer p. 155.
- 226: Johannes Anton grev Capo d'Istria var født 1776 på Korfu. Da de Ioniske øer 1800 blev overdraget Frankrig, forlod han Korfu og trådte i russisk tjeneste og blev 1809 gesandt i Wien. Da Zar Alexander ikke hjalp grækerne tog d'Istria 1828 sin afsked og tog til Schweiz, hvor han fra Genf støttede den hellinistiske sag. 1827 blev han præsident i Grækenland, og 1831 blev han myrdet i Nauplia (Litt.: Bonstetten Briefe II, 347ff + Ilse Foerst-Crato p. 367.)
- 227: Udtrykket forekommer uforståeligt, men måske findes noget af forklaringen i P.H. Boyes bog »Om K. M. Rahbeks Brevvexling og hendes Correspondenter« p. 179. I et brev af 29. dec. 1827 fra O. Laub (Meddelt i »Blade af J. P. Mynsters Liv og Tid« p. 254) omtales et besøg, han som ung student aflagde på Bakkehuset. Han meddeler af sin samtale m. den syge K. R., at hun fortalte, at hun

havde set et brev fra en tysk skribentinde til Fr. Brun, i hvilket Goethe blev kaldt »Liebling der Götter« og Bonstetten »Liebling der Gottheit«. »Der ligger meget i det,« sagde hun. »Gøthe er ogsaa fuld af Götter, og det maa han være, for saaledes at gaa ud i alle Retninger; men saa maa der ogsaa være nogle Djævlø imellem. Jeg troer de Digtere maa staa i Forbund med den Onde. Jeg vilde dog heller være Liebling der Gottheit – man vil dog gjerne have Enhed i den Regjering.« Som Liebling der Gottheit og som en, der derfor ogsaa, fjern eller nær, måtte gøre samme indtryk, fordi hans liv og værk er ens, nævnte hun Thorvaldsen, men Baggesen og Oehlenschläger var kun Lieblinge der Götter. »Troer De ikke,« sagde hun om Baggesen, »at der var mange Djævlø i ham?« – og man kunne tænke sig, at en lignende ytring i brevet til fru Brun har fremkaldt hendes følgende protest.

- 228: Om Catalanis optræden i Kbh. se Overskou: Den danske Skueplads 4, p. 829 + 847/48. Om Catalanis iøvrigt. Breve 2. rk., IV, 2. p. 263.
- 229: Senigallia (lat. Sene Gallaica), senere Sinigaglia. Havneby på midt-Italiens østkyst.
- 230: Tancredo, opera af Rossini, havde premiere 1813 i Venedig. Om Oehlenschlägers vurdering af Rossini kan man læse i Erindringerne IV, p. 36ff + Breve 2. rk., IV, p. 337.
- 231: Ida Wulff. Se note 189.
- 232: Ida Fonseca. Om disse sangerinder kan henvises til Overskou. Skuepladsens Historie 4, p. 769 + 849.
- 233: Gerhardine v. Gall var en af fru Bruns intimeste veninder, der i årene 1810-28 beklædte stillingen som hofdame hos prinsesse Wilhelmine. Fr. Brun omtaler hende i stærke lovord i sine breve til Matthisson og Bonstetten og har bl.a. tilegnet hende første kapitel af sine »Sitten und Landschaftstudien von Neapel« (1818) og digtet »Das immer junge Herz«. Gerh. v. Gall spillede en fremtrædende rolle i det fornemme selskabsliv herhjemme og var den mest udprægede af den lille anti-franske kreds før 1814, der nød dronning Mariæ tillid. (Bobé p. 249).
- 234: Carl og Friede (Brun). Fr. Bruns søn og svigerdatter.
- 235: Fanny Mynster, f. Münter. Gift med J. P. Mynster.
- 236: Oehlenschlägers Erindringer IV, p. 62.
- 237: Kgl. Bibl., Ny Kgl. Saml. 1456, 2°, Edv. Hvidt til Kamma Rahbek. Dat. 31. juli 1828.
- 238: Kgl. Bibl., Ny Kgl. Saml. 1674, 2°, VII, 96. Brev fra Chr. Oehlenschläger til K.R. Sandsynligvis d. 3. aug. 1828. »Ærlighed varer længst«. Idyl af Oehlenschläger i 2 akter. Opført Kgl. Teater 1812/13 2 gange.

- 239: Breve 2. rk., III, pp. 363-365).
- 240: Palpitationer – lat.: hjertebanken, idelig el. sitrende bevægelse, sitren el. krampe.
- 241: Johan Ludvig Lund (1777-1867), dansk maler, der i årene 1802-10 opholdt sig i Rom støttet af Fonden ad usus publicos og baron Schubart. Han var nært knyttet til fru Brun, hvis børn han havde undervist i tegning, og hun blev hans protektrice og beundrer. Litt.: Breve 1. rk. IV, 2, p. 392.
- 242: Boetier – betegner bønder på et meget lavt stade. Aristophanes gør nar af dem, ligesom senere Offenbach. Svarer til de danske molboere.
- 243: Tic douloureux – en mere uskyldig form for neuralgi.
- 244: Gustas plejedatter – Mina Reutern var datter af Gustav og Augusta v. Rennenkampffs venner og var siden sin barndom svært plaget af skrofuløse sygdomme. Litt.: Ilse Foerst-Crato p. 278 + 286. I okt.-nov. 1826 var Augusta dødelig syg af en katharalsk nervefeber.
- 245: Washington Irving (1783-1859), amerikansk forfatter, der i 1826 var i Spanien, hvor han samlede stof til den række værker om spanske emner, der først henledte opmærksomheden på dette lands historie. I årene 1828-30 udgav han »Life of Columbus« i 4 bd., og i 1824 udkom »Tales of a traveller« i 2 bind. Allerede i sommeren 1823 var han af Rahbek blevet introduceret i »Tilskueren«.
- 246: Rahbeks: Erindringer V, p. 108. Om brevene iøvrigt siger Bobé (p. 280): »Originalerne, af hvilke kun enkelte foruden Fortsættelsen for Aarene 1829-31, findes i F. Bruns efterladte Papirer, er kendetligt stærkt beskaarne og Personernes Navne hyppigt kun betegnede ved et Forbøgstav. Til trods for mange trivielle, overstrømmende Hjerteudgydelser og dels usmagelige, dels ligegyldige Afsløringer virker Læsningen af Brevene ingenlunde trættende.«
- 247: A. W. v. Schlegel (1767-1845) var en tysk filosof, kritiker og digter, der oversatte Shakespeare og Calderon. I 1798 blev han professor i Jena og i årene 1798-1800 udgav han tidsskriftet »Athenäum«. Fra 1804 boede han hos fru de Staël på slottet Coppet.
- 248: 84 årige olding – Carl Victor v. Bonstetten (1745-1832).
- 249: De russiske bade – et 40-50° varmt dampbad frembragt v. at hælde vand på gloende sten. Constantin Brun havde i 1811 for 160.000 Rdl. erhvervet det såkaldte »Hotel du grand Nord« af hoftandlæge Mancini og havde i bygningerne på Kongens Nytorv indrettet de første varme bade i København i 1816. (Bobé p. 256).
- 250: Bispen – fru Bruns broder Fr. Münter. Det er uvist, hvilket bru-

depar det drejer sig om. En gennemgang af de københavnske kirkebøger viste ingen vielser foretaget af biskop Münter på denne dag.

251: K. L. Rahbek: Erindringer V, p. 98-148.

252: Kgl. Bibl., Ny Kgl. Saml. 1456, Fol. fasc. 3-4, brev 64.

253: Etatsraad, Prof. og Ridder K. L. Rahbeks og Fru Karen Margrethe Rahbeks Mindekrands, samlet og forlagt af J. L. Beeken, hofboghandler (Kjøb. 1830) p. 22-24 & J. P. Mynster: Samling af Skrifter til Erindring om Knud Lyne Rahbek og Karen Margareta Rahbek, fød Heger (Køb. 1831) p. 11-12.

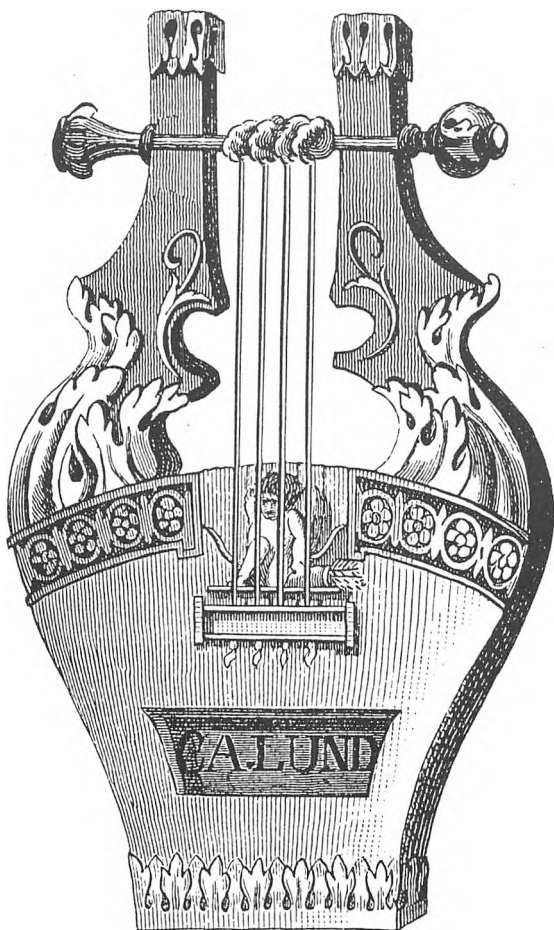
Litteraturliste

- Abrahams, N.C.L.: Meddelelser af mit liv (Kbh. 1876)
- Albertsen, L. L.: Epigrammatisk Billedbog. Baggeseiana V.
(Køb. 1974)
Skyggespil. Baggeseians XII (Køb. 1981)
Baggesen eller Oehlenschläger. Baggeseiana X
(Køb. 1979)
- Allgemeine deutsche Biographie I-LV (Leipzig 1876-1910)
- Arentzen, Kr.: Baggesen og Oehlenschläger VIII, 1820-26 (1878)
- Aumont, A. & Collin, Edg.: Det danske Nationalteater 1748-1889. 1-3
(Køb. 1896-99)
- Banse, Ewald: Lexikon der Geographie 1-2 (1923)
- Bibliotheca Danica 1-4 (1961-63)
- Bobé, Louis: Frederikke Brun (1910). Disp.
Ida Brun Grevinde Bombelles (1932)
- Borchsenius, O.: Litterære feuilletoner (Køb. 1880)
- Borup, Morten: Breve og aktstykker vedr. J. L. Heiberg. I-V
(DSL. 1946-50)
Johan Ludvig Heiberg I (1791-1825) (Gyld. 1947)
- Boye, P. H.: Om Karen Margrethe Rahbeks Brevvexling og hendes Correspondenter (1881)
- Breve fra og til Adam Oehlenschläger 1. Rk. 1798-1809 I-V (Gyld. 1945-50)
2. Rk. 1809-1829 I-VI (Gyld. 1953-81)
- Collin, Edg.: Af Jonas Collins Papirer (Kjøb. 1871)
- Danmark, 3. Årg. 1943, p. 564-68 (K. F. Plesner: F. B. og Sophienholm)
- Davidson, J.: Kjøbenhavnsliv i ældre og nyere Tid (Gyld. 1889)
- Dumreicher, C. & Dall, Birgitte: Kamma Rahbeks Æsker (Køb. 1958)
- Foerst-Crato, Ilse: Frauen zur Goethe Zeit. Ein Briefwechsel Caroline v. Humboldt-Friederike Brun (Düsseldorf 1975)
- Fortids Veje V, Kbh. 1946/47 p. 235 (Henny Glarbo)
- Frederiksberg gennem Tiderne bd. II, 1948 (Chr. Grünwald: Nye Træk til Belysning af Bakkehuset)
- Fridericia, J. A.: Fra Wienerkongressen til Februarrevolutionen. 1815-48 (Gyld. 1935)

- Garde, Annelise: H.C. Andersen og hans kreds. En haandskriftstudie I-II (NNF 1967)
- Grimm: Deutsches Wörterbuch I-XVI (Leipzig 1854-1954)
- Hauch-Fausbøll, Th.: Fundats for C. P. Bügels Familiestiftelse. 1928
- Heise, V.: Breve til og fra B. S. Ingemann (Reitzel 1879)
- Hending, Arn.: Hvo kjender ej det kjære Bakkehus (1964)
- Holmström, Kirsten Gram: Monodrama, Attitudes, Tableaux Vivants (Stockh. 1967) Disp.
- Jacobsen, Ole & Brandt-Nielsen, Johanne: Provst Frederik Schmidts dagbøger I-III (Gad 1966-85)
- Jensen, Anne E.: Rahbek og de danske Digtere (1960)
Kamma Rahbek (1975)
- Kong Chr. VIIIs Dagbøger og Optegnelser I (Gyld. 1943)
II (Gyld. 1973-76)
III (Gyld. 1983)
- Konow, Marie: Nogle Barndoms- og Ungdomserindringer (Hagerup 1902)
- Krarup, Ellen Vibeke: Dansk Filhellenisme (Utrykt speciale Køb. Univ. 1985)
- Kyrre, Hans: Knud Lyhne Rahbek, Kamma Rahbek og Livet paa Bakkehuset (1914)
- Kyrre, H. & Maar, Vilh.: Kamma Rahbek – O.H. Mynster (Strube 1973)
- Linvald, Steffen: Æskekunst. Kamma Rahbek og hendes samtid (1966)
- Meddelelser fra Thorvaldsens Museum 1944 (Dyveke Brun (Helsted))
- Molbech, Chr. K. F.: Chr. Molbech og Karen Margrethe Rahbek. En Brevvexling (Gyld. 1883)
- Museum. Tidsskrift for Historie og Geografi. Årg. 1891. I. halvbd. (Af Carl Bernhards Erindringer)
- Oehlenschläger, Adam: Erindringer 1-4 (Høst 1850)
- Olbrich, Rosa: Die deutsch-dänische Dichterin F. B. (Breslau 1932)
- Overskou, Th.: Den danske Skueplads 1-7 (Kjøb. 1854-76)
- Petersen, Richard: Minder fra Øresundskysten (Schønbn. 1891)
- Plesner, K. F.: Baggesen Bibliografi (Gyld. 1943)
Danske Studier 1936
- Reinhardt, Mathilde: Familie Erindringer 1-2 (Kbh. 1887-89)
- Rist, J. G.: Lebenserinnerungen I, udg. af G. Poel (Gotha 1880)
- Rubin, Marcus: Fra Frederik VI's Tid. Fra Kielerfreden til Kongens Død. (1895)
- Schovelin, Jul.: Fra Kongegunst til Selvstyre (Thiele 1917)
- Schneider: Deutsches Titelbuch 1-2 (1965)
- Steenstrup, Johannes: Den danske Kvindes Historie 1701-1917. II bd. (1917)

- Strøyberg, N. K.: Jacob Kiellerup (Ålb. 1912)
- Thiele, J. M.: Af mit livs Aarbøger I (1795-1825) Udg. af Carl Dumreicher.
(Hagerup 1917)
- Thiele, J. M.: Erindringer fra Bakkehuset (Reitzel 1869)
- Troels-Lund, Troels: Bakkehus og Solbjerg (1920-22)
- Vedel, Valdemar: Nordisk Tidsskrift 1910
- Ørsted, B.: Slægten Brun (Sophienholm som det var engang) (1973)
J.P. Mynster & Henrich Steffens 1-2 (NNF 1965) Disp.

En lyre tegnet af Kamma Rahbek som titelvignet til hendes
renskrift af C. A. Lunds samlede digte.

Appendiks

36. Süsse Bocca Mela.

Ich bin ganz ausser mir vor Freuden überdie allerliebste heilige Schachtel. Wie können Sie nur die liebe Gelbe so schmähen, in der ich meine Heiligtümer verwahre. Sie überhäufen mich mit grossmähiger Gäbe - Ich weiss nichts zu geben als mich selbst und komme bald mit meinem Cyklus um die Wände meines Zimmers. Ich muss Ihnen wohl mein Zimmer bringen, da Sie nie in dasselbe kommen wollen.

Ich freue mich das Geniessen der Dipplomaten, wenn die heilige Kreuzfahne auf meinem Tische erscheint. Ich aber bekenne laut und schäme mich ihrer nicht! Hat Salis mir doch den Tyrtäus der Neugriechen und den edleren Pietro Eremita dieses Kreuzzuges genannt. Adieu Geliebte. Bald umarmt Sie Ihre dankbare

Fr.Brun

37. Mein Gott! Beste Bokka Mela!

Der feinste Richter über Eleganz, Ihr Mann, ist mit dem Gedicht in der Rücksicht zufrieden? Es ist nach der Kladde abgedruckt, und seine Güte hat ihn verblendet - In wenig Tagen kommt eine zweite kl. Auflage, weil viele es wünschen - Da send' ich gleich ein Expler. für ihn und Herrn Boje, wo eine Strophe wahr und viele kleine Correkturen sind, die nur dem feinen Ohr begründet erscheinen, und von denen ich wünsche, dass solche Ihrem Gemahl gefallen mögen. Baggesens Söhne werden mit jedem Gebrauche des Gedichts zufrieden sein, der Ihren verewigten am höchsten ehrt.

Fr.Brun

1. Dezbr.

38. Takk for alt gode hielperige Siel! Snart kommer jeg med Elise at lægge Regning af for det livsalige Arbeide - Saa meget kuns - det er og kommer i værdige Hænder.

Fr.Brun

39. Gestern schon, geliebte Bocca Mela, wollte ich Ihnen schreiben - weil ich eben in der Fliegenden Post das Gedicht fand;gern sähe ich Rahbecks

Umarbeitung der 3ten Strophe - allein so wie es ist däucht es mich leidlich, dem Heilig ist aber nur durch die Anm. Verständlichkeit geworden. Das Ganze nimmt sich aber recht gut aus, und wie gesagt, ich könnte es nie selbst so gut machen und bitte Sie dem verdienstvollen Herrn Boje, von dem ich nur wahr gutes und liebes höre, meinen verbindlichsten Dank und meinen Wunsch einer näheren Bekanntschaft auszusprechen. In den Hertha / kennen Sie den Herausgeber? / hat man mir die Ehre angethan das Gedicht nebst Baggesens herrlichem Schwanengesange aus der Morg.bl. abzudrucken. Leider von den ersten Edition. Wann sehen wir uns? Ach ich kann nicht kommen - allein so nah' und so fern ist eine Art lebendiger Tod! Adieu beste Liebe. In höchster Eile des Posttages.

Fr. Brun

23. Januar

40. Hier mein Engel mit tauzend Dank! Es sind so schöne Papirarten die man sonst gar nicht sieht. Ich will sie nun selbst beim Vater suchen lassen. Wenns kalt, ist mein Schmerz eingefroren - Voila tout! In höchster Eile. Adieu

Fr. Brun

41. Die ^{er}Übersezzung ist ein Abguss! Welche Wonne aber auch sich nicht mit den Partikeln zu schleppen zu haben! Tausend Glück zum 6ten Stufenjahr! Ich fühle den Ostwind wohl in meiner wunden Brust! Bin beschäftigt für 34 grosse und kleine Menschen den Weihnachtsbaum zu besorgen und noch ein süsses Geheimnis! Adieu Beste - Wenn ich ausgehe ist mein erster Besuch an Sie.

Fr. Brun

42. Hier beste Bocca Mela ist das bewusste Manuskript. Wollen Sie mir überhaupt einen guten Abschreiber verschaffen, mein Herz? Ich wollte er konnte in der Stadt zu mir kommen - denn ich habe viel und mancherlei mit ihm zu verabreden!

Und Portugall "dass geht som det var smurt"! Die Völcker sind klug geworden - Sie schonen das phisische Leben der Könige - Sie haben gelernt, dass schwermende Bienen den Wechsel nicht entbehren können! Aber wehe dem, der in diese schwärmen den eingreift! Dann kehren sich alle Stacheln gegen Einen. - So fürcht ich wirds Oesterreich mit Neapel gehn! Und wie mein armes Kind genesen soll,

weiss ich nicht. - Ach, meine Tochter und ich wären mit offenen Armen dort aufgenommen - allein leider Bombelles Frau nicht! Arme Ida, die 2 Monath in der süßen Genesungs Hoffnung geschwebt - Adieu Beste! Ihre Blumen duften vor mir!

Fr.Brun

43. Hier mit Dank die gestern vergessenen Bücher. Zweitens den Probe Blatt mit Bezeichnung der Margina und des Raums unten. Zu den noch vielleicht von mir hinzukommenden Anmerkungen. Ich bitte den Abschreiber die Worte und Phrasen aus Fremder Sprache lieber leer zu lassen als halbnurrichtig zu schreiben, welches oft inkorrigibel ausfällt. Möchte Ihnen bei dem Durchlesen das Ganze so wohl gefallen wie gestern den Anfang.

Sind meine beiden Ragasse italiene nicht liebliche Weesen! Orillana grüsst! Er ist noch heute zu Mittag hier: und unsere Polichinelle! Die machen ihre Sachen gut! Ach es kann eine Schlacht gewesen sein! Mögen diese armen bisher durch Schicksal mehr wie Schuld in das Unmündigkeit gehaltenen sich ehrenvolle Bedingungen erkämpfen.

Oesterreich hat vielleicht meinen schlummernden Löwen erweckt und wozu all' der unnütze Widerstand! Vox populi vox dei, schalt von der neuen in die alte Welt hinüber! Ein Artikel in den Times sagt, dass auf dem Marsche jeder Auster., der zurückbliebe, sicher gemordet würde - Ach, nun zittre ich doch vor Idas Reise nach Florenz und die geheimnisvolle Versammlung der 150 Studenten von allen Universiteeten deutschlands! Das alles hat Angst geweckt.

Fr.Brun

44. Velkommen! Velkommen tilbage!

Beste Bocca-Mela wie geht es? Mir gehts sehr wohl diesen Sommer und ich möchte Sie nur hier sehen. Das meine Ida nach Neapel geht wissen Sie. Möge die Revolution dort nur nichts in dieser glücklichen Bestimmung verändern.

Aber ach. Wie viel Unglück in kopenhagen. Rybergs, - De Conings und nun das grosse Judenhau - Was hörten Sie über das alles in Hamburg? o - es sind sehr ernste Zeiten! Sagen Sie mir auch was die arme Schwester Christiane macht - ach, sie liegt mir sehr auf dem Herzen.

Bitte mein Engel sagen Sie dem Überbringer dieses wo in Friederichsberg er diesen Brief an Emilie Zoëga, welche bei der Frau Mutter des Augenarztes Witt-

husen ist, hinbringen soll. Bitte sehr! In Eile die
Ihrigste

Fr.Brun

Soph.Montag

45. Hier meine geliebte Bocca-Mela ist eine Lieblingsstelle aus Wielands Idris und Zeninde aus dem Gedächtnis und vielleicht uncorrect. Möge Ihre für mich zu gütig voreingenommene Freundin sich damit zufrieden fühlen - andere Autographen kann ich jetzt nicht gut zusammenfinden, da schon viel verpackt ist. Ihre characktheristische Begrüssung Hamburgs ist wahrlich keine Reimschmiederei, und ich wollte, wir hätten das Ganze!

Nun bitte antworten Sie mir nicht so lang und schön. Das muss Sie angreifen und ist also a grief of Joy! Einige Worte genügen. Ich konnte nicht gleich antworten, weil ich den einen Tag Blutigel an den Zähnen hatte und den anderen zur Ader gelassen ward - denn das unartige Blut erstickt mich. Ich leide / wie immer in den guten Herbsttagen / etwas weniger - allein der Winter wird mich schon packen! Ich traure um die Russen und die Sache der civilisierten Menschheit. Da fehlt ein grosser Mann.

Mögen sie nur die Eroberungen um den Phasis und in Armenien behalten. Erstere damit der gräuliche Handel mit edeln kaukasischen Menschenstämmen vernichtet; letzteres damit soviel Christen gerettet werden. Unsere Griechen sind gerettet und Frkreich kann wieder Ruhm erwerben. Herzlichen G'uss dem freundlichen Eichhorn und der lieben Christiane.
Adieu

Fr.Brun

17. Oktober

46. Fransk brev fra Frederikke Brun til Knud Lyhne Rahbek.

47. Meine beste Bocca Mela.

Den wahren Honigmund-Brief von lezt, bin ich leider nicht nach Würden zu beantworten fähig. Sende Ihnen dagegen einen merkwürdigen Brief einer Frau, geistreich wie Sie über denselben Geistesbereich wie Sie!

Hierbei erfolgt das Büchlein Ihres scharfsichtigen Freundes zurück, zugleich bitt' ich Sie / da ich seine Wohnung nicht weis / denselben in meinem Nahme für d. Weihnachtsabend / Montag um 6 wegen der kleinen Kinder willen so früh / einzuladen -
Adieu Beste! Ich schreibe in bitterem Schmerz, wie

von Millionen Ameisen überlaufen! Dabei v. Geschäften gedrängt, die sich um diese Zeit für die Mutter, Grossmutter und Hausfrau häufen.

Fr. Brun

48. Theure Freundin.

Dürfen diese Früchte eine Erinnerungsbotschaft von Sophienholm sein. Meine Augusta ist seit heute vor 14 Tagen in meinen Armen, Marigaitta bald in Florenz, und meine Ida dort besser als sie seit langer Zeit war. Aber ich habe kein Paphier und einen Abschreiber hier dessen Feder es verslingt der nur aber keine von den grossen Bogen zu verschaffen weis auf dem er so gut abschreibt.

Bitte also Geliebte mir eine neue Provision, worunter ich 3 Buch von dem Grossfolio zu sehen wünsche. Schuldig bin ich noch das letzte und bitte um eine kleine Nota. Das Eichhorn herzlich grüsend und meine Bokka-Mela zertlich in meinen und Gustens Nahmen umarmend bin ich in grosser Eile Ihre treue

Fr. Brun

Montag

49. Beste Bokka-Mela

Dank für die Uebersezzungen. Nur das Erwähnen der Lieder, die nicht übersezzt wurden auf eine missbilligende Art hätte unterbleiben können. Dank für die Blumen. Sie prangen noch heute auf dem Festtisch für das junge Brautpaar. Verschmähen nicht Bokka-Mela die Früchte von Sophienholm. Am 21. August war Ida im blühenden Florenz, schon mehr als halbgesundet. Adieu

Fr. Brun

Sonntag in grösster Eil.

50. Theure Freundin!

Ich hoffte Ihnen selbst die Auslage zu bringen, allein es ward mir unmöglich da der traurige Gesundheitszustand meiner guten Schwägerin Brun mir in häuslichen Geschäften, welche sonst sie übernahm, viel Zeit räubt.

Der Abschreiber hat für 20 Bogen 10 Rth. gesagt. Es sind aber nur 10 Bogen zu 8. Seiten und die grosse Margina rund um macht solche sehr mässig. So dass ich 100 Procent plus nicht begreife. Theure Freundin Verzeihung für die Anmerkung welche ihn allein angeht. Ihnen bin ich hier wie immer Dank und Liebe schuldig. Ich eile in mein blühends Paradies! Wenn,

ach wenn darf ich die geliebte Freundin dort erwarten.

Fr.Brun

Donnerstag

51. Beste Bokka-Mela.

Wo sind Sie theuerste? Ich habe ganz Ihre Spur verloren! Doch müssten Sie nach meiner Rechnung wieder auf dem kleinen Hügel sein! Ach, wir haben trauer! Der Tod ist unter der Gestalt des Stossvogels Scharlach in das süsse friedliche Nest von Kraagerup eingekrochen, und streckte erst meinen ältesten Enkel den starken Fritz auf ein schweeres Krankenlager - kaum war dieser aus dem ersten Gefahr, so sank die Freudensblumme des Hauses, die holdseelige Ida /die ich Ihnen nicht brachte /. Um 7 am vorigen Mittwoch /nicht diesen letzten/ spielte sie noch unter den Blumen und eine Stunde vor der Mitternacht des Donnerstages war das süsse Leben entflohn! Das Schmerz der Eltern ist unaussprechlich - die andern Kinder sind bei mir - Ach, wäre der Engel es auch gleich gewesen - Vor dem Scharlach muss man wie vor der Liebe - fliehn!

Hier Geliebte zwei Griechen und ein Trauerlied, welche ich Rahbeck anbiete. Dass die Griechen Lieder recht allgemein verbreitet würden, wünsche ich, da ich mich zu dieser heiligen Sache der Menschheit von ganzem Herzen bekenne, und derselben recht viele Bekenner erwerben möchte!

Ob unser Lunzi schon in Griechenland ist? Hier ist etwas ganz andres noch auf dem Spiel als bei der Insurrection der Polischinelles! Und nun weiss Gott ob dieser Brief Sie findet, oder ob die lieben Zugvögel von Hamburg aus erst recht die Flügel erhoben haben. Lassen Sie mich, wo Sie nun sein Ihnen und dem Gemahl herzlich empfohlen sein.

Fr.Brun

Soph.Sonnabend d. 21.Juli

52. Geliebte Bocca-Mela.

Ach, Ihr Blumenschazz, diese süsse Ausbäute, welche die Biene der Freundschaft - für mich und Ida, für Ida und mich in der Frühling und Herbstzeit einsammelt und uns durch die freundlichsten Herren übersendet, hat gestern Wehmut erweckt! Denn meine Ida leide,leide,leidet! Hat eine heftige Rheumatische Entzündung / nach 3 Monatlicher steigender Besserung fiel solche wie ein Bliz aus blauem Himmel auf die Arme / im Unterleibe gehabt - denn wieder Qual im süssen Munde! Und Neapel ist einem Oesterr. Gesand-

ten wohl für Taage geschlossen, und sie muss wohl noch einen Winter in dem für sie so ungesund sich zeigendem Dresden zubringen! Könnte man ihr Muth geben, es mit dem Vaterländischen Himmel zu versuchen, da das Hesperische verschlossen ist - aber unsere 49 Grad schrecken! Ich habe schöne liebe Briefe von dem lieben Pr. Christian aus Neapel. Er sieht die Dinge mit gesundem Auge, und ist da auf der Hohen Schule der nächsten Zukunft Europas! Er fürchtet von dem vorherrschenden demokratischen Prinzip viel Unheil, doch ist bis jetzt die Ruhe im Neapolitanischen Bewunderungswürdig! Meine / und ich darf sagen / des Prinzen Freunde dort, gehören aber zu den Patrioten v. 1799 und gar nicht zu den Carbonaris, werden sich aber nie ihrem Vaterlande entziehen. Baggesen, der hier ist, grüsst verbindlichst. Er sagt, dass er mit dem nächsten Dampfboot abgeht! Ida sende ich getrocknete Blumen und Ihre holden Worte.

Gott sei gelobt, dass die arme liebe Christiane etwas besser ist. Möge sie sich vor dem Winter erholen. Bitte mein immer gütiger Engel, lassen Sie mir ein kleines Manuskript, welches ich Ihnen bald sende, auf Postpapier abschreiben und sorgen für einen der alten guten Abschreiber: der, die Kindheitsgeschichten schrieb, war der beste.

Adieu beste Liebe - Ach, wie schmerzt mich Ihr Leiden und dass Sie so wenig Sorge tragen für sich: Ist's möglich, dass Sie Plato in der Ursprache lesen? Bald sende ich die 2 Bändchen von Calderon, den ich zierlich übersetze, aber Riesenschritte wie Sie in Hellas mache ich nicht! Dem Gemahl meinem freundlichsten Gruss! Sehen Sie Madam Poël-Büsch nicht?

Fr. Brun

Donnerstag

53. So innig mich Ihr treues immer blühendes Andenken rührte, so herzlich betrübte mich der klagende Ton Ihres Briefes! Im Vorfrühlinge noch hatte ich so gute Kunde von der Art wie Sie den unerträglichsten Winter ertragen - aber freilich was wir Frühjahr, Frühling, Wonnemond u.s.w. zu nennen genöthigt sind, ist ein Ding, welches Dante in seinen Höllenreisen vergessen hat! Münster und meine hübsche Nichte Rikke bestätigten leider alles was Sie selbst Ihrer Sundheits Uebels nachsagen! Liebes Herz versuchen Sie doch isländisches Moos nach folgendem Recept. Ich hatte 1809 in Neapel einen grimmigen Husten, der mir weder Tag noch Nacht Ruhe lies, der

Monathe lang gedauert und bei dem ich sichtlich abmagerte und von Kräften kam. 14 Tage dieser Kur halben. Auf 4 Gläser Wasser werden 2 Unzen Moos gekocht, bis es 1/4 eingekocht ist. Die Masse wird abgerungen und denn das Decokt ein Glas Morgens eine Stunde nach dem Frühstück und ein Glas Abends im Bette getrunken: So dass das fehlende in frischer ungekochter Milch angefüllt wird, und in heissem Wasser Milchwarm gemacht.

Man thut so viel Zucker hinzu, dass es wohl-schmeckend wird. Der Schlaf kam besonders darauf wieder. Man muss nur leicht soupiren und Butter und Fett vermeiden.

Ich grüsse herzlich den freundlichen Gatten! Ist Docktor Brück noch hier? So lade ich ihn auf Soph. ein. Mein Geburtstag war ein Schmerzenstag - die Wuth war gleich gross in den Elementen und in meinen armen Gliedern - Gott gebe uns armen nicht für diesen Himmelstrich organisirten Weesen Geduld. Auch meine arme Lotte leidet wie ich, ohne Hülfe. Ich vergesse zuweilen mein Leid in Coop....herrlichen Romanen. An Genie sag .....wenigstens W. Scott gleich. Molbech und Heyberg können nicht dulden, dass der milde Ingemann so hochsteht. Möge er sie bald noch mehr ärgern! Adieu beste Liebe.

Fr. Brun

Freitag.

54. Theure Bokka-Mela.

Seit drei Wochen krank und so schwach auch, dass ich kaum die Feder halten kann: Gedenkt mein Herz Ihrer mit inniger Liebe, mit Dank für die so frei und rein geschenkte Freundschaft - mit Bitte um Erhaltung derselben und mit jedem frommen Wunsche für Ihre Zukunft.

Ach, ich habe keine Blumen mehr:/ oder doch nur Pflanzen Pökel wie mein Bruder Matthison die vulgairen Blumen nennt /. Meine Trauben erfrieren ohne zu reifen und ich selbst mit. Ich leide an einen Rheumatischen äusserst gewaltsamen Husten, und muss stumm leben wie in der Karthäuse. Das Memento-mori sage ich mir allen Nacht, wenn mir bei den erschrecklichen Parroxzismen des Hustens der Atem fehlt. Sophie Dreier und Jonna Eggers sind meine Gefärthen, und ich danke Gott hier still und einsam ungestört meine Krankheit durchzugehen.

Bruces travels in Abissynia ergötzen mich dabei ungemein. Ich hatte gehofft Ihnen Theure den 3 ten Band meiner Gedichte zu diesem Tage zu senden - allein sie sind noch nicht da. Wie geht's Christiane?

Geben Sie mir gute Kunde von der armen so lang so
schmerzlich leidenden. Adieu Theure. Verzeihung
für diesen Stumpf-dumpf und dummen Brief.

Fr.Brun

Sonnabend früh.

55. Beste Bokka Mela.

Ich sende Ihnen im Nahmen von Carl Baggesen das Ge-
dicht, welches er denen, welche so sehr gütig für
ihn und seinen Bruder waren, mitgetheilt wünschen.
Theilen Sie es Ihrem lieben Manne und Herrn Boje
mit, und vernehmen deren Urtheil "ob sie es für den
Abdruck in einer Zeitschrift geeignet finden? Etwas
für die Hertha? Der sehr bescheiden Verfasser hat
zwar nicht davon in seinen Briefen geredet - Allein
ich fände diesen ausdrück herzlichster Liebe für
Dannemark doch sehr dazu geeignet.

Nun eine Bitte. Ich bedarf zu der ersten Gesell-
schaft, welche ich seit bald 2 Jahren sehe und bei
d.H.K.H. der Prinz und die holde Prinsess mich mit
ihrer Gegenwart beehren, Blumen zu meinem Kranz und
zwar die hübschesten, die zu haben sind für Geld
und gute Worte. Wenden Sie allen Ihren Blumencredit
für mich an! Hiazinthen sind zwar schön - allein
zum Kranzen nicht zu brauchen - doch wünsche ich
zu 2 Bouquetts alles was zu haben ist. Allein fei-
nes Grün zumal Mirthen und was sonst die übelste
Jahrzeit spendet an Blumen - Tazetten, das zierliche
Cyclamen u.s.w. - wäre sehr willkommen, aber alles
ist gut welches blühet - zu Dienstag Nachm. oder
Mittwoch früh. 13-14 wünschte ich bestimmt die Blu-
men zu haben um Kranz und Bouquette binden zu kön-
nen - Adieu. Wir geben Cedricks Tafel aus Ivanhoe -
und LalahRooks Zelt und eine sehr liebliche Peri
und Joachim Mynster überreichen den Kranz. Adieu
Beste.

Fr.Brun

Mitterwoch

56. Geliebteste.

Ach Gott wie ängstige ich mich über meine indiskrete
Bestellung. Um Gottes Willen denken Sie nicht mehr
daran, verwahren Sie die Posten bis ich einmahl kom-
me sie zu holenn. Gottes besten Seegen zur Reise.
Ach möchte es nach Driburg sein - bedenke was die
zierlichen Papparbeiten an Material kosten, meine
Bokka Mela - renoncire für immer auf diese nied-
liche Hexerei, und du hast wass zur Reise nach Dri-
burg gehört wahrlich! Danke für die Blumen! Der Lor-
beer gab anlas zu einem komischen Zwiespalt zwischen

mir und meiner sehr guten Haushälterin. Sie half mir die Blumen ordnen während der Küchensettel entworfen ward.

"Men Herregud, hvor mange Laurbær.Fruen kunde gerne give mig lidt til Ragout."

"Pokker i Vold med Ragout.Det er min Laurbærkrands."

"Ja, men der er saa mange."

"Dem har man aldrig for mange af."

Ist's nicht Stoff zu einem Epigram? Adieu mein Engel
Hier grüssen meine Töchter und die süsse Sophie,
die leider seit 8 Monathen am Blutfluss leidet, auf
herzlichste.

Fr.Brun

Mitterwoch um 12.

57. Geliebte Freundin.

Erneuerte Leiden verhinderten mich Ihre lieben Billets zu beantworten und für alle Güte zu danken. Das Mindedicht ist sehr hübsch und herzlich und elegant und das fiel im Ganzen alles nach meiner Ansicht recht hübsch aus, sowie der Zufall es zusammengebetet. Allein dass Erik Eiegod noch immer nicht und wie man glaubt gar nicht gegeben werden wird, wäre unverantwortlich! Im Gegentheile dieses Singspiel sollte mit Bojes Mindest fest zugleich gegeben werden. Viele wünschen dies und fürchten jenes. Ueber die Tragedie müssten wir eine Stunde zusammen reden. Es ist ein Mangel an Würde in d. Charackteren, der nicht wahr zulässig ist. Sobald dieselben den Kothurn anziehen - im 4ten und fünften Akt hebt sich alles; Sprache, Diction, Dialog und Verifikation, und da sind sehr schöne Sachen - aber der Schinken im Væringergilde kühlt sehr ab. Es ist als wenn der Verfasser dies oft aus Muthwillen thäte und der Charakter des Haldor ist so mässig wie verfehlt. So wie Zoe doch auch gar zu gemein ist. Man kann sie nicht einmal hassen, so tief verachtet man sie - und ein solcher Charakter gehört nicht unidealisiert auf der Bühne. Kurz liebste Freundin, dies Stück ist freilich besser wie was wir seit langem von Adam sahen. - Allein es vereinigt das Fehlerhafte seiner früheren Stücke in denen, so wie im Hakon Jarl und im Stærkodder das feinere sittlich-aesthetische Gefühl nicht geschont wird, ohne deren Kraft zu erreichen. Aber allerliebste und rührende Stellen sind darin - Det Klammerie af Olaf Tryggvesen ist höchst störend - darüber hätte der weise Einsiedler weit hinaus sein sollen. Die Maria ist herrlich und Elisabeth was sie sein soll. Misfalle ich Ihnen nur nicht mit meiner viel-

leicht indiskreten Offenherzigkeit!

Ida ist wie Sie richtig erinnerten viel später nemlich 1793 am 20.Sept. gebohren, die Ida von welcher in Labirinth geredet wird Ida Kramer.

Mein Karl ist lezt ganz eingenommen v. Herrn Boje's Jutte aus dem Theater gekommen, die Idealiteet der Charakthern, die Anmuth der Dicktion, des Dialogs und der Versifikation hatten ihn begeistert. - Ach, könnte man die beiden zusammenschmelzen!

Ich sehe mit Schmerzen in unsern Tag und Wochenblättern und Posten, dass ein unwürdiger Ton von Kievlerien in denselben überhand nimmt - und man immer die Sache über erbärmlichen Persönlichkeiten vergisst. In dem Hefte der Hertha, welcher ich erhielt, herrschte ein besserer Ton.- Adieu liebste Bocca Mela. Ich grüsse freundlich den mir so freundlich gesinnten Gemahl. Solch ein glücklicher Treffen, wie der mit d. Geschenk an Aug. Bagges. erfreut gar sehr und ich theile mit Ihnen dies Vergnügen.

Fr.Brun

Montag früh.

58. Tysk brev fra Frederikke Brun til Knud Lyhne Rahbek.

59. Meine geliebte Bocca-Mela!

Es ist mir gelungen mit der Post, warm von der Presse, dies Erstlingsexemplar von Bonstettens Briefen zu erhalten! Ich lies 2 kommen, eins für Sie und eins für meine geliebte Frl. v. Gall! Ich weiss, dass es beiden zu diesem lieben Tage Freude machen wird. Lassen Sie mich ein Wort über Ihr Befinden wissen. - Sie sollen nicht schreiben, weil Sie zu schön und zu viel schreiben. Aber das Eichhorn oder Christiane sagen mir wohl zwei Worte. Möge dieser milde Herbst Ihnen wohlthätig sein. - Mir brachte er Palpitationen, welche mich sehr ängstigten. Adieu meine theure Freundin! Der Verleger wünscht diese Erstlingsexemplare gewissermassen geheim zu halten, bis d. hiesigen Buchhändler die ihren haben. Sobald meine Expler. kommen, teusche ich Ihnen dies auf schlechtem Papier ein.

Fr.Brun

60. Theure Freundin!

Hier meine Lieder für Hellas, für Sie und einige Personen, denen Sie solche gern gönnen. Dieses grosse Interesse der europäischen Menschheit - der Eh-

renrettung Europas bei der Nachwelt lässt mir nicht Ruhe noch Rast, und ich fühle kaum 5 Grad Wärme noch 17 obwohl von diesen Thermometersturz krank bin.

Fr.Brun

Kraaagerup, Dienstag

61. Theureste Freundin.

Die Griechenlieder / die beiden ersten Teils haben Sie seit mehr wie einem Jahre? / sollen bald kommen: Aber nun habe ich gennug gesungen, nun wollen wir handeln und suchen etwas für die unglückseeligen Flüchtlinge zu thun, welche bald die Küsten bedecken werden. Hier bildet sich / aber verschwiegen und in der Stille / ein Frauenverrein, welcher durch zierliche Arbeiten einen Lotteriefonds zusammen zu bringen hoffen. Ihre Bokka-Mela, Sie haben mit so viel Grosmuth Ihre reizenden Arbeiten verschwendet - darf ich nicht Ihre Meisterhand anwerben für diese heilige Sache? Und darf ich hoffen, dass Sie sich auch bei gefühlvollen Seelen Ihres Kreises und Geschlechtes verwenden wollen um Beiträge von geschickten Frauenhänden? Ich weiss welche Liebe und welches Mitleid für unsere verfolgten Mitchristen in dänischen Herzen glüht - die Frauen zumahl näher der Natur und unbekannter mit dem politischen Machiavellismus unserer Zeiten fand ich überall ein Herz für diese geseligte Sache!

Gott segne unser allen guten Willen - aber ich denke Ihre Arbeiten mit der Griechenfahne geschmückt werden das beste bei der Sache thun - Soll ich Langbergs erwerben, oder wollen Sie es thun? Sie kommen in gute Gesellschaft, das verspreche ich Ihnen! Leben Sie wohl Geliebteste und bitten Sie das Eichhorn um seine Zustimmung zu dieser allerbesten Sache.

Fr.Brun

Sonnabend früh.

62. Meine theure Freundin.

Was haben Sie über mein Verstummen gedacht? Aber diese letzten 14 Tage sind so mannfach bewegt für mich vorübergeflogen, dass solche mir als ein Traum erscheinen! Zwei Tage nach dem 3. Juni ward Brun unpass - in der Nacht vom 7-8. gefährlich krank - an diesem Tage erwartete ich meine schwer / und ach wahrscheinlich hoffnungslos! / leidende geliebte Herzensfreundin Frl. v. Gall hier ankommen zu sehn wo sie die Zeit der Abwesenheit der königl. Familie zuzubringen denkt. Ihr Zustand nach der vor-

letzten Ausfahrt war so bedenklich gewesen, dass ich ihr mit Angst und Bangen entgegensah - Da kam ein Bote und brachte die Nachricht von Bruns ernstlicher Krankheit - Ich eilte mit zerrissenem Herzen in Todesangst herein - Gott sei Dank die Gefahr war vorüber und die Genesung bezeugte die innre Kraft des hochbetagten Greisen und Tages darauf eilte ich zur Freundin sie bei mir zu begrüßen - Ach, ihre Zustände sind nur Intervalle immer mehr sich entwickelnden Uebels - Sie trägt den Tod in ihrem unschuldigen Schosse - und weiss es, und leidet mit der Ergebung und Heiterkeit eine schon hienieden zum Engel gewordenen Christin! Brun geneset aber seit 2 bis 3 Tagen langsamer. Ich fahre aus und ein, zwischen beiden getheilt und habe wenig Ruh, denn hier oder dort bin ich für eins von beiden besorgt. Brun kann direkt nicht mit mir reden, doch sehe ich ihn und überzeuge mich von seinem Zustande, der im Ganzen beruhigend ist.

Ihre schönen Blumen verblühten in Gefässen, welche meine kranke Freundin mit eigner Hand verfertigte! Wie Ihnen würdig denken für das immer treue Herz! Möchten Sie doch nicht zu sehr die Hamburger Reise vermissen! Meine Kinder Carl und Friede sind dort von unseren Freunden aufs liebevollste aufgenommen worden. Fanny war beinahe 3 Wochen hier und ich sah unsere Münster oeftter - Morgen aber kommt er mir das ganze kleine liebe Nest auszuheben - Doch kehren die lieben Kleinen mit rötheren Wangen zurück als sie kamen zu meines Herzens Freude! Viel freundliches d. Gatten. Herzlichst umarmt Sie Ihre treuergeben

Fr.Brun

Sonnabend d. 21.Juni

63. Meine geliebte Bocca Mela.

Wie hat Ihr treues Herzensandenken mich gerührt! Wie habe ich die lieben Zeichen desselben mit frohen Blicken bewillkommt! Wissen Sie denn, dass ich Sie bis vor 4 Wochen ungefähr am Rhein glaubte? Erst August Baggesen hat mich enttäuscht! Mein Gesundheitszustand ist unabänderlich wie die Beschlüsse des Fatums. Mein Leben ist ein andertägiges - denn einen Tag um den anderen leide ich regelmässig wie ein kalter Cröte an einem oft furchtbaren Krampfe vom Rückradt / und leider im Mast Darm / bis in die Hasen, so dass ich den ganzen Tag jammre. Alle activen Mittel schaden und keins hilft. Nur lindernde Palliative können angewendt werden! Meine Töchter grüssen! Ach das Glück meine treue, holde

Augusta zu besitzen ist wie ein froher Morgentraum seinem Ende nah, doch haben wir einander recht genossen. Adieu beste! Mein Lebenstag ist kurz und mein Leidenstag lang - allein an dem bin ich zu allem unfähig. Mögen diese Früchte Ihnen so lieblich scheinen als die Blumen mir! Meinen Gruss dem freundlichen Gatten! Was hofft und fürchtet er für unsere Griechen? Ihre eigenste

Fr.Brun

64. Tysk brev fra Frederikke Brun til Knud Lyhne Rahbek.

65. Meine theureste Freundin.

Eine Unpässlichkeit welche mich angegriffen, eine Aderlässe welche es noch mehr thun wird und die Geschäfte welche immer der Abreise nach Sophienholm vorausgehe, machen es mir unmöglich Ihnen wie ich wünschte noch Lebewohl zu sagen.

Geben Sie mir nun Ihren Seegen zu meinen Sommerarbeiten - und breiten denselben als Taufe über das liebe, weisse unschuldige Papier aus, welches ich so gern aus Ihren Händen empfangen! Wenn soll der Überbringer dieses kommen, es zu holen? Mit dem Eichhorn habe ich nichts zu thun, bis er sein den Manen seines Freundes, freiwillig gethanes Gelübde gegen die Gattin desselben erfüllt. Addio! Und Glück und Seegen und günstige Lüfte zur Dampffahrt!

Fr.Brun

Kop. d. 12.May 1820

Lesen Sie doch heute Klopstocks vielleicht schönste gewiss holdseeligste Ode Bardale "blumigten zwölfter May."

66. Nordisches Haus d. 26.May 1820
Trotz allem schönen Papier welches Sie mir gesendet, schreibe ich meiner Bokka Mela nur auf Skillingen Papier - denn hier war nur ein halbes Blatt gutes Papier zum Empfehlungsbillett von vorigem Jahre übrig und ich zu faul besseres zu hohlen.

Leben Sie wohl! - Reisen Sie glücklich und sein Sie meiner im guten Eingedenk. Die Dreyers grüssen, hier ist wunderschön und drei Nachtigalen singen in den Blütenlauben.

Fr.Brun

67. Tysk brev fra Frederikke Brun til Knud Lyhne Rahbek.

68. Meine beste.

Angegriffen von einigen äusserst leidenvollen Tagen nur diese Zeilen in Eile!

Das Ganze fiel sehr gut aus. Da die Peri nicht Muth hatte das Gedicht vorzusagen, componierte der geniale Siboni es in aller Eile und es wurde, ausser der Szene von ihm - seiner holden Tochter Pepina, Hr. Bergs und Ida Wulf reizend gesungen. Ich wollte Sie und Ihr lieber Mann wären dabei gewesen, aber das bleiben leider ewig Pia desideria, und wir sind getrennt wie durch Meeren oder Wüsten. Ich aderlasse um mich wie Ragnar Lodbrock von 24 Würmern anfallen zu lassen. Liebe Bokka Mela. Ich bin enzückt von Waldemar Seier. Ich habe denselben zweimahl hintereinander gelesen.

69. Dienstag.

Leider meine Theure besitze ich keins der Bücher welche Herr Boje gern haben möchte. Sonst wären solche von ganzem Herzen zu Dienste! Allein ich habe viele Briefe und auch manches holde ungedruckte Gedicht von Baggesen - wenn Herr Boje dergleichen zur Ausgabe d. sämtlichen Schriften brauchen kann, so sagen Sie mir: Ich würde die Sachen dann ordnen und ihn bitten solche mit mir durchzugehen. Herrn Liunge habe ich selbst schriftlich gedankt und ihm ein Explr. der neuen Edition beigelegt - mehr zu sagen wäre däucht mich indiskret, da meine lieben Mitbürgern diesem Gedicht auf eine so rührende Art ihren Beifall bezeugt haben.

Ich habe böse Tage gehabt. Gewaltsamer Husten, Schnupfen und Beinkrampf haben sich in mein Weesen getheilt, doch sind Muth und Nerven besser wie in dem unvergesslichen vorigem Jahre, wo ich so sehr den Tröstungen der Freundschaft bedurfte. Sein Sie nun das freundliche Täubchen, welches den mir wohlwollenden Unbekannten Kunde von mir giebt. Ich merke es immer mehr, dass viele meiner Mitbürger mir ungekannt wohl wollen, aber ach - die freundlichen Seelen bleiben mir unsichtbar! Und so manche denen ich von Herzen freundlich war, sind es mir geworden, unter diesen schmerzen mich immer Heiberg und Thiele.

Adieu meine Geliebte! Grüssen Sie das freundliche Eichhorn und seien und bleiben Sie meine treue

Bocca Mela - wie ich Ihre getreue
Fr.Brun

Ich habe 6 Enckel im Keuchhusten, aber gutmüthig.
Möge Ihnen der Übergang zum Thauwetter so viel
Linderung wie mir Schmerz gebracht haben.

Liebste Bocca Mela.

Bitte um einen Phrovision v. Allerhand Papier -
etwa für 4 à 5 Rth. Auch kleines Postpapier. Ich
kann kein gutes erhalten!

70. Verehrte Freundin.

Nur kurz und mit schwacher Hand kann ich Ihnen
auf Ihren so reichhaltigem Brief antworten. Ich
bin nicht besser und meine Reise nach Wiesbaden
war eine Aprilfahrt. - Meine Leiden wurden durch
die Umarmungen dieser übersalzenen Nympe nur ver-
mehrt, da das ganze Hautnerwensystem dadurch über-
reizt ward! Meine Vorhölle habe ich dort in 7
Wochen durchgemacht.

Schlangenbad, mildē Bergluft, schöne Natur und
Stille, denn die stärkende Traubenkur brachten
mir wieder so weit Muth zu neuen Leiden und zur
Rückkehr zu fassen. Über den erwachten Adler
freue ich mich innigst - Vor der Erscheinung von
Helge und Yrsa schlummerte er auch. Ich besang
sein Erwachsen - er nahms übel - Baggesen sagte:
"Gud give det var digtet for mig!" Dass das Eich-
horn mich übersezzen nur wollte ist mir sehr lieb!
Allein noch rührender für mein Herz, als schmei-
chelhafter ist mir Herrn Bojes Idun, und ich sen-
de also mit Freuden das beinahe lezte Exemplar
Baggesens Freunde und Verehrer. Sein Sie herzlich
an eine schwache Brust gedrückt in welcher ein
immer treues Herz für Sie schlägt.

Fr.Brun

Kop. Montag d. 20.Novbr.1826

71. Mitten in Schmerzen und im Gedränge mütter-
licher und grossmütterlicher Geschäfte zum Weih-
nachtsabend schreibe ich Ihnen nur kurz und un-
vollkommen antwortend.

1. Das Gedicht ist herzlich und gut übersezt und
ich vermochte nicht selbst es so gut zu machen.
2. Nur zwei Dinge muss ich bemerken a) in der
zweiten Strophe ist Harfe statt Zither gesagt. Das
aber ist nicht gleichgültig, denn auf der Harfe
scherzt man nie. b) Man sieht nicht dass Baggesen
heilig! heilig! heilig! als sein Werck zitiert
ist - weswegen auch die Note weggelassen ward!

Da aber heilig! heilig! heilig! die letzten dänischen Worte waren, die seine sterbenden Lippen aussprachen / welches ich erst in Nyborg erfuhr v. den Söhnen als das Gedicht schon gedruckt war - bitte ich inständig die Stelle zu verändern.

Wenn das Abendblatt viel gelesen wird, bin ich zufrieden, dass es herein komme und danke im Voraus für einige Ehre. Herr Bojes Gedicht werde ich mit Dank empfangen. Adieu Geliebte! Die Feder aus-sinkt der matten Hand.

Fr.Brun

23.Dez. 1826

72. Meine geliebte Freundin.

Ich finde es sehr passend, dass die Ode gerade jetzt erschien und so bald Hr. Boje mit den Veränderungen fertig ist. Auch dass solche in unseres jungen Freundes Flyvende Post erschien bin ich sehr zufrieden, wenn er nämlich etwas von mir in demselben aufnehmen will - denn er hat sich ganz von mir abgewandt ohne dass ich wusste warum er mir, ja meinem ganzen Hause seine Gegenwart entzieht, die uns von jeher so angenehm war und deren Werth wir immer zu schätzen wussten. Ubrigens wäre es mir lieber, wenn Dr. Heiberg ein grösseres Blatt, eine Monatschrift herausgäbe - Er versplittert sich zu sehr und vermag so viel. Eine Zeitschrift welche auch eine kritische Tendenz in vollem Sinne des Wortes und Begriffes hätte - thäte uns nie Noth. Er ist ganz dazu geeignet Redackteur und vorzüglicher Mitarbeiter an einem solchen Institute zu sein - denn es ist hinter dieser prächtigen Stirn eine grosse Klarheit. Er ist des guten Tones, des Geschmakkes, und der Mässigung Meister und wenn die älteren Meister der guten Zeit sich an ihn schlössen, könnten wir Deutschland bald mit guten Beispiel vorgehen, wo die Kritik in der schönen Litteratur wieder zu gebären ist.

Ich leide, leide, leide! und bin oft tief herunter - aber es muss ja ausgelebt sein! Bewahren Sie mir Ihre und des werthen Gemahls Freundschaft - die Freundschaft ist mein bester irrdischer Trost, würde ich sagen, wenn sie ja selbst nicht himmlischer Abkunft wäre.

Fr. Brun

Über Bag. Adam und Eva möchte ich einen ganzen Tag mit Ihnen discutiren - da ist viel Stoff.

Mittwoch: Möchte Ihnen das neue Jahr jedes Gute

bringen und alles höhern Gute vermehren, von dem es ja immer wahr bleibt, wer da hat, dem wird gegeben.

73. ...kleinen sind wir aus...Paradiese! Vor etwas Grüns vielleicht noch. Gott gebe dem lieben Manne Genesung! In Krampf und Eile doch voll Dankbarkeit!

Fr.Brun

13. Febr. 1827

74. Meine geliebte Freundin.

Ich ergreife einen seltenen schmerzenfreien Augenblick um Ihnen für Ihre lieben Zettel und Ihnen und Herrn Boje für das Mindestfest zu danken - Baggesen hatte Todt und Lebend und Lebend und Todt, nie wass man Glück nennt. Die Meinung Erick und das Mindestfest an seinem Geburtstage zu geben war sichtlich liebevoll - und nun sollte der erbärmliche Akteur krank werden! Indess hat das Mindestfest doch seines sanften Eindrucks nicht verfehlt. Oehlenschlägers Prolog hab´ ich nur nicht verstehen können. Selbst Pr. Christian hat denselben nicht, könnte ich ihn nicht Ihrer Güte verdanken? Ich habe unter Baggesens Briefe einen gefunden, welcher in Rücksicht auf Oehlenschläger äusserst interessant ist. Glauben Sie, dass Herr Boje mich mit einem Besuche zu diesem Endzweck beehren wird?

Könnten Sie mir Oelenschl. Tragedie leihen? Ich bin so in Humbold, Denham, Clapperton: A Tour through the Westindies vertieft und da man mir diese letzten geliehen, gedrängt gewesen, dass ich weder Waldemar Seyer u.d. Tragedie gesehn.

Was sagen Sie v.d. Costume Ball aus Ivanhoe und LallaRook? Es ist doch etwas welches Geist und Geschmack aus dem Schlaf rüttelt! Wir denken an einige Tableaus - apropos von Tableaus - Ida ist wohl und glücklich! Meine liebe Gusta aber war schwer krank an einem katarrrischen Nervenfieber, doch ist sie genesen, hat aber dem Aeskulap alle ihre schönen Haare zum Opfer bringen müssen. - Der liebe Engel kommt vielleicht diesen Sommer, doch nur vielleicht. Adieu meine Geliebte - Ich umarme Sie von ganzem Herzen! Möge die Milderung des Winters Ihnen Linderung bringen - Mir bringt dieselbe immer verdoppelten Schmerz - Ach, ich fürchte doch, dass diese grausamen Krämpfe am Ende das Bein lähmen werden - auch das bessere, das

Linke holt wie ein Echo die Schmerzen der Bösen
und die Schwäche nach. Adieu liebe gute
Fr.Brun

Donnerstag Viele freundliche Grüsse dem Gemahl.

75. Jeg sender Dem her bedste Bocca Mela 2 Ex-
pl. af den nye Edition af Oden - maatte De og
Egernet være - fornøjet saavel:" mit der verbes-
serten als vermehrten Auflage!" Besørg det ene
til Herr Bøje og opskriv mig hans Adresse.

Haver De allerede læst Adam og Eva? Det er et
tankefuldt, skielmisk, nydeligt Digt - endnu ha-
ver han ei sagt andet end hvad Bibelen og Herder/
Ålteste Urkunde der Menschengeschlechtes / tillad-
der, men jeg haver kuns læst de 3 Sange endnu -
Beskrivelsen af det ubeskrivelige, af Chaos er
uendelig skøn og vittig. Jordklumpen Adam og hans
Bengeltid treffelig et. et.! Jeg seer herfra,
hvor De gottes Dem derved - Men Grundtvig? Lev
vel! Jeg lider, lider! lider! En Krampe fra Rykk-
hvirvelen til Taaen truede i Gaar Aftes at omdreie
Been og Fod - Jeg er som en galvaniseret død Frøe!
Og Jakobsen siger, at det er just det samme! Det-
te er ingen af Musernes uvilkaarlige Indskydelser!!
Adieu Beste.

Fr.Brun

Montag. Gott bewahre mich, ich habe in der Eile
dänisch geschrieben, welches ich zu meiner Schan-
de nicht kann! Verzeihung dänische Muse!

76. Meine theure Freundin.

Viele Schmerzen und viele Geschäfte verhinderten
mich früher Ihre immer lieben Zeilen zu beantwor-
ten. Aber das Geschäft habe ich ausgerichtet. Ich
schrieb unseren guten Karl Baggesen und sandte
ihm die herzliche Uebersetzung des herzlichen Ge-
dichtes - und sehr erfreuet wird er bei dem Emp-
fange desselben gewesen sein, und hoch geehrt
wird er sich gefühlt haben, von dem Patriarchen
unserer Litteratur sich so ausgezeichnet zu sehen.

Ich habe diese Woche viel gelitten. Auch hat
mich der Tod des edlen guten Gartners tief ergrif-
fen! Er war ein so schönes Menschengebilde, wel-
ches nun Erde werden soll! Er war ein reich begab-
ter Naturmensch. Jakobsen und er consultirten
über meinen sonderbaren Zustand, und ich befolge

wirklich nun die von ihm geordnete Kurart - während weder er sich noch andre ihm helfen konnten, der so vielen half!! Bitte lesen Sie Denhams und Clappertons Reisen in Afrika - und Heads Rough-Sketsch of a voyage through the Pampas and on the Andes; und denken Sie besonders an mich beim Tode des Condors. Adieu Liebste.

Fr.Brun

Freitag

77. Meine Geliebteste!

Die Blumen kamen gerade wie aus dem Dschinnistan - schöner wie die schönsten, welche ich je aus Ihren liebevollen Händen empfang! Die berühmte Birkenblättermur hat nicht geholfen! Ich leide einen Tag um den anderen wie im Fegefeuer. Der zweite Fuss wird schwächer und die linke Hand weigert sich durch die Krücke beide zu stützen und schmerzt sehr! Gott helfe, wenn alle pouvoirs ...Kräfte der Seele auf einmal fallen! Trüber werde ich auch. Ich grüsse herzlich den gütigen Gatten! Sagen Sie mir bestimmt lieber Engel ob Sie bald an den Rhein gehen? Weil ich Ihnen dann einen Brief an meine Adelheid Stoltersoth in Gesenheim am Rhein mitgeben muss.

Hier grüssen meine Kinder, die Sie hoch ehren um Ihrer selbst und lieben um Ihrer Güte gegen mich willen.

Fr.Brun

3.Juni 1827

78. Ich kann Ihnen nicht aussprechen meine geliebte Freundin, wie die reizende Gabe Ihrer kunstfertigen Hand, welche Hr. Docktor Brück mir mit so vieler Freundlichkeit überreichte mich gerührt und erfreut hat. - Sie setzen sich nun gar auf die Banck der niedlichsten Aquarellmaler. - Es ist ein allerliebtestes Cabinetstück und wüsste ich nur wie, so müsste die Schachtel in Glas und Rahmen, denn zu Oblaten ist sie gar zu schön! Und die lieblichen Antiken! Wie haben Sie mich bereichert - leztern sollen nur zu hochfeinerlichen Liebes Billetts angewandt werden!

Hr. Brück hat mich in meinen Schmerzen gesehn und ich schreibe Ihnen heute mitten in denselben - Brun ist auch sehr leidend - ach, er kämpft den schweren Kampf einer Riesenconstitution gegen ein unheilbares Uebel im Alter v. nun bald 81 Jahren; und niemand kann ihn helfen, nicht einmal lindern - Er ist sehr traurig - Ach, wer konnte sich ein so hohes Alter wünschen? Indess richtet sich sei-

ne Kraft oft unvermuthet wieder auf!

Meine Herzen Gusta ist in beinahe nur 3 Tagen nach Riga zurückgekehrt. Es war ein süßes ungetrübtes Beisammensein - denn sie fand den Vater in einer leidlichen Epoque und verliess ihn hoffnungsvoll.

Ich sende Ihnen hier die kleine Sammlung v. Briefen Bonstettens an Matthiesson und wünsche Ihre wahre Herzensmeinung über dieselben zu vernehmen. Adieu meine Geliebteste! Empfehlen Sie auch dem gütigen Gemahl! Ist's nicht herrlich, dass The Stubbern Spirit der Türcken die Mächte zwang die Flotte zu verbrennen? Nun haben unsere Griechen Luft aber das gute Ende von dem Allen sehen wir erst v. oben herab! Bald werde ich d. Besten v. Capo d'Istria aus Genf hören. Adieu Beste, d. Schmerz durchzuckt mich! Ihre getreue

Fr. Brun

17. Nov. 1827

79. Ein Brief wie der Ihre geliebte Freundin ist nicht leicht zu beantworten und wird es auch / heute wenigstens wo ich mit d. Schmerz kämpfe/ nicht werden, so sehr er auch mich und meine Lotte so wohl erfreut als erbaut hat. Dass ich Ihnen über die Lieblinge der Gottheit und der Götter ganz gleich empfinde und denke erfreut mich sehr. Allein viel frömmere wie Goethe, ja fromm war unser armer Baggesen!

Über die Catalani ganz offen und unter uns. Sie ist eine sehr gute, natürliche, aufrichtige Frau. Sie hat soviel Verstand / gerade so viel / als sie bei einem solchen Silberkatarakt von Stimme bedarf. Diese Stimme kann nur im grossen Raum gewürdigt werden, wo sie die Schwingen des Adlers entfalten kann. Sie versteht solche sehr wohl im Zimmer zu bändigen, allein dann ist nicht mehr ihr natürliches Organ - allein wenn 2000 Stimmen und 200 Instrumente ihr God save the King begleiten und sie alle überschwebt, dann erst hört man Angelica Catalani! Als sie 8 Jahr alt war und in Kloster v. Sinigaglia erzogen ward, lies man sie hinter dem Chor in geistlichen Musiken singen. Da applaudierten die Andächtigen dergestalt, dass ihr dies verboten ward. Als Fr. v. Staël sie singen hörte, sagte sie ihr: Si je devois aller à la guerre, je vous prierais de chanter mon chant de départ. Gerade so fühlte ich als sie bei mir d. Duett aus Tankred sang, wo er verzweiflungsvoll in die Schlacht zum Tode eilt. Sie ist eine ahn-

sehliche Frau, sieht aus wie ihr Alter und hat einen natürlich edlen Anstand und ist von sehr reinen Sitten und Weesen, so dass sie alle Achtung verdient. Sie ist voll Wundern über Sibbonis Schülerinnen, in besonders über Ida Wullfs Kunst des Gesanges und der Fonseca Stimme und überhaupt äusserst gerecht gegen die Verdienste anderer. Von Ida sagte sie: Ha una voce magnifica - cante come un angelo e ha il metodo perfetto: e questo, sagte sie hinzu, io dico di cuore!

Ach, ich möchte viel mit Ihnen reden! Kann aber nicht als zum Frühling, wenn Sie nicht mehr einheizen, mein lieber hitzeliebender Engel. Die Hitznoth theilt die Catalani, welche sagt in Europa nicht so heisse Zimmer gefunden zu haben - Die Ameisen kritteln - Fragen Sie Dr. Brück was das ist? Ich muss schliessen - und grüsse nur noch das freundliche Eichhorn.

Fr. Brun

12. Januar 1828

Ach, Verzeihung f. d. Flecken!

80.

Soph. 23. Sept. 1828

Wie tief rührte mich Ihr holdes Erinnern an den geliebten Tag. Ich brachte denselben einsam mit meinen Hausgenossen, Ihren reizenden Blumen und meinem und Idas Freunde Prof. Lund zu. - Es war seit langem den ersten Tag ohne Qual, denn dieser Sommer und der Herbst mit Frost beginnend hat mich sehr herunter gebracht und ich leugne nicht, dass ich den Winter mit Angst entgegen gehe.

Gestern kamen meine Kinder v. Kraagerup - und mein Sohn, welcher ein innerlicher Botaniker ist, gab sich / wie gewöhnlich den 3 Juni u. 20. Sept./ an die Analyse Ihrer Flora! Allein gestern war sein Wissen am Rande und er bittet Sie künftig Ihrer Güte nach einen Catalog Ihres Blumenkranzes aus allen fünf Welttheilen beizufügen. Liebes Herz mit den Pfirschen war es eine betrübte Geschichte. Ich hatte dem Gärtner befohlen solche sorgfältig gepackt mir früh morgens zu bringen. Ich wollte einen Boten directt damit absenden und Ihnen dabei schreiben. - Mein Gärtner aber ist ein unverbesserlicher Böetier und fand für gut das Obst am Morgen als ich noch schlief, mit dem Skumpelwagen, der dreimahl wöchentlich in die Stadt geht, zu senden. - Ich war so böse, dass ich ganz schwieg, welches viel ist!

Mogen die Hundstage, welche der Prophet in Berlin uns im Oktober statt der Hundetage in Juli

und August verspricht, erscheinen und Ihnen Theu-
reste einigen erfolg bringen für das was Sie in
diesem barbarischen Sommer erlitten!! Meine Ida
litt 5 Monathe wie im Fegefeuer am Iic douloureux
in ihrem lieben Munde - seit 3 Monathen gehts bes-
ser im Sommer v. Toskana. Meine Lotte ist auch
viel besser! Gusta erholt sich, aber ach - ihr
Pflegetöchterchen ist in diesen Maasern unheilbar
erblindet!!

Von Bonstetten hab´ ich immer Jugend Briefe -
Matthisson scheint älteres wohl 10 Jahr jünger -
bitte lesen Sie Waschington Irwings Columbus! Und
des berühmten Reisenden - Simon´s Reise in Italien.
Das erste um etwas tief rührendes, die zweite etwas
empörend impertinentes zu lesen - Menschen, die we-
der Schönheits noch Kunstgefühl haben, sollten
doch diesseits der Alpen bleiben!

Adieu beste Geliebte! Gott gebe mir mit soviel
Muth dem Winter entgegen zu gehn wie Sie! Ich woll-
te aber wir hätten Sie nächsten Winter in der Stadt
- denn Ihr Haus ist und bleibt kalt und feucht und
kein Winteraufenthalt für Sie! Adieu! Herzlichen
Gruss dem lieben Gemahl.

Fr. Brun

81. Geliebte Freundin.

Ich schrieb Ihnen lange nicht: Erstes weil ich die
Beilage erwartete: zweitens weil Sie mir immer zu
grosmüthig durch schöne lange Briefe antworteten
und ich fürchtete Ihnen dadurch zu schaden! Ich
habe immer treue Nachricht von Ihnen Geliebte, lei-
der nicht so wie mein Herz solche wünscht - allein
wer darf hoffen, dass die Dämonen welche mehr wie
je unsere traurige Atmosphäre durchwüthen, Ihrer
zarten Organisation nicht bitterlich mitspielen?
Gott gebe uns einen frühen und milden Frühling!
Wir haben denselben durch viele böse wohl verdient:
dann werden die zarten Pflanzen alle sich aufrich-
ten und auch Sie werden in Ihrem Garten dieselben
pflegend mit demselben neues Leben empfangen. Sie
werden vielleicht erstaunen den Nahmen von A.W. v.
Schlegel in diesen Briefen auf eine so auffallende
Weise voll ausgedrückt zu sehn? Bei der ersten un-
entbehrlichen Ordnung und Redaktion dieser / mir
seit 10 Jahren immer mehr und dringender und seit
der Publikation derer an Matthisson von allen Sei-
ten abgeforderten und abgebettelten / Briefe, hat-
te ich diesen Nahmen besonders sorgfältig maskirt,
asterisch zyphirt, denn ich kenne den Mann, der

eben so sehr zu furchten als wenig zu achten ist -
Wie gross war mein Erstaunen, da ich denselben an
den schlimmsten Stellen vollausgedruckt erblickte
- Ich wusste nicht, ob ich den Herausgeber, den
Autor oder den Verleger beschuldigen sollte - Es
war der Autor selbst, der diese unbegreifliche
Etourderie beging und dadurch eine Natter reizte
und in ein Wespennest griff. Die Folgen können
sehr schlimm sein, denn Schl. ist allerdings hart
angegriffen und ich zittre vor der Wirkung dessen
was erfolgen wird auf einen 84 Jährigen Greis, der
nie Verdruss ertrug. Schreiben Sie oder lassen Sie
durch Ihr treues liebes Eichhorn schreiben, wie
ihm diese Briefe gefallen! Ich setze grossen Werth
auf sein Urtheil. So allgemeine wie die an Matthi-
son werden sie es kaum. Bonst. schreibt mir dar-
über am 29.Oct. "das unbedeutendere gefällt vielen
Menschen, weil viele wie in Traume leben und sich
im Gemeinen wieder finden. Wenigstens wird in den
letzten mehr und vielartigeres berührt."

Mein rheumatischer Zustand ist unverändert, al-
lein ich werde nicht lähmer und nehme nicht ab,
und das ist wohl das Höchste, welches ich unter
einen Himmel erwarten kann, der mir seit meinem
23. Jahre / wo ich in einer Nacht 88-89, wie die
seit 10 Tagen taub ward / feindlich erwies. Meine
Lotte grüsst - Sie ist sehr wohl! Die russischen
Bäder haben noch gewirkt; sie blüht wieder auf
und sieht 10 Jahre jünger aus. Ida, ach, leidet
oft, oft, an dem was man Iic douloureux nennt und
zwar in ihren süssen Munde, welcher das am wenig-
sten verdient hat - Ach, sie konnte denselben
während 8 Monathen nicht oeffnen zum holden Gesan-
ge! Nun leben Sie wohl - ach, so wohl wie möglich
von solchen Leiden eingefangen! Wir gedenken Ihrer
täglich mit innigem Mitgefühl und frommer Bitte.
Ewig die Ihrigste

Fr.Brun

Mittwoch d. 14.Jan. 1829

Auch Sie gedenken heute gewiss mit frommen Wunsche
des jungen Paares, welches heute seine Vermählung
feiert! Gott mildere den Sturm für alle, welche
heute mit offnem Haupt und festlich geschmückt,
die kälteste Kirche der Stadt besuchen. Der
Bischof fürchtete dies bei aller Freude!

Register

Kursiverede tal henviser til illustrationer.

- Abrahams, N. C. L. 59
Albertsen, L. L. 86
Aligheri, Dante 12, 104, 138
Altenrath 37
v. Arnim, Heinr. A. 93, 94
- Baggesen, Jens 12, 25, 32, 33, 34, 35, 36, 37, 38, 39, 40, 41, 58, 65, 82,
83, 84, 85, 86, 89, 91, 93, 95, 96, 113, 124, 126, 133, 135, 140
Baggesens sønner 32, 84, 86, 87, 92, 100, 132, 133
(August) 93, 97, 109, 133
(Carl) 101, 133
Bedemar, E. Varga 20
Bergs 101, 137
Blomsterpigerne 22, 71, 97, 110, 135
Bombelles, Louis Ph. de 33, 38, 39, 56, 58, 125
v. Bonstetten, Carl V. 7, 12, 41, 64, 111, 115, 117, 118, 119, 140, 141
Boye, Adolph E. 18, 24, 25, 34, 49, 50, 64, 65, 124
Boye, C. J. 82, 83, 84, 85, 86, 87, 89, 90, 91, 92, 95, 96, 100, 102, 132
Brandis, J. D. 26, 27, 40, 125
Bruce, J. 62, 129
Brun, Augusta, gift v. Rennenkamp 48, 60, 74, 75, 76, 95, 110, 111, 117,
141
Brun, Carl 14, 23, 68, 97, 99, 104, 114, 117, 118
Brun, Charlotte, gift Pauli 16, 57, 88, 104, 112, 117, 119, 138
Brun, Constantin 12, 15, 44, 46, 57, 59, 61, 111, 112, 114, 141
Brun, Friderica Mar. (Friede) f. Bügel 68, 98, 99, 114, 118
Brun, Fritz 68, 130
Brun, Ida, gift Bombelles 12, 13, 15, 16, 18, 21, 22, 25, 26, 27, 28, 30,
32, 33, 37, 38, 39, 40, 41, 53, 55, 56, 58, 64, 65, 67, 75, 78, 88, 95, 97,
103, 113, 117, 119, 120
Brun, Ida datter af Friede og Carl Brun 68, 130
Brun, Sophie 58, 59, 79, 129, 132
Brück, A. T. 104, 110, 111, 113, 138
Brøndsted, P. O. 35, 66, 127
Bügel, Casp. P. 98
Bürger, G. A. 12
Byron, G. G. 67, 136

Calderon, P. de la Barca 58, 129
Callisen, Heinr. 106
Capo d'Istria, Ioannis 66, 69, 111, 139
Caroline Amalie, prinsesse af Danmark 45, 56, 100, 136
Catalani, Angelica 111, 112, 113
Christian Frederik (VIII), prins af Danmark 37, 45, 56, 57, 58, 86, 92,
95, 100, 102, 128, 136
Clapperton, H. 95, 101, 134, 135
Collin, Jonas 51, 89, 91, 92
Coninck, Jean de 97
Coning de 53, 128
Cooper, J. F. 104, 138

Dahl, J. C. 80
Dall, Birgitte 70
Denham, D. 95, 101, 134
Desaugiers, A. 16
Dons, Poul 16, 124
Drewsen, Anna Dorothea 19, 21
Drewsen, Julie 31, 125
Dreyer, Mariquitta de 51, 74, 75, 76, 109
Dreyer, Sophie de 22, 51, 60, 79, 129

d'Egabre- de Cabre, Aug. Sabatier 62
v. Eggers, Johanne 48, 62, 107
Ewald, Johannes 12

Falck, Caroline 36, 37
Ferdinand, konge af Begge Sicilier 54
Fonseca, I. 113
Frederik VI, konge af Danmark 56, 57, 125
Füssli, H. H. 115

v. Gall, Gerhardine 100, 101, 115, 140
Garde, Annelise 76, 77
Gartner, H. T. 101, 137
v. Gerschau 97
Grundtvig, N. F. S. 30, 83, 102, 137
Gröger, F. C. 36
Gyllembourg, Thomasine 15
Gyldenløve, U. F. 44

Hansen, Constantin 90
 Head, F. B. 101, 137
 Hedemann, Fritz 36
 Heger, Carl 20, 35
 Heger, Hans 13
 Heiberg, Johan L. 12, 15, 17, 27, 31, 38, 44, 45, 46, 79, 87, 88, 89, 90, 93,
 96, 104, 107, 124, 133, 134
 Heiberg, Peter A. 71
 Herder, J. G. 12, 102, 137
 Hetsch, G. F. 71, 78, 131
 Holbøll, F. L. 97
 Holm, H. G. F. 109
 Homer 19
 Hornemann, Chr. 112
 v. Humboldt, A. 95, 134
 v. Humboldt, Caroline 59, 106
 Hvidt, Edv. 115
 Händel-Schütz, Henriette 65

Ingemann, B. S. 27, 28, 29, 30, 31, 95, 104, 125
 Irwing, Washington 117, 141

Jacobsen, Alb. 32
 Jakobsen, L. L. 101, 102, 137
 Jean Paul 123
 Jensen, C. A. 47

Kiærshou, F. C. 109
 Klopstock, F. G. 12, 51
 Kniep, C. H. 55
 Konow, Marie, f. Oehlenschläger 46, 47, 51, 60, 79, 109, 123
 Kramer, Ida 97, 135
 Krusenstern 48, 49
 Kunzen, F. L. Æ. 135

Langberg, K. E. 74, 131
 Langberg, Johanne 31, 131
 Lindegaard, P. 97
 Liunge, A. P. 91, 92, 133, 135
 Lund, J. L. 39, 98, 99, 109, 117, 141
 Lunzi, Nicolo Conrado 41, 45, 47, 66, 68, 70, 126, 127
 Lusignan, James 67

Malling, Hanne 46, 127
 Marcus, Adolph 61
 Marie Sophie Frederike, dronning af Danmark 107, 125
 Matthiesson, Fr. 18, 62, 111, 115, 118, 119, 129, 140
 Metternich, C. W. N. L. 38
 Molbech, Chr. 15, 16, 19, 31, 72, 104, 124, 131
 Mustoxidi fra Korkyra 67
 Mynster, Fanny, f. Münster 19, 20, 22, 27, 104, 114, 125, 138
 Mynster, Jacob Peter 15, 18, 19, 20, 30, 34, 38, 71, 72, 74, 102, 104, 105,
 107, 110, 114, 124
 Mynster, Joachim 100, 136
 Mynster, Ole Hieronimus 23, 48, 106, 125
 Münster, Balthasar 12
 Münster, Elise, f. Krohn 94, 134
 Münster, Friedrich 16, 19, 20, 30, 33, 62, 103, 120, 125

v. Nippenau 50
 Nyerup, Rasmus 94, 134

Oehlenschläger, Adam 11, 12, 14, 15, 20, 22, 25, 28, 34, 36, 37, 38, 46,
 48, 55, 61, 82, 83, 93, 95, 96, 115, 123, 124, 132, 136, 140
 Oehlenschläger, Christiane, f. Heger 36, 53, 58, 62, 63, 105, 109, 115,
 125
 Oehlenschläger, Lotte 48
 Olsen, Godske Hans 34, 95
 Orillana 63, 130
 Ossian 12
 Overskou, Th. 79

Pauli, A. V. 57
 Petersen, slotsgartner 97
 Petersen, Augusta se blomsterpigerne
 Petrarca 45
 Phaff, C. H. 23
 Pietro Eremita 70, 131
 Plato 58, 129
 Plinius 18, 19
 Poël-Büsch, F. 58, 129
 Pohlmann, Emilie 79, 80, 81

Rahbek, Knud Lyne 13, 21, 23, 33, 34, 35, 41, 44, 47, 48, 49, 50, 51, 52,
 58, 63, 68, 73, 74, 75, 77, 78, 80, 81, 82, 85, 86, 87, 88, 90, 92, 93, 95,
 96, 97, 100, 101, 103, 104, 105, 110, 114, 115, 118, 119, 120, 127, 133,
 134, 135, 136
 Ramée, J. 32
 Rawaert 109
 Reichardt, J. F. 53, 128
 Reinhard, Johannes 125
 Reinhard, Mathilde 32, 107
 Reinhard, Nicoline, f. Hammeleff 125
 Reinhold, K. L. 23
 Riepenhausen, Johannes (Christel) 47
 Rist, J. G. 107, 127
 Rybergs 53, 128

 v. Salis-Seewis, J. G. 71, 131
 Schimmelmann, H. E. 107
 v. Schlegel, A. W. 119, 141
 Schmidt, Frederik 35, 44, 126
 Schmitz, F. L. 63
 Schwartz, Fr. 97
 Scott, Walter 104, 138
 Seckendorff, G. A. (Patrick Peale) 55
 Siboni, Giuseppe 100, 101, 111, 113, 136
 Siboni, Giuseppina 101, 136, 137
 Simon 117
 Staël-Holstein, Anna Germaine de 16, 41, 44, 45, 64, 65, 113, 126
 Stolberg 61
 Stolthersoth, Adelheid 103, 138
 Svane, Lars 15, 124

 Tasso 12
 Thiele, Just Mathias 52, 61, 92, 106, 110, 123, 125, 134
 Thorvaldsen, Berthel 11, 109, 140
 Týrtäus 71, 131
 Törchammer-Türkheim, Bernh. Friedr., tysk bankier 102

 Warnstedt 46, 127
 Werlauff, E. C. 28
 Weyse, C. E. F. 47
 Wieland, C. M. 12, 105, 138, 139

Villena, Manuel de 74, 75
Wilster, Chr. 72
Witthusen, C. C. 54, 128
Wulf, Ida 101, 113, 136, 137
Wulff, P. F. 97

Zimmermann, B. A. 18
Zinck, Georg 91, 92
Zoëga, Federico 101, 102
Zoëga, Mimma 48, 54, 89, 101

Ørsted, H. C. 11

Bagsideillustrationer

Øverst: Silhouet af Frederikke Brun fra hendes stambog i det Brun-Bügelske arkiv i Rigsarkivet. Klippet af ukendt kunstner i 1820'erne.

Nederst: Sophienholm ved Bagsværd Sø, opført 1769 for Theodor Holmskjold, købt 1790 af Constantin Brun, der i årene 1802-05 lod den franske arkitekt Joseph Ramée ombygge huset til dets nuværende udseende. Hovedbygningen fik præg af italiensk villa, og på græsskråningerne græssede hvide æsler. I den store engelske landskabshave lod bygherren efter tidens skik opstille et »Norske Hus«, en kinesisk pavillon og et Schweizerhus (3: en bondehytte). I 1817 indviede man ved en pragtfuld italiensk inspireret havefest den såkaldte Caroline-kilde, og samme år blev lindealleen, den såkaldte Pyrmonterallé, beskåret for at danne en løvgang i lighed med vinhaveerne i Italien. Mellem staldbygningen og gartnerboligen anlagde Ramée en række drivhuse for finere frugt og grøntsager, hvor man dyrkede druer, ferskner, abrikoser, blommer og kirsebær.

Huset var oprindeligt malet i en kraftig, næsten pompejansk rød farve, senere lyserødt, endelig grå-hvidt for at ende med de hvidkalkede mure, som allerede Oehlenschläger besang.

Oliemaleri (37×51,5) af Julie Lütken Overbeck (1788-1816) i Bakkehusmuseet. Hun var elev af J. L. Lund og tilhørte kredsen af unge piger i det brunske hus, som fru Brun betragtede som sine egne børn. Den 1. maj 1816 dræbtes hun ved en løbskkørsel i Hamburg.

(Foto: Lennart Larsen. Nationalmuseet)

Omkring Frederikke Brun og Kamma Rahbek

